

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

Katarina Sočič

ODHOD V DOM IN Z NJIM POVEZANE SPREMEMBE V MEDSEBOJNIH ODNOSIH
MED STARIM ČLOVEKOM IN SORODNIKI

Magistrsko delo

Ljubljana, 2017

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

Katarina Sočič

ODHOD V DOM IN Z NJIM POVEZANE SPREMEMBE V MEDSEBOJNIH ODNOSIH
MED STARIM ČLOVEKOM IN SORODNIKI

Magistrsko delo

Mentorica: Izr. prof. dr. Jana Mali

Ljubljana, 2017

*Ne puščaj svojih alabastrnih škatlic,
v katerih hraniš ljubezen in nežnost,
zapečatenih, dokler prijatelji ne umrejo.
Napolni njihovo življenje s prijaznostjo.
Govori pohvalne, spodbudne besede,
dokler jih lahko njihova ušesa slišijo
in dokler se njihova srca lahko navdušijo
nad njimi in zato postanejo srečnejša.
Prijaznosti, ki jih nameravaš reči,
ko jih ne bo več, raje povej, preden odidejo.*

(Neznani avtor)

Podatki o magistrskem delu

Ime in priimek: Katarina Sočič

Naslov naloge: Odhod v dom in z njim povezane spremembe v medsebojnih odnosih med starim človekom in sorodniki

Kraj: Ljubljana

Leto: 2017

Št. strani: 82   **Št. preglednic:** 0   **Št. prilog:** 2

Mentor: izr. prof. dr. Jana Mali

Ključne besede: odhod v dom, stari ljudje, sorodniki, socialno omrežje, socialno delo

Povzetek: Odhod v dom spada za stare ljudi med eno izmed težjih odločitev v človekovem življenju. Prinaša spremembe tako v načinu življenja ter prilagajanju na domski red kot spremembe v odnosu s sorodniki in ustvarjanju novega socialnega omrežja v domu. Odhod v dom in z njim povezane spremembe vsak posameznik doživlja na svojstven in edinstven način. Zato sem se odločila, da bom v svojem magistrskem delu zbrala osebne izkušnje in zgodbe starih ljudi, ki živijo v domu ter njihovih sorodnikov o njihovi odločitvi za odhod, o odhodu in z njim povezanimi spremembami v načinu življenja in v odnosu s sorodniki. Kvalitativna analiza je pokazala, da se večina starih ljudi za odhod odloči samostojno oziroma skupaj z otroci. V primerih, ko gre za bolezen, se za odhod v dom odločijo sorodniki, predvsem tisti, ki pred odhodom v dom skrbijo za starega človeka. Odhod v dom vsak posameznik sprejema na svojstven način. Večina se jih navadi in prilagodi življenju v domu. Odhod v dom ne vpliva in ne spremeni odnosa s sorodniki. Prav tako tudi novo socialno omrežje, ki si ga je star človek ustvaril v domu, ne vpliva na njegov odnos s sorodniki. Stanovalci in njihovi sorodniki v domu vidijo vlogo socialne delavke kot pomoč, pogovor, reševanje problemov in druženje s stanovalci. O socialni delavki imajo pozitivno mnenje in so z njo zadovoljni. Stanovalci in sorodniki niso omenili, da bi potrebovali pomoč socialne delavke pri ohranjanju stikov s sorodniki. Predlagam skupine za samopomoč za stare ljudi, ki se odločajo za odhod v dom in njihove sorodnike ter organizacijo večih predavanj in delavnic na temo odhoda in življenja v domu za stare ljudi. S svojim magistrskim delom sem želela poudariti pomen osebnih zgodb in izkušenj ter spodbuditi, da se le teh v prihodnosti zapisuje še več.

Title: Moving into home for older people and associated changes in the relationship between older person and relatives

Key words: moving into a home for older people, older people, relatives, social network ,social work

Abstract: Moving into a home for older people is one of the most difficult decisions in a person's life. This decision brings changes in lifestyle and relationships with relatives, adjusting to new rules and changes and creating a new social network in a home for older people. Every person experiences this situation in its own and unique way. That is why I decided to collect personal experiences and stories of older people living in a home for older people and their relatives, regarding their decision of moving into a home for older people and about changes that this decision makes on lifestyle and relationships within the family.

Qualitative analysis has shown, that older people mostly decide on their own or with help of their children to move into a home for older people. In cases, when there is a sickness involved, the decision is made by the relatives, especially the ones who look after the older person, before he goes into a home for older people. Every individual faces moving into a home for older people differently, for some it is harder and for others easier. Most get used to it and they adapt to living in a home. Leaving for a home for older people does not affect or change the relationship with relatives. Also the new social network that the elderly creates in a home for older people, does not affect relationship with his family.

The older residents and their relatives recognize the role of a social worker as helping, making conversation, solving problems and socializing with the residents. They have a positive opinion about the social worker and they are pleased with her. Residents and their relatives did not mention needing help from a social worker for maintaining contact with each other. I am suggesting groups for selfhelp to people that are deciding to go into a home for older people and their relatives and organisation of more lectures and workshops regarding leaving and living into a home for older people. With my Master's thesis I wanted to emphasise the meaning of personal stories and experiences and to encourage that there will be more written in the future.

PREDGOVOR

Vsi se zavedamo, da se skozi življenje staramo in da bomo, če bomo imeli to srečo, enkrat stari ljudje. Beseda star marsikoga izmed nas zaskeli in noče razmišljati niti o sami besedi, kaj šele o tem, da bo sam enkrat star. Verjeli ali ne, večina ljudi se boji starosti. Priznam, tudi sama se je na nek način bojim. Mogoče zaradi tega, ker o starosti kot taki niti ne razmišljamo, niti se ne pogovarjamo. Obstaja pa tudi dejstvo, ki daje starosti tudi negativen prizvok. Starost je za večino ljudi nekaj negativnega, stari ljudje postanejo tako fizično kot tudi psihično »slabi« in po mnenju večine, odvisni od drugih. Tudi prilagajanja na nove življenjske situacije postanejo iz dneva v dan težje in včasih v očeh starega človeka tudi nemogoče. Tu bi se navezala na temo mojega magistrskega dela, na odločitev in odhod v dom za stare ljudi. Ta odločitev velja za eno izmed najtežjih odločitev v življenju človeka. Odločiti se in dejansko oditi iz svojega primarnega okolja v novo okolje z drugačno rutino in kjer se moraš kot posameznik prilagoditi instituciji. Z odhodom starega človeka v dom pridejo tudi določene spremembe. Pride do spremembe načina življenja, dosedanjih rutin in tudi do sprememb v odnosu med starim človekom in njegovo družino. Star človek in njegova družina morajo na novo vzpostaviti medsebojni odnos in ga znati ohranjati. Star človek si v domu prav tako ustvari novo socialno omrežje. Spozna nove ljudi, splete nova prijateljstva.

Zdi se, da se vsi, tako ljudje, ki so zaposleni na področju socialnega dela in tudi drugi, zavedamo teže odločitve in odhoda starega človeka v dom ter s tem povezane spremembe v odnosu med starim človekom in njegovo družino. Osebnostno se mi zdi, da je kar nekaj literature na to tematiko socialnega dela, vendar pa manjka osebnih življenjskih izkušenj in zgodb. Sploh v socialnem delu je pomembno pripovedovanje in zapisovanje osebnih življenjskih zgodb, saj na podlagi le teh lahko razvijamo in nadgrajujemo socialno delo z ljudmi. S svojim magistrskim delom bi rada poudarila pomembnost osebnih izkušenj in zgodb na področju socialnega dela s starimi ljudmi ter kako pomembno je, da prisluhnemo starim ljudem, saj nas oni s svojimi osebnimi izkušnjami lahko veliko naučijo in nam odprejo nove poglede na življenje.

Ob tej posebni priložnosti bi se rada zahvalila...

...svoji družini za vso podporo in spodbudne besede skozi vsa leta študija in ob pisanju magistrskega dela

...fantu Mihi za spodbudne besede in za veliko mero potrpežljivosti in razumevanja

...prijateljicam za spodbudo in podporo

...izr. prof. dr. Jani Mali, da me je sprejela pod mentorstvo in me usmerjala pri pisanju ter za napotke in strokovno oporo

...vsem mojim sogovornikom, ki so s svojimi osebnimi zgodbami in izkušnjami pomagali pri nastajanju magistrskega dela.

ISKRENA HVALA VSEM!

KAZALO VSEBINE

1.	TEORETIČNI UVOD	1
1.1	INSTITUCIONALNO VARSTVO ZA STARE LJUDI	1
1.2	ODLOČITEV STAREGA ČLOVEKA ZA ODHOD V DOM	5
1.3	DOŽIVLJANJE ČUSTEV, POVEZANIH Z ODHODOM IN PRILAGAJANJEM NA ŽIVLJENJE V DOMU	8
1.4	STAR ČLOVEK IN DRUŽINA	10
1.5	SOCIALNA OMREŽJA STAREGA ČLOVEKA.....	12
1.6	SOCIALNO DELO V DOMOVIH ZA STARE LJUDI.....	14
2.	PROBLEM.....	19
3.	METODOLOGIJA	21
3.1	VRSTA RAZISKAVE	21
3.2	RAZISKOVALNI INSTRUMENT	21
3.3	POPULACIJA IN VZORČENJA	21
3.3.1	DOM STAREJŠIH OBČANOV LENDAVA.....	22
3.4	ZBIRANJE PODATKOV	24
3.5	OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV	24
4.	REZULTATI.....	27
4.1	STANOVALCI	27
4.1.1	Odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja	27
4.1.2	Sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki	30
4.1.3	Spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki	32
4.1.4	Novo zgrajeno socialno omrežje v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki.....	34
4.1.5	Pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki.....	36
4.2	SORODNIKI.....	37
4.2.1	Odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja	37
4.2.2	Sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki	39
4.2.3	Spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki	40
4.2.4	Novo zgrajeno socialno omrežje v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki.....	42
4.2.5	Pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki.....	43

4.3	SOCIALNA DELAVKA	44
4.3.1	Odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja	44
4.3.2	Sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki	45
4.3.3	Spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki	45
4.3.4	Novo zgrajeno socialno omrežje v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki	45
4.3.5	Pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki	45
5.	RAZPRAVA	47
6.	SKLEPI	51
7.	PREDLOGI	53
8.	LITERATURA	55
9.	PRILOGE	58
9.1	Priloga 1- Smernice za intervju s stanovalci, njihovimi sorodniki in socialno delavko	58
9.2	Priloga 2- Zapisi intervjujev in kvalitativna analiza	59
10.	POVZETEK	82

1. TEORETIČNI UVOD

1.1 INSTITUCIONALNO VARSTVO ZA STARE LJUDI

»Življenje ljudi v sodobni družbi je nenehno povezano z različnimi institucijami, čeprav se tega niti ne zavedamo. Začetek življenja, rojstvo, ki je bilo v preteklosti vezano na dom in družino, je danes vezano na posebno institucijo – porodnišnico. Večji del mladosti poteka v različnih institucijah – v vrtcu, osnovni šoli, srednji šoli, na fakulteti. Najbolj aktiven in produktiven del življenja preživimo v institucijah, kjer smo zaposleni. V starosti pa naletimo na druge institucije, zlasti bolnišnice in domove za stare« (Mali, 2008, str. 9).

»Nekateri strokovnjaki pravijo, da ima človek v življenju dva doma: dom svojega otroštva in dom, v katerem si je ustvaril družino. V starosti se lahko zgodi, da si mora poiskati še tretjega – dom za stare ljudi« (Hojnik-Zupanc, 1997, str. 127).

Vsaka družba je dolžna ustrezno poskrbeti za stare ljudi, sploh tiste, katerih oskrba postane odvisna od drugih. Institucionalno varstvo je oblika obravnave v zavodu, v drugi družini ali drugi organizirani obliki, ki starim ljudem nadomešča in dopolnjuje vlogo in naloge domačega okolja in lastne družine. Sem spada osnovna oskrba (bivanje in organizacija), socialno skrbstvo (varstvo in posebne oblike varstva) in zdravstvena nega. V primerih, ko postane potreba po pomoči večja, se po navadi star človek in njegovi sorodniki najpogosteje odločijo za odhod v dom za stare ljudi. V domovih je za starega človeka zagotovljena celovita, strokovna in kakovostna nega (Macuh, 2017).

Institucionalno bivanje je ena od oblik varstva starih ljudi. Po kriterijih Organizacije združenih narodov je institucionalno bivanje namenjeno 5 % populacije starih ljudi, starih nad 65 let. Lahko gre za začasno bivanje v primerih rehabilitacije, sezonsko bivanje ali pa doživljenjsko bivanje. Večina, ki se odloči za institucionalno bivanje, se odloči za doživljenjsko bivanje. Naloga doma je, da ljudem, ki so kronično funkcionalno ovirani zaradi bolezni ali pa fizične oslabelosti, zagotavlja osnovne življenjske potrebe in primerno zdravstveno oskrbo. Namen institucije je torej, da posamezniku zadovolji potrebe, katerih si jih sam več ne more zadovoljiti (Hojnik- Zupanc, 1994).

Institucije imajo temeljne skupne značilnosti, katere jim dajejo skupno identiteto. Te značilnosti so: popolna zadovoljitev osnovnih življenjskih potreb, predpisan dnevni red, racionalizacijo dela, skupinske aktivnosti in prevladovanje javnega prostora nad zasebnim prostorom. Od doma do doma se pa razlikuje sama organizacija življenja znotraj same institucije. Po Brearleyu je organizacija življenja v domu odvisna od naslednjih dejavnikov: stanovalcev doma in njihovih

življenjskih zgodb, osebnosti, potreb in želj; zaposlenih z njihovimi izkušnjami in pričakovanji; pravil, rutine in navad dnevnega ritma, ki oblikuje medosebne interakcije, fizičnega okolja (stavbe, opreme, dekoracije, ki lahko spodbuja ali ovira oblike interakcije); odnosov med stanovalci in zaposlenimi doma in od odnosov stanovalcev in zaposlenih doma do zunanjega sveta (Mali, 2006).

Javni sektor, ki je že več let vodilni v oskrbi za stare ljudi, ponuja največjo izbiro storitev, ki jih star človek lahko prejme v različnih institucijah. Za Slovenijo je značilna izrazita institucionalna oskrba. Uveljavila se je po koncu druge svetovne vojne. V tistem obdobju so stare ljudi z nizkim življenjskim standardom, neurejenim stanovanjskim vprašanjem, neurejenimi pravicami do socialnega in pokojninskega zavarovanja nameščali v institucije ter tako reševali probleme starih ljudi (Hlebec in Mali, 2013).

»V Sloveniji je skrb za stare ljudi od 14. stoletja naprej vezana na institucije. Današnja izrazito institucionalno usmerjena skrb za stare ljudi ni presenetljiva, temveč je odraz že uveljavljene tradicije institucionalne skrbi za stare ljudi« (Mali, 2008, str. 16).

V Sloveniji so se v zadnjih letih razvijale storitve in programi za stare ljudi, ki potrebujejo pomoč pri vsakdanjih opravilih. Oblikovala se je mreža storitev in programov socialnega varstva za stare ljudi z izrazito medgeneracijsko komponento. Izvajalci storitev in programov so predstavniki srednje generacije. V programe in storitve se vključuje tudi mlajša generacija in sicer v različnih oblikah prostovoljnega dela. Formalne oblike pomoči za stare ljudi so v treh sektorjih in v vseh obstajajo podobne oblike pomoči. Oblike pomoči so v javnem, zasebnem in prostovoljnem sektorju (Hlebec in Mali, 2013).

Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije je v domovih za stare ljudi 1. januarja 2017 živelo 16.784 ljudi, starih 65 let ali več. Zanimiv se zdi tudi podatek, da je približno četrtnina ljudi, starih 65 let ali več, v letu 2016 ocenila svoje zdravstveno stanje kot slabo ali zelo slabo. V letu 2015 so stari ljudje po podatkih Skupnosti socialnih zavodov Slovenije, kot najpomembnejši razlog za odhod v dom navedli bolezen (za 62 %). V domovih za stare ljudi je 1. januarja 2017 živelo 4 % ljudi, starih 65 let ali več (Statistični urad RS, 2017).

Formalne oblike pomoči za stare ljudi, ki potrebujejo pomoč pri vsakdanjih opravilih, obstajajo v treh sektorjih socialnega varstva in sicer: v javnem sektorju (sem spadajo centri za socialno pomoč, domovi za stare ljudi, centri za pomoč na domu, ponudniki drugih javnih storitev v bivalnem okolju- stanovanjske oblike kot so na primer oskrbovana stanovanja), v zasebnem

sektorju (ponudba institucionalnega varstva in pomoči na domu) ter v nevladnih in prostovoljskih organizacijah (Hlebec in Mali, 2013).

V Sloveniji izvajajo najbolj številčno institucionalno varstvo za stare ljudi prav domovi za stare ljudi. Običajno gre za javne zavode, ki delujejo kot neprofitne institucije. Tudi število privatnih domov za stare ljudi narašča. Večina domov za stare ljudi je polno zasedenih, z leti pa se večja tudi število prošenj za odhod v dom, posledično pa tudi čakalne dobe za odhod v dom. Večina starih ljudi se za odhod v dom odloči zaradi starosti in bolezni (Križman, 2007).

»Stari ljudje, ki zaradi zdravstvenih, mentalnih ali socialnih stanj ne morejo živeti v svojih domovih ali pri sorodnikih, odhajajo v domove za starejše osebe. Ti domovi se skrivajo pod različnimi imeni, v Sloveniji se imenujejo: dom starejših občanov, dom upokojencev, posebni socialni zavod, socialno varstveni dom, center za starejše občane, posebni zavod, dom starostnikov, dom varstva odraslih, dom upokojencev in oskrbovancev, dom za stare in onemogle, bolj pesniško pa zvenita imeni dom počitka in sončni dom« (Pečjak 2007, str. 170).

Domovi za stare ljudi so družbene institucije, katere bi naj humano skrbele za stare ljudi. Po drugi strani pa so prostor, kamor družba pošilja stare ljudi, kateri so se z leti iztrošili. Domovi po mnenju srednje generacije na zunaj delujejo kot nadomestilo vseh potreb starega človeka. Stanovalci domov so materialno dobro oskrbljeni, pozabljamo pa na nematerialne potrebe, kamor spadajo »pristen in poglobljen medčloveški odnos, sprejetost, varnost, pripadnost, pozitivna samopodoba, povezanost z mlado in srednjo generacijo, upoštevanje njihove modrosti na področju medčloveških odnosov itn.« (Milošević Arnold 2009, str. 47).

Slovenski tip domov za stare ljudi je oblikovan po enotnih merilih in standardih kot kombiniran tip doma. Značilnosti slovenskega modela institucionalne pomoči so, da so vsi stanovalci, tako pokretni kot tudi nepokretni, prostorsko povezani v isti stavbi. Tudi normativi za zaposlene in pogoji bivanja so poenoteni na državni ravni. Dom razvija tudi zunanje dejavnosti za stare ljudi v domačem okolju in s tem deli svoje storitve v bivalno okolje ter se povezuje z zunanjim okoljem. Opisane značilnosti doma za stare ljudi vodijo v formalno enako kakovost življenja v vseh institucijah. Omogoča se razmeroma visok življenjski standard, ne omogoča pa se nadstandard. Domovi za stare ljudi so poleg različnih organiziranih in samoiniciativnih oblik pomoči na domu in različnih oblik dejavnosti za stare ljudi v lokalni skupnosti dopolnilni element sistema pomoči za stare ljudi in so neizbežen del v mreži socialnega varstva. Dom kot tak ne more nadomestiti domačega okolja starega človeka, se mu pa lahko približa (Mali, 2006).

»Stari ljudje v domovih za stare danes živijo v sorazmerno dobrih materialnih razmerah: za njihovo hrano, obleko, snago, toplo in urejeno bivališče ter za zdravje je neprimerno bolje poskrbljeno, kakor v prejšnjih časih. In vendar vse to za stare ljudi v domu ne pomeni samo ugodja. Okolje, pa naj bo še tako moderno ali pa prav zato, jim je tuje, v njem se ne znajdejo. Če opazujemo na novo sprejete stanovalce, vidimo, kako so nekateri izgubljeni v prostoru. K temu veliko pripomore tudi velikost ustanove, v kateri po navadi živi sto in več ljudi, medtem ko so doma živeli sami ali s svojo družino. Nemogoče je organizirati življenje za tako veliko število ljudi z različnimi življenjskimi navadami tako, da bi bilo vsem dobro« (Ramovš idr., 1992, str. 50-51).

Življenje v instituciji poteka po ustaljenem dnevnem ritmu, katerega še najbolj določajo trije glavni obroki: zajtrk, kosilo in večerja. Med obroki potekajo dejavnosti, fizioterapija, delovna terapija, krožki, delavnice, branje knjig. Z odhodom v dom morajo stanovalci sprejeti dnevni red doma, se prilagoditi novemu načinu življenja in ustvariti nove navade. V domovih za stare ljudi se prepletata zasebni in javni prostor, tako živijo stanovalci z ljudmi, ki so jim tujci in s katerimi si morajo deliti prostor, čas in tudi zaposlene (Bukovec, 2015).

Vsak dom ima zdravnika, ki prihaja enkrat ali večkrat na teden. Vsak dom ima urejeno zdravniško oskrbo za stanovalce. V domovih so na voljo tudi knjižnice, organizirajo pa se tudi skupine za samopomoč, ki obogatijo življenje v domu. Mesečno se praznujejo rojstni dnevi vseh stanovalcev, ki so v tekočem mesecu praznovali rojstni dan. Ob večjih cerkvenih praznikih imajo organizirane tudi verske obrede. Nekateri domovi prakticirajo tedenske maše in božje službe. Čez vse leto dom organizira še veliko drugih dejavnosti, kot so kulturne prireditve, izleti in pikniki, srečanja s sorodniki. Dom poleg dejavnosti za stanovalce organizira tudi zunanjo dejavnost, kot so priprava in razvoz kosil, gospodinjska pomoč, različna predavanja za starejše ljudi, ki živijo doma in imajo potrebo po teh storitvah. Na ta način se stanovalci doma srečujejo s starimi ljudmi, ki ne živijo v domu. Tako obdržijo stik z zunanjim svetom (Hojnik- Zupanc, 1997).

»Namen domov ni samo zdravstvena in telesna nega stanovalcev, temveč omogočanje čim višje kvalitete življenja, ki je v takih razmerah še mogoča. V kvalitetnih domovih skrbijo za kulturno življenje (izdajajo celo interne časopise, kjer lahko objavljajo pesmi in črtice), telesno vadbo in šport. Prirejajo kulturne predstave. Čeprav se sliši čudno, se tudi v domskih razmerah oskrbovanci zaljubijo in želijo živeti skupaj« (Pečjak 2007, str. 171-172).

Stari ljudje se po 65. letu starosti, v tretjem življenjskem obdobju, pogosto odločijo za institucionalno varstvo. Zagotavlja jim, da lažje sprejemajo ovire, s katerimi se pogosteje začnejo srečevati v tem življenjskem obdobju. Če stari ljudje vedo, kaj lahko pričakujejo oziroma so seznanjeni z vsem, kar je potrebno vedeti o institucionalnem varstvu, je njihova odločitev za odhod v institucijo nekoliko lažja. Razumejo, da jim bo s tem omogočeno boljše in njihovemu slogu življenja primerno vključevanje v vse oblike dejavnosti, ki jih izvajajo domovi za stare ljudi, vključno z vseživljenjskim učenjem (Macuh, 2017).

»Skrb za stare ljudi v Sloveniji je danes izrazito institucionalno usmerjena, kaže pa, da bo življenje starih ljudi tudi v prihodnje vezano na institucije za stare ljudi. Življenju v institucijah se v sodobni družbi ni mogoče izogniti, kar potrjujejo številna prizadevanja, da bi zmanjšali ali celo povsem odpravili institucije (Jones in Fowles, 1984, str. 1). Pri tem ima na področju skrbi za stare ljudi zagotovo veliko vlogo tudi medicina, ki je zaradi zdravstvenih pojavov, ki spremljajo starost in staranje, postala vodilna znanost v skrbi za stare ljudi« (Mali, 2008, str.31).

Če povzamem, domovi za stare ljudi za mnogo starih ljudi predstavljajo možnost za kakovostno življenje po 65. letu. Domovi nudijo potrebne storitve, ki jih zaradi preobremenjenosti družinskih članov niso deležni doma, v svojem okolju. Za odhod iz domačega, družinskega okolja v dom za stare ljudi, se mora star človek odločiti sam in se na to pripraviti. Tako je odhod lažji in ne povzroča težav staremu človeku, sorodnikom in instituciji. Za starega človeka je pomembno, da se v novem okolju počuti sprejet, varen in ima na voljo vse storitve, predvsem zdravstveno oskrbo (Macuh, 2017).

1.2 ODLOČITEV STAREGA ČLOVEKA ZA ODHOD V DOM

Človek v starosti ni več tako prožen za spremembe. Odhod v dom iz domačega okolja predstavlja za starega človeka temeljni problem. Vse njegove življenjske navade ga vežejo na dom, doma se znajde, ve, kje je kaj in doma so vse njegove stvari. Odhod iz domačega okolja v dom predstavlja za starega človeka bivanjsko zagato, ki ga ubija: »socialno v osamitev, duševno v pobitost, duhovno v praznino in brezsmiselnost, z vsem tem pa je na psihosomatski, sociosomatski in noosomatski način povezano tudi telesno obolevanje« (Ramovš idr., 1992, str. 51).

Pred prihodom starega človeka v dom je bilo nekaj narobe, saj se sicer star človek ne bi odločil za odhod. V tem obdobju so stari ljudje kot tudi njihovi sorodniki ranljivi in zbegani. Prisotni so občutki bojzani in strahu in ti občutki najboljše spremljajo obdobje odhoda v dom. Na eni

strani odhod v dom predstavlja rešitev, na drugi strani pa se družina čuti krivo, star človek pa zapuščenega. Vendar ni nujno, da je v vseh primerih tako (Kastenbaum, 1985).

Vzroki, da gredo starostniki v domove, so številni. Med najbolj pogostimi so bolezen, nesposobnost, da bi skrbel zase, osamljenost, nesoglasje v skupnem gospodinjstvu z otroci, slabe stanovanjske razmere in pri moških želja po gospodinjski oskrbi (Požarnik 1981).

Berletova (2000, str. 9-15) opisuje svoj odhod in odhod svoje rejniške matere v dom za stare ljudi. »[Piše, da je] vzdušje nekega doma sestavljeno iz misli, občutij in dejanj vseh skupaj: stanovalcev in zaposlenih. In da bi se lahko vsi ti vplivi ujeli v skladno celoto, so potrebni ljudje, ki vse to usmerjajo. V [njenem] primeru je bilo to vodstvo doma. In da je bila usmeritev prava, dokazuje dejstvo, da so imeli tudi drugi stanovalci že od začetka občutek, da jim tu ne bo le udobno in zanje dobro poskrbljeno, ampak da se bodo v domu tudi dobro počutili. Vodstvo [njihovega] doma ne razume svoje službe samo kot opravljanje poklica, ampak kot izziv, ki so mu vedno znova izpostavljeni«. Mnogim stanovalcem manjka notranja pripravljenost in odvrčanje od vsega novega. V domu se lahko naučiš veliko novega, na primer pomoči ljudem, pripravljenosti za sklepanje novih prijateljstev tudi v starosti. Dom mora biti predvsem prostor, v katerem je mogoče živeti. Potrebno se je tudi potruditi, predvsem pri sklepanju novih prijateljstev in se tako pridružiti ljudem. V domu obstaja neka neizrazita, sama po sebi razumljiva pripravljenost za pomoč, katero nudi kar veliko število ljudi, ki bi sicer potonili v osamljenost in depresijo. Ni se mogoče naučiti samo pomagati in tolažiti, ampak si na svoja ramena naložiti tudi bremena drugih, ki pa so za nekatere ljudi pretežka.

Bistveno je vprašanje, ali se star človek prostovoljno odloči za odhod v dom za stare ljudi ali k temu pripomorejo odločitve njihovih sorodnikov. Te so velikokrat tudi upravičene, saj otroci zaradi svojih vsakodnevnih službenih obveznosti ne morejo ustrezno, dovolj kakovostno in v vsakem trenutku, izpolnjevati vseh potreb, ki jih imajo njihovi starši (stari ljudje). Kadar imajo stari ljudje bolj ali manj izpolnjene vse pogoje za kakovostno življenje in ni ovir (npr. gibalna oviranost, slabovidnost, ekonomska odvisnost itd.), se lahko vključujejo v aktivnosti, ki so jim na voljo in je življenje v primarni skupnosti popolnoma sprejemljivo in neposredno ne vpliva na morebitne odločitve o odhodu v dom za stare ljudi. Ko se začnejo pojavljati težave, je odločitev (enostranska ali obojestranska) sprejemljiva, saj se sorodniki zavedajo, da staremu človeku ne morejo nuditi vsega, kar želijo in potrebujejo. Sorodniki so prvi, ki pomagajo staremu človeku v stiski. To velja, če živijo skupaj, v razširjeni družini, ali če živijo ločeno. Tudi pred zakonom (Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerij, 2004) so odgovorni, da staršem priskrbijo ustrezno pomoč, če si je sami ne morejo zagotoviti. Vzorec družinske

povezanosti je odvisen od življenjskega sloga, nastalega v prejšnjih letih življenja. Najpomembnejša je čustvena opora, ki jo stari ljudje v zadnjem obdobju življenja velikokrat potrebujejo. V kolikor ni mogoč osebni stik, je v oporo že telefonski pogovor. Tako starši čutijo, da njihovi otroci bdijo nad njimi in se počutijo varno (Macuh, 2017).

Sorodniki se odločijo za odhod [družinskega člana] v institucijo takrat, ko ne zmorejo več. Pred tem se trudijo skrbeti za družinskega člana. Življenje in skrb za sorodnika, ki potrebuje veliko pozornosti in pomoči, terja veliko energije in lahko pripelje do izgorelosti. »Skrb za sorodnika pomeni realno, časovno in tudi fizično breme, hkrati pa tudi čustveno obremenitev. Obenem so razpeti med dvome o ustreznosti namestitve v zavod in svojih zmožnostih« (Flaker idr., 2008, str. 41).

Družina poišče pomoč, ko sama več ne zmore skrbeti za starega človeka. Potrebuje pomoč, v kateri je tudi sama udeležena in za to pomoč se socialni delavec in družina dogovorita skupaj. Socialni delavec ponudi sodelovanje z družino. Pomembna vprašanja so, kakšna pomoč je potrebna, kako jo umestiti in kakšen bo delež družine v novih nalogah. Delovni dogovor se ustvari na konceptu perspektive moči, saj je delo na odkrivanju novih virov družine. Socialni delavec z družino ustvari izvirni delovni projekt pomoči in sicer: za načrt za življenje starega človeka v družini (ko je to uresničljiv izid), raziskovanje pogojev za pomoč na domu ali pa za pripravo na odhod starega človeka v dom. Sodelovanje družine in doma je delovni odnos, kateri ustvari odprti prostor za pogovor in omogoči projekt, kateri traja leta in vključi vse udeležene: starega človeka in družino, socialnega delavca, zdravnika, medicinske sestre, delovnega terapevta in sostanovalce. Sodelovanje varuje identiteto in občutek vrednosti starega človeka za njega samega in v socialnem okolju (Čačinovič Vogrinčič, 2006).

»Ljudi pogosto namestijo v zavod zaradi tega, ker postanejo situacije neznosne. Uporabnik in njegova okolica postanejo obremenjeni. Situacije postanejo nesmiselne, prav tako angažma v njih. Dogodki, ki se vrstijo, načnejo življenjske gotovosti udeležencev. Posledice so lahko zelo destruktivne, smiselnost skupnega življenja je lahko močno načeta. Potreba po institucionalizaciji izhaja prav iz tega niza dogodkov. Namestitev v zavod zavaruje gotovost udeležencev situacije, ureditev njihovih razmerij, odhod razbremeni situacijo neposrednega truda, ki ga morajo udeleženci vlagati v vzdrževanje situacije, razreši pa se tudi vprašanje smiselnosti takega početja in zabriše možne situacijske nesmisle« (Flaker idr., 2008, str. 44).

Odločitev za odhod iz domačega okolja v dom za stare je vedno težka in polna skrajnih stisk. Četudi je življenje v domačem okolju težko, mu daje nujno potrebni občutek moči in

samostojnosti. Odhod v dom ni navadna selitev, temveč je dokončni odhod iz aktivnega življenja. Z odhodom iz domačega okolja v dom za stare je človek izkoreninjen iz svojega življenja. Koliko negotovosti, dvomov, bojazni je s tem povezanih... Nekateri to hudo stisko presegajo z upanjem, da v ustanovo prihajajo le začasno: za čez zimo, med boleznijo. Res se nekateri potem vračajo, dokler se nekega dne ne odločijo, da bodo ostali v domu (Ramovš idr., 1992).

Odhod v institucijo pomeni za starega človeka več kot le prehod iz enega kraja v drugi kraj. Star človek se mora ob prihodu v dom prilagoditi domu. On se mora bolj prilagajati domu, kot pa se dom prilagaja njemu (Kastenbaum, 1985).

1.3 DOŽIVLJANJE ČUSTEV, POVEZANIH Z ODHODOM IN PRILAGAJANJEM NA ŽIVLJENJE V DOMU

»Ob prihodu v dom mora stanovalec v celoti sprejeti domski način življenja, sicer ima težave sam s seboj in z drugimi. Vsi njegovi spomini so povezani z drugačnim okoljem in življenjem. Njegove navade so bile čisto drugačne in nima tukaj z njimi kaj početi, takih, za domski red, pa nima. Življenje v domu poteka po dnevnem in tedenskem redu, kakor ga je morda nekoč doživel v internatu, pri vojaki ali v zaporu, iz svobodnega osebnega življenja pa ni poznal takega. Ne prilagodi se ustanova posamezniku, marveč nasprotno. To stanovalca bega, utesnjuje in mu jemlje osebnost, s tem pa notranji mir in samozaupanje. Brezkompromisno prilagajanje je težavno v vsakem življenjskem obdobju, prilagajanje v visoki starosti, sprejemanje novih pravil ter ustvarjanje novih navad je izredno težaven proces, pogosto neizvedljiv. Četudi se ponekod skušajo kar najbolj približati potrebam starih ljudi, je to nemogoče, saj je življenje na starost v velikem zavodu v temelju nasprotno človekovi naravi, pa tudi velike ustanove so po svoji naravi toge« (Ramovš idr., 1992, str. 52).

Večina starih ljudi se na dom za stare ljudi prilagodi po kratkem času življenja v njem. Prilagajanje na življenje v domu je odvisno od številnih dejavnikov. Stari ljudje, ki so z željo odšli v dom, se lažje in prej prilagodijo. Prav tako se lažje in hitreje prilagodijo ljudje, ki so živeli sami, težje pa tisti, ki prihajajo v dom iz družin, kjer so bile urejene razmere. Prav tako je dosti lažje tistim starim ljudem, ki so bolj odprtega značaja in optimistični in tistim, ki znajo hitro navezati stike z ljudmi. To velja tudi za ljudi, ki so s svojim življenjem zadovoljni. Dosti težje se na življenje v domu prilagodijo ljudje, ki preveč gradijo na samostojnosti in neodvisnosti in so do drugih ljudi sovražno nastrojeni (Požarnik, 1981).

Splošno znano je dejstvo, da imajo stari ljudje ob odhodu v dom za stare ljudi velike težave, zato bi bilo smiselno pozornost usmeriti na pripravo starega človeka na življenje v domu. S pripravami na odhod v dom bi zagotovo zmanjšali strah, ki ga stari ljudje občutijo v prvem obdobju vstopa v dom. Strahu se znebijo s pomočjo pozitivne izkušnje začetnega obdobja življenja v domu. Pri tem se opirajo na lastno socialno mrežo, najpogosteje jim pomagajo zaposleni doma in sorodniki. Pozneje, ko začetno obdobje v domu preide v obdobje prilagajanja na domsko življenje in se star človek konkretnije sreča s pravili institucionalnega življenja, pa se znova pojavijo negativni občutki. Priprave na odhod v dom bi lahko vpeljali v obstoječe formalne oblike pomoči starim ljudem (npr. društvo upokojencev), lahko bi se povečala navzočnost informacij o delovanju doma v okviru splošnega informiranja v medijih in v lokalnih skupnostih (Macuh, 2017).

Kakovost življenje v domu največkrat sploh ni odvisna od doma samega, ampak od človekove temeljne življenjske naravnosti. V dom prineseš sebe, kakršen si, s tem, da se moramo zavedati, da v starosti pridejo vse človekove poteze še veliko bolj do izraza. V družbi se veliko govori o domovih za stare ljudi, vendar nihče pa ne pomisli na dejstvo, da se bo preselil v dom. Govori se o tem, kako je dom urejen, kaj se v njem dogaja, ne govori pa se o tem, kako se naj človek vse življenje pripravlja na starost in o tem, kakšne so njegove možnosti v primeru, ko v svojem domačem okolju več ne bo mogel biti vsemu kos (Klevišar, 2016).

»Vloga družine in [sorodnikov] je izredno pomembna v vseh obdobjih življenja starega človeka v domu, vendar ima v času prilagajanja stanovalca na življenje v domu še dodatno težo.[...] Izkaže se pomembnost poznavanja družine pred prihodom starega človeka v dom. Zaradi obremenjujoče skrbi za starega družinskega člana imajo lahko [sorodniki] pred odhodom starostnika v dom mešane občutke. Pogosti so občutki krivde, ki jih prekrivajo s pretirano zaščitniško držo do starega človeka (Mali, 2008, str. 91). V obdobju odhoda starega človeka v dom nekateri sorodniki ne pokažejo čustev, spet drugi jih izrazijo močno (preveč zaščitniška drža, obravnavanje starega človeka kot majhnega otroka).

»[Sorodniki] in bližnji so tisti del mreže, ki je v primerih dolgotrajne prizadetosti najbolj prizadeta in oškodovana in potrebuje primerno podporo in pomoč. Negotovost, stiske in težave, obremenjenost in nemoč svojcev, lahko sprožijo več stvari. Prvič, lahko načnejo odnose v posameznikovi mreži. Nerazumevanje in nepriznavanje bolezni staršev sta v nekaterih primerih celo razlog za slabe odnose med brati in sestrami. Drugič, zapletejo in poškodujejo se lahko odnosi do [sorodnikov], kateri za njih skrbijo (npr. zaradi oddaje v dom). [...] Tretjič, uporabniki lahko dobijo občutek, da so jih svojci zavrgli« (Flaker idr., 2008, str. 301- 302).

Sorodniki potrebujejo veliko podpore, da preživijo z družinskim članom, ki potrebuje dolgotrajno oskrbo. Potrebujejo moralno podporo glede stigmatizacije in občutkov krivde, porušeni odnosov s sorodniki, razumevanje same situacije v kateri so se znašli, glede odnosov z drugimi ljudmi, ki so vpleteni in glede lastnega življenja. Sorodniki lahko podporo dobijo preko pogovorov s drugimi sorodniki, v prostovoljnih organizacijah in preko različnih oblik svetovanja.

»Socialni delavec bi naj razumel stresne učinke odhoda starega človeka v dom za stare ljudi na dveh ravneh: na ravni posameznika (pri stanovalcu) in na skupinski ravni (družina, sorodniki, socialna mreža). Star človek občuti posledice odhoda v dom za stare ljudi, ker se mora prilagoditi novemu načinu življenja. Adaptacija domskega načina življenja je dolgotrajni proces. Star človek se mora sprijazniti z vsemi stranmi novega okolja. Sam se mora bolj prilagajati domu, kot pa se dom prilagaja njemu. Brezkompromisno prilagajanje je težaven proces v vsakem življenjskem obdobju. Prilagajanje in sprejemanje novih pravil in ustvarjanje novih navad v visoki starosti pa je izredno težaven proces. Spomini so povezani z drugačnim okoljem, prav tako so njegove navade bile drugačne in kot s takimi si nima v domu kaj početi. Navade in običaji staremu človeku osmišljajo sedanjost, ker povezujejo njegove pretekle izkušnje s cilji v prihodnosti« (Mali, 2008, str. 91).

1.4 STAR ČLOVEK IN DRUŽINA

Družina in sorodniki so ključni dejavnik v življenju vsakega starega človeka. S tem mislimo predvsem na njihovo podporo, ki jo star človek v zadnjem življenjskem obdobju zelo potrebuje (Macuh, 2017).

Stari ljudje, ki živijo v domu za stare ljudi, potrebujejo sorodnike zaradi emocionalne podpore in tudi zaradi spremljanja oskrbe, katere so stari ljudje deležni v domu. Sorodniki jim predstavljajo nekakšno vez z zunanjim svetom in pomoč pri ohranjanju socialne mreže, katero si je človek ustvaril v domačem okolju. So pa tudi vir informacij, ki igrajo pomembno vlogo pri prilagajanju starega človeka na življenje v domu. Sorodniki so tisti, ki poznajo specifične navade starega človeka in lahko z ustreznimi informacijami pomagajo zaposlenim doma pri boljšem poznavanju starega človeka in s tem preprečujejo morebitne konflikte (Mali, 2008).

Družina in sorodniki starega človeka imajo poleg zaposlenih, sostanovalcev in urejenosti samega doma, pomemben vpliv na počutje starega človeka v novem okolju. Za čim daljšo dobro psihofizično stanje starega človeka v domu je pomembna čim boljša vsestranska povezanost

vseh treh akterjev in sicer: starega človeka, sorodnikov in zaposlenih doma (Ključevšek-Novak, 1994).

S prihodom v dom izgubi star človek dotedanje socialne stike. Če ima sorodnike, z njimi več ni v stalnem stiku, le ti ga obiskujejo tedensko, ob bolj ali manj formalnih obiskih. Lahko se zgodi, da v sobi ni sam in ima sostanovalce. Ti mu niso domači ljudje, ampak tujci. Z odhodom v dom izgubi povezavo s svojim domačim okoljem v katerem je živel, s sosedi in znanci. Zaradi starosti in bolezni stanovalci redko obiskujejo dom in domače okolje. Na ta način izgubijo stik z ljudmi, s katerimi so mogoče imeli le bežne stike, vendar so jim le ti dajali nekakšen okvir njihovega doma. Človek ni osamljen samo takrat, kadar nima stikov s sorodniki in bližnjimi, ampak se lahko počuti osamljenega tudi takrat, ko ni stikov s širšim okoljem, ki je bil prej del njegovega življenja. Tudi bežni in ne tako globoki odnosi dajejo človeku občutek, da spada v določeno okolje. V domu le redkim stanovalcem uspe, da ustvarijo podobne odnose kot v domačem okolju (Ramovš idr., 1992).

Dragoš (2000, str. 310) izpostavlja raziskavo Carin Lennartsson, ki kaže na to, da stiki med starimi ljudmi in otroci obstajajo in da niso instrumentalno obremenjeni oziroma nujno pogojeni z neformalno oskrbo. To pomeni, da skrb države in razvoj javnih storitev za stare ljudi ne povzroča domnevnih odtujitvenih učinkov na medgeneracijske odnose niti ne sproža upada stikov. Dragoš (2000, str. 310) pravi, da bi lahko »sklepali celo takole: če starostnike oskrbujejo drugi, nesorodstveni in formalizirani ponudniki (npr. javni) je verjetno, da bodo tudi zaradi tega ohranili pogoste in pristnejše odnose s svojimi otroki«.

Velikokrat imajo sorodniki pomembno vlogo glede tega ali bo star človek šel v dom in ali bo z življenjem v njem zadovoljen. Ponavadi so sami še v večji stiski ob odhodu starega človeka v dom kot star človek sam. Ponavadi ima star človek več sorodnikov z različnimi pogledi na življenje, starost, bolezen in smrt. Delo s sorodniki je izredno težka in zahtevna stvar in zahteva veliko časa, strokovnega znanja in človeške zrelosti. Tukaj ne moremo govoriti o pristopu do sorodnikov nasploh, saj bi vsak od njih potreboval osebni pristop. Velikokrat se zgodi, da star človek ni pripravljen na starost in morebitno življenje v domu. Sorodniki so v teh primerih ponavadi še manj pripravljeni (Klevišar, 2016).

Solidarnost med starimi ljudmi in njihovimi otroci je najpomembnejši vidik medgeneracijske solidarnosti. Odrasli otroci so dolžni skrbeti in vzdrževati svoje starše, v primeru, da starš ni sposoben za samostojno preživetje. Poleg zakonske podlage so bolj pomembna normativna pričakovanja in vrednote, ki so temelj odnosa med starši in otroci (Hlebec idr., 2012).

Vendar je ohranitev generacijskih razlik pomembna v vseh obdobjih življenja družine. Nanaša se na odnos med starši in otroci. Ohranitev medgeneracijskih razlik pomeni, da starši v zadovoljevanju svojih potreb ne smejo postati odvisni od svojih otrok. »Starajoči se starši ne smejo postati odvisni od svojih otrok. Tudi tisti starši ne, ki so nemočni in potrebni pomoči. Posebna naloga družine je, da razloči odvisnost od staršev od pomoči otrok ali vnukov — od takega ravnanja z njimi, kot da so otroci oni sami. Ohranitev generacijskih razlik zdaj pomeni, da zavestno ohranjamo spoštovanje in dostojanstvo staršev, ju vedno znova ubesedimo sebi in njim« (Čačinovič Vogrinčič, 2000, str. 289).

V domovih za stare ljudi si načeloma že ob samem sprejemu starega človeka in tudi pozneje prizadevajo za dober stik s sorodniki. Dom prireja občasne sestanke in predavanja za sorodnike. Ponavadi prihaja na takšna srečanja le malo sorodnikov in to le tisti, ki že tako lepo skrbijo za svojega sorodnika in je tudi sama komunikacija dobra. Sorodniki se po navadi oglasijo takrat, ko se stanje starega človeka poslabša, ko je treba kaj spremeniti ali ko pride do kakšnih pritožb. Pričakovanja sorodnikov so pogosto prevelika in nemogoča. Ta pričakovanja so navadno veliko večja kot pričakovanja starih ljudi. Njihov sorodnik je v domu, oni za to plačujejo in pričakujejo, da bo dom iz starega, onemoglega človeka, naredil mlajšega in bolj zdravega. S tem želijo včasih tudi malo pomiriti svojo slabo vest povezano z odhodom starega človeka v dom (Klevišar, 2016).

1.5 SOCIALNA OMREŽJA STAREGA ČLOVEKA

»Potreba po stikih in druženju je ena temeljnih človekovih potreb. Človek je družabno bitje, stiki z drugimi so fiziološka nuja, še toliko bolj pa nuja civilizacije« (Flaker idr., 2008: 258). Skozi naša življenja ustvarjamo veliko različnih stikov, ki so lahko globoke in trajne vezi ali pa le bežna srečanja. Stiki nas zaznamujejo in govorijo o tem, kaj smo, kakšna je naša identiteta in lastna vrednost ter omogočijo, da ustvarjamo svet okrog sebe (Flaker, 2008).

Kakovost človekovega življenja je v vseh življenjskih obdobjih odvisna od dobrega razmerja med njegovo osebno samostojnostjo in ustrezno vpetostjo v medčloveške povezave. Človek za svoj razvoj potrebuje družbo drugih ljudi in samoto. Ampak, če človek ni samostojen in ni sposoben samote, tudi v družbi ni ustvarjalen.

Psihosocialni strokovni pojem socialna mreža pomeni človekovo vseživljenjsko vpetost v medčloveške povezave. Pojem socialna mreža pomeni človekovo povezanost z drugimi ljudmi, ki je ena od bistvenih človekovih potreb in lastnosti (Ramovš, 2014).

»Staranje vpliva na socialne mreže, na izbiro ljudi, s katerimi se družimo in na način, kako to počnemo. Še bolj pomembno pa je, da velja tudi narobe. Socialne mreže vplivajo na staranje — kar pomeni, da ne moremo razumeti socialnih vidikov staranja, če ne poznamo obsega socialnih vezi, njihovih potencialov, kvalitet in učinkov (Dragoš, 2000, str. 293).

V starosti je človek še posebej občutljiv za njemu primerno ravnotežje med tem, da je samostojen in neodvisen in tem, da je sprejet pri svojih sorodnikih, ljudeh v svoji skupnosti in institucijah. Ravnotežje se hitro zamaja v primeru, da star človek zboli ali se mora preseliti iz svojega okolja. Če tradicionalne socialne mreže za povezovanje generacij, kakovostno staranje in oskrbo v onemoglosti ne zmorejo več opravljati teh bistvenih nalog, nove socialne mreže pa še niso dovolj razvite, so mnogi stari ljudje osamljeni in izločeni na rob socialne mreže. Osamljenost v starosti je ena hujših psihosocialnih nesreč za človeka, katero sam doživlja kot hudo krivico (Ramovš, 2014).

Socialne mreže starih ljudi se razlikujejo od socialnih mrež, ki jih oblikujejo mladi ljudje. Socialne mreže starih ljudi so ožje, kar verjetno izvira iz specifičnih potreb starih ljudi. Vplivajo na uspešno staranje, saj zagotavljajo več podpore in na ta način omogočajo starim ljudem nadomestiti izgube, s katerimi se soočajo. Po drugi strani lahko ljudje, ki sestavljajo socialno mrežo starega človeka, ovirajo uspešno prilagajanje na starost. Do tega pride, če se zanemari potreba po spodbujanju neodvisnosti starega človeka (Milošević Arnold, 2000).

Ena izmed človekovih potreb je potreba »biti«. Ta označuje vključenost v družbo. To po eni strani pomeni ohranjanje stikov s primarno socialno mrežo (družina, sorodniki, prijatelji in sosedje) in stike z zaposlenimi doma in s sostanovalci. Pri tem je zelo pogosto potrebno sodelovanje strokovnih delavcev doma, da po eni strani spodbujajo sorodnike k ohranjanju rednih stikov s starim človekom in jih vabijo k temu, da se čimbolj dejavno vključujejo v življenje doma. Po drugi strani pa gre za spodbujanje stanovalcev doma k druženju, medsebojni pomoči in drugim oblikam navezovanja osebnih stikov (Milošević Arnold, 2005).

Star človek se ob prihodu v dom za stare ljudi povleče vase in socialno otopi. Ramovš idr. (1992, str. 52-53) so se čudili temu, ko so začeli s skupinami starih ljudi, da so se stanovalci doma med sabo na novo spoznavali kljub temu, da so v istem domu že dolgo časa skupaj živeli. Celotisti, ki so pred odhodom v dom živeli v sosednjih vaseh in so se med seboj poznali, se v domu niso opazili in povezali. Ugotovili so, da je lahko življenje starega človeka v njegovem domačem okolju težko in neprijazno, vendar je star človek vseeno v njem doma in v njem lahko deluje kot človek. Samostojna skrb za obstoj, za pripravo hrane, za higieno in druga vsakdanja

opravila, dajejo staremu človeku smisel za življenje in ga osrečujejo. V domu za stare ljudi večino teh opravil odpade in star človek se nenadoma znajde pred obilico prostega časa.

Pomembno je, da star človek po odhodu v dom ne opusti starih vezi z družino in prijatelji, vendar mora biti pozoren na to, da si poišče nov položaj v novem okolju. Kar izhaja iz praktičnih razlogov: v domu nastopijo številne težave, pojavijo se novi prijatelji in tega ljudje, ki ne živijo v domu, ne morejo docela podoživeti. O vsem tem se lahko star človek pogovori z nekom, ki živi prav tako v domu in lažje podoživi vse skupaj. Stanovalci doma se morajo med seboj približati, deliti svoja spoznanja, izkušnje in sposobnosti. Prijateljstvo in medsebojna pomoč ter podpora imajo pomembno vlogo v domu. Stanovalci so v domu na svoji zadnji, pogosto težki poti, na poti v smrt. Starejši kot so, manj imajo svojih ljudi izven doma, ki bi jim lahko bili v pomoč. Prijateljstvo, pripravljenost za pomoč, odkritosrčno zanimanje za sočloveka v pravem trenutku, vse to sodi k lepim trenutkom vsakdanjega življenja v domu. Te stvari so nasprotje pogosto razburljivih dni, katerih v domu na manjka in so povsem običajni spremljevalec ljudi, ki živijo na dokaj omejenem prostoru. Vsakdo pride v dom za stare ljudi s svojimi navadami, pričakovanji, zahtevami, bolečinami in strahovi in tega ni mogoče pozabiti. Zato znosno življenje, ki ne temelji na dogovoru, enostavno ni mogoče. Človek ponavadi prej kot od sebe, pričakuje od drugih, da se bodo prilagodili njemu (Berle, 2000).

Odnos med sostanovalci v velikih institucijah za stare ljudi in med stanovalci in zaposlenimi so velikokrat neskladni in zverženi ter zaradi tega pod velikim pritiskom. Vsakdanje življenje starega človeka je odvisno od dela zaposlenih. Tega ni moč spremeniti, dokler bodo domovi za stare ljudi tako veliki in dokler bo v domovih veljajo tako rečeno gostinsko načelo, da ima stanovalec vedno prav. Odnos med stanovalcem in zaposlenim doma je hierarhično urejen na podrejenost stanovalca in nadrejenost zaposlenega. Stanovalec je v vlogi odvisnega, ki potrebuje pomoč, ki sam ne zmore in ne zna. Slednje je lahko za človeka, ki je celo življenje bil ponosen in samostojno skrbel za sebe, ponižujoče. Zaposlenega, ki je v vlogi nadrejenega, takšen odnos potiska v brezčutnost do stanovalcev in popredmeteno ravnanje z njimi. Pogoji, da življenje in sožitje v institucijah, kakršne so veliki domovi za stare ljudi, poteka v mejah človeškega je, da imajo zaposleni doma zadostno razvite socialne kompetence za delo z ljudmi. Med te spadajo čut in srce za sočloveka, razvit čut za empatijo, razumno in socialno organizirano samokontrolo lastnega vedenja in ravnanja (Ramovš idr., 1992).

1.6 SOCIALNO DELO V DOMOVIH ZA STARE LJUDI

»V Sloveniji so socialni delavci v domovih za stare ljudi prisotni že od samega začetka nastanka socialnega dela kot poklica in so pomembno vplivali na razvoj domskega varstva. Konkretno

naloge socialnih delavcev, zaposlenih v domovih za stare ljudi so: pomoč pri reševanju problemov stanovalcev, delo s sistemi, ki bi ljudem zagotovili potrebne vire in storitve in povezovanje ljudi z ustreznimi sistemi, ki bi podpirali njihovo funkcioniranje« (Milošević Arnold, 2004, str. 31).

Socialni delavci sodelujejo s starimi ljudmi, ki potrebujejo veliko in kompleksno podporo. Ampak po drugi strani pa populacija starih ljudi spet ni tako homogena skupina. Socialni delavci, ki sodelujejo s starimi ljudmi, se morajo zavedati problemov, s katerimi se stari ljudje soočajo. Morajo se zavedati posledic staranja populacije. Preurediti morajo nekatere perspektive, zaradi katerih v družbi obstajajo stereotipi o starih ljudeh. To je na primer mnenje, da so stari ljudje zaradi svoje številčnosti breme za družbo in da so odvisni od svoje družine. Rabimo širok pogled, da lahko razumemo raznolikost staranja in da vidimo izkušnje starih ljudi v pozitivni luči ter da staranja ne jemljemo kot nekaj negativnega. Čeprav se stari ljudje v starosti soočajo s krizami, je potrebno njihove moči, ki so jih razvili skozi svojo življenjsko pot, priznati in jih v socialnem delu uporabiti. Nujno je, da so socialni delavci v svojem delu razumevajoči, imajo kritičen pristop in da s starimi ljudmi sodelujejo na nediskriminatoren način (Ray in Phillips, 2012).

Koskinen opredeljuje »specifičnost socialnega dela s starimi ljudmi, ki izhaja iz sodobnega razumevanja fenomena staranja kot kombinacijo bioloških, psiholoških in družbenih procesov. Ti prinašajo tudi določene življenjske spremembe, zaradi katerih potrebujejo stari ljudje specifično pomoč. Socialni delavci potrebujejo za delo s starimi ljudmi znanje o procesu staranja, socialni politiki do starih ljudi, o različnih praktičnih pristopih in metodah. Potrebujejo tudi različne strokovne spretnosti, denimo sposobnost komuniciranja, sposobnost presojanja, sposobnost sodelovanja v multidisciplinarnih timih, povezovanja različnih generacij« (Mali 2008, str. 64).

V domovih za stare ljudi je po navadi zaposlen en ali več socialnih delavcev. Delo socialnega delavca je različno po metodični in vsebinski strani. Sodeluje s posameznikom, skupinsko ali timsko, organizacijsko, sem pa spada tudi administrativno delo. Delo socialnega delavca s stanovalcem v domu se začne s pripravo na sprejem in samim sprejemom starega človeka v dom (Ramovš idr., 1992).

Socialni delavec, zaposlen v domu, prihaja v stik s stanovalci doma v različnih časovnih obdobjih. Prisoten je od prvega stika starega človeka z domom do poslovilnega obdobja, ko se odnos med starim človekom in institucijo konča. Obdobje življenja starega človeka v domu je

od posameznika do posameznika različno dolgo, kompleksno in zahtevno. Naloge socialnega delavca so v vseh teh obdobjih življenja v domu drugačne, specifične in medsebojno odvisne. »Naloge in vloge socialnega delavca v domu so glede na fazo, v kateri pride star človek v stik z institucijo tele:

- naloge socialnega delavca pred prihodom stanovalca v dom;
- naloge socialnega delavca v času bivanja stanovalca v domu;
- naloge socialnega delavca ob odhodu stanovalca iz doma;
- naloge socialnega delavca za zagotavljanje dobre klime v domu;
- naloga socialnega delavca kot spremljevalca institucionalnega življenja stanovalcev« (Mali, 2008, str. 83-84).

»Naloge socialnega delavca pred prihodom [starega človeka] v dom so vezane na urejanje formalnosti, povezanih s prihodom v dom. Kljub temu lahko znotraj formaliziranih postopkov socialni delavec nastopa v vlogi pomočnika, kar mu omogoča tudi pristnejši odnos s [starim človekom] po prihodu v dom« (Mali, 2008, str. 84). Socialno delo je pred sprejemom starega človeka v dom razdeljeno na več funkcij. Ena izmed teh je sodelovanje z bodočim stanovalcem. Vzpostavljanje stika s starim človekom in njegovimi sorodniki je pomembno in je temelj poznejšega delovnega odnosa. Funkcije socialnega delavca v domu so še: sodelovanje z drugimi strokovnjaki, sodelovanje s sorodniki in informiranje.

Prvi stik s starim človekom je temelj poznejšega delovnega odnosa. Pred sprejemom v dom lahko socialni delavec obišče starega človeka na domu. »Obisk na domu socialnemu delavcu omogoči boljši vpogled v življenjske razmere bodočega stanovalca. V tej fazi lahko socialni delavec naveže stike s [sorodniki], prijatelji, znanci starega človeka in skupaj z njimi išče rešitve, ki bi staremu človeku bolj ustrezale kot odhod v institucijo. V vsakem primeru je socialni delavec v vlogi zagovornika, kadar star človek ni več sposoben izraziti svoje volje« (Mali, 2008, str. 85).

Izmed vseh zaposlenih v domu je socialni delavec tisti, ki staremu človeku opiše dejansko sliko življenja v domu. Njegov opis doma ima težo, zato je pomembno, da opiše resnično življenje z pozitivnimi in negativnimi lastnostmi. Star človek bi si naj, če je le mogoče, sam dom pred odhodom tudi ogledal. Osebna priprava starega človeka na odhod v dom ima odločilen pomen. Starega človeka je potrebno seznaniti, da odhaja v dom in ne v bolnišnico. Veliko sorodnikov namreč s tem, da povedo staremu človeku, da odhaja v bolnišnico, ublažijo odhod od doma.

Posledično s tem ustvarijo težjo situacijo tako za starega človeka kot tudi za zaposlene v domu (Ramovš idr., 1992).

Naloge socialnega delavca v času življenja starega človeka v domu je, da zagotavlja optimalne pogoje, da se star človek čim bolj prilagodi na novo življenjsko okolje in da ohrani stike z domačim okoljem.

»Posamezna opravila socialnega delavca v tej fazi se nadaljujejo iz prejšnje faze, saj je socialni delavec pred prihodom starega človeka v dom že vzpostavil delovni odnos s stanovalcem in njegovimi [sorodniki]. Milošević Arnold (*op. cit.*: 35) navaja še naslednje naloge: podpora stanovalcu v procesu prilagajanja na življenje v domu (pomoč pri vzpostavljanju nove socialne mreže znotraj doma in ohranjanje stare v domačem okolju), podpora [sorodnikom] in njihovo angažiranje za sodelovanje pri dejavnosti doma (oblike izobraževanja, delavnice, skupine za samopomoč pri premagovanju občutkov krivde...), posredovanje v konfliktnih situacijah med stanovalci in med stanovalci in delavci, razvijanje prostovoljnega dela, sodelovanje pri organizaciji različnih interesnih dejavnosti in prireditev (denimo praznovanje rojstnih dni stanovalcev)« (Mali, 2008, str. 86- 87).

Dve pomembnejši vlogi socialnega delavca v domu sta vloga povezovalca in vloga zagovornika. Socialni delavec je tisti, ki naveže prvi stik s stanovalcem. On mu predstavi tudi vse dejavnosti, ki v domu potekajo in ga tudi motivira, da se vključi. Kot zagovornik mora poudarjati sposobnosti vsakega stanovalca posebej in vztrajati, da se te sposobnosti v domu tudi ohranjajo. Odgovoren je za spoštovanje dostojanstva vsakega stanovalca (Milošević Arnold, 2000).

Naloga socialnega delavca je, da zbere dokumentacijo, ki je potrebna za sprejem in sicer: prošnja za sprejem, katero izpolni star človek sam, sorodniki ali center za socialno delo in zdravniško spričevalo. Na podlagi zdravniškega spričevala potem socialni delavec oziroma komisija za sprejem pripravi primerno mesto za novega stanovalca. Sledi dogovor za dan sprejema. Novemu stanovalcu razkaže skupne prostore in sobo in se s stanovalcem in sorodniki pogovori o vsem, kar jih zanima. Prvi teden življenja novega stanovalca v domu je dobro, če ga socialni delavec čim večkrat obiše in mu pomaga pri prilagajanju na nov način življenja. Druge naloge socialnega delavca v domu so vodenje vse dokumentacije za stanovalce, urejanje plačevanja oskrbnih stroškov, prenakazila pokojnine in drugih materialnih pravic (dodatek za tujo nego in postrežbo, varstveni dodatek), prijave in odjave, premestitve stanovalcev v druge institucije, dokumentacija in druge zadeve v zvezi s smrtjo stanovalca. Med njegovo delo

spadajo tudi osebni pogovori s stanovalci v stiskah, vodenje skupinskih pogovorov s stanovalci in razreševanje sporov (Ramovš idr., 1992).

»Naloge socialnega delavca, opisane glede na fazo, v kateri pride star človek v stik z institucijo, pokažejo, da socialni delavci veliko energije usmerjajo v delo s stanovalci in [sorodniki]« (Mali, 2008, str. 88). Pomembno področje socialnega dela v domu pa je tudi zagotavljanje dobre klime in dobrih odnosov med vsemi sistemi, ki se v domu medsebojno srečujejo in to so stanovalci, sorodniki in zaposleni doma.

Naloge socialnega delavca v domu, ki so razdeljene glede na časovne intervale, v katerih ima star človek opraviti z institucionalnim življenjem, kažejo več značilnosti. »Prva značilnost je pomembnost in odgovornost teh nalog. Socialni delavec popelje stanovalca v novo življenjsko okolje in nov način življenja. To napravi skupaj z uporabnikom in na njemu primeren način, saj te naloge drugače ni mogoče opraviti« (Mali, 2008, str. 88).

Druga značilnost je neskladnost vloge socialnega dela z zahtevami in cilji institucije. »Institucija, kakršna je dom za stare, že v osnovi ni naklonjena posamezniku, saj je njen cilj skrbeti za množico starih ljudi. V takih razmerah ni prostora za posameznikove individualne potrebe, želje in interese. Prav te pa odkriva socialni delavec, ker je usmerjen v posameznika in njegovo prilagajanje na institucionalni način življenja« (Mali, 2008, str. 89).

Socialno delo v domu za stare ljudi je tako raznoliko, da daje socialnemu delavcu veliko možnosti za ustvarjalnost in humano osebno delo, prav tako pa tudi veliko možnosti za birokratsko in brezosebno ravnanje. Vsak posamezni socialni delavec je pred osebno dilemo, v katero smer bo s svojim ravnanjem šel. Stroka doslej ni posvečala pozornosti razvoju metodike za reševanje osebnih, duhovnih in medčloveških zagat starih ljudi, trenutne potrebe institucije pa socialne delavce pahnejo v administrativno poslovanje. Tako se lahko zgodi, da je socialni delavec prostorsko blizu stanovalcem doma, ki imajo različne osebne, duhovne ali medčloveške stiske, vendar jih zaradi vpetosti v administrativne postopke, ki so sicer potrebni, sploh ne opazi (Ramovš idr., 1992).

2. PROBLEM

Vsak izmed nas ima in ustvarja različne odnose. Naši odnosi se, tako kot ljudje, preoblikujejo in spreminjajo. Ljudje se spreminjamo, predvsem ob kakšnih življenjskih prelomnicah, dogodkih, stiskah. Posledično ponavadi temu sledijo spremembe v naših odnosih z drugimi ljudmi.

Tekom študija sem se usmerila na področje socialnega dela s starimi ljudmi. Večino obvezne prakse sem opravljala v domu za stare ljudi, in sicer v Domu za starejše občane Lendava. Kot praktikantka sem veliko časa preživela s stanovalci doma in včasih tudi z njihovimi sorodniki. Velikokrat sem razmišljala o teži odločitve in odhoda starega človeka v dom za stare ljudi. Ta odločitev velja za eno izmed težjih odločitev v človekovem življenju. Razmišljala sem o tem, kako se človeku nenadoma spremeni življenje. Posledično se spremenijo tudi njegovi odnosi s primarnim okoljem in njegovo družino.

Vsi smo nekako seznanjeni s tem, da pride z odhodom sorodnika v dom za stare ljudi do manjših ali večjih sprememb. Vsaka družina jih sprejema na svojstven in edinstven način. Star človek se preseli iz svojega doma v novo in tudi drugačno okolje. Rutino mora prilagoditi dnevnemu redu institucije, prav tako svoje navade. S preselitvijo v dom se spremeni tudi količina, način in kvaliteta stikov med starim človekom, ki se je preselil v dom in njegovimi sorodniki. V domu pa se ustvarijo nova poznanstva, novi odnosi, količina nekaterih odnosov se spremeni.

Med študijem in opravljanjem prakse sem opazila, da imajo domovi za stare ljudi dokaj negativen predznak. Da kljub spremembam v zadnjih letih, kar se tiče prehajanja iz medicinskega modela na socialni model, med ljudmi še vedno veljajo kot nekaj slabega, kot bolnišnice. Opazila sem, da je nekaj literature napisane na temo odločitve odhoda v dom ter o življenju v domu. Osebno menim, da primanjkuje osebnih življenjskih zgodb in osebnih izkušenj starih ljudi, ki se odločijo za odhod v dom ter njihovih sorodnikov. Iz tega razloga sem se odločila, da bom svoje magistrsko delo izkoristila za to, da bom na podlagi nestandardiziranih intervjujev pridobila osebne zgodbe in osebne izkušnje ljudi na to temo.

Raziskovalne teme magistrskega dela so:

- Odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja

Ta raziskovalna tema zajema vprašanje o sprejetju odločitve za odhod v dom in kdo vse je sodeloval pri tej odločitvi. Zajema tudi vprašanje asimilacije; kako se je star človek privadil in znašel v novem okolju ter nastanek in reševanje morebitnih problemov ob in po odhodu v dom.

- Sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki

Zanima me, če se in na kakšen način se spremenijo odnosi med starim človekom in njegovimi sorodniki po odhodu v dom za stare ljudi ter na kakšen način ohranjajo svoj odnos. Pogovarjali bi se o tem, kako in kdaj se družijo, o količini in kvaliteti odnosov ter o tem, katere stvari olajšujejo oziroma otežujejo njihov medsebojni odnos.

- Spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki

Ta raziskovalna tema zajema vprašanje o tem, ali so moji sogovorniki doživeli občutke krivde zaradi odhoda v dom. Vključuje tudi pogovor o občutkih krivde zaradi predloga in sprejetja odločitve za odhod v dom in prereditnih obiskov staršev. In pa občutek krivde na strani starega človeka, da je svojim otrokom v napoto, da jim dela skrbi in preglavice. Tu me prav tako zanimajo morebitne zamere ob in po odhodu v dom, in če star človek pogreša sorodnike, kaj pogreša ter kako se s tem spoprijema. Tema zajema predvsem čustven del življenjske spremembe.

- Novo zgrajeno socialno omrežje v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki

Pri tej raziskovalni temi se bom osredotočila na novo zgrajena socialna omrežja starega človeka v domu za stare ljudi in na to, kako ta vplivajo na njegov odnos s sorodniki. Zanima me, kako so te spremembe opazili sogovorniki.

- Pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki

Rada bi raziskala, kakšna je vloga socialnega delavca ob nastanjanju morebitnih sprememb v odnosih med starim človekom in njegovimi sorodniki po odhodu v dom. Zanima me, kako lahko socialno delo prispeva k ohranjanju in razvijanju odnosov znotraj družine po odhodu starega človeka v dom za stare ljudi in kakšno vrsto pomoči bi si želel star človek in njegovi sorodniki ob tej spremembi.

3. METODOLOGIJA

3.1 VRSTA RAZISKA VE

Raziskava je kvalitativne narave, saj sem podatke in informacije pridobila z intervjuji. Na podlagi le teh sem dobila odgovore v obliki besednih opisov, kateri se nanašajo na raziskovalni pojav. Gradivo je analizirano in obdelano na besedni način. Za kvalitativno raziskavo sem se odločila iz tega razloga, ker želim s svojo raziskavo pridobiti osebne zgodbe starih ljudi, ki živijo v domu za stare ljudi in njihovih sorodnikov. Želim slišati osebne zgodbe in izkušnje glede odločitve in odhoda starega človeka v dom. Raziskava je tudi deskriptivne narave, saj sem opredelila osnovne značilnosti raziskovanega pojava ter izkustvena, ker sem s spraševanjem zbirala novo, neposredno izkustveno gradivo. Osnovno izkustveno gradivo sestavljajo besedni opisi, ki sem jih sestavila na osnovi pogovorov s stanovalci Doma starejših Lendava, njihovimi sorodniki in socialno delavko Doma starejših Lendava.

3.2 RAZISKOVALNI INSTRUMENT

V svojem magistrskem delu sem kot merski instrument uporabila vodilo za nestandardizirani intervju. Vodilo je sestavljeno iz petih osnovnih tem, katere so me pri mojem raziskovanju zanimale. Teme sem med pogovori dopolnjevala z dodatnimi podvprašanji. Vprašanja sem prilagajala glede na potek pogovora.

Vprašalnik vsebuje naslednje teme:

- Odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja
- Sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki
- Spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki
- Novo zgrajeno socialno omrežje v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki
- Pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki

Vodilo za intervju je v delu priloženo kot priloga št. 1

3.3 POPULACIJA IN VZORČENJA

Populacijo raziskave sestavljajo vsi stanovalci domov za stare ljudi in njihovi sorodniki ter socialne delavke, zaposlene v domovih za stare ljudi. Vzorec je neslučajnostno priročen, saj vse enote moje populacije nimajo enake možnosti, da so izbrane. V raziskavo je vključena

skupina stanovalcev Doma starejših Lendava in njihovi sorodniki, ki so najbolj dostopni in so bili pripravljene sodelovati v raziskavi ter socialna delavka Doma starejših Lendava. V raziskavi je sodelovalo 14 ljudi. Opravila sem intervju s sedmimi stanovalci (s petimi ženskami in dvema moškima), s šestimi sorodniki stanovalcev doma (s petimi ženskami in enim moškim) ter s socialno delavko doma.

3.3.1 DOM STAREJŠIH OBČANOV LENDA

Dom starejših občanov Lendava je javni socialnovarstveni zavod za institucionalno varstvo starih ljudi. Ustanovljen je bil septembra 1994, svojo dejavnost pa je začel opravljati v mesecu novembru istega leta. Konec meseca novembra je dom sprejel prve stanovalce.

Začetna posteljna kapaciteta doma je bila 122 postelj, 42 postelj na stanovanjskem oddelku in 80 postelj na bolniškem oddelku. Danes je uradna kapaciteta doma 172 postelj v 85-tih sobah. Od tega je 28 enoposteljnih, 32 dvoposteljnih, 12 triposteljnih in 9 štiriposteljnih sob.

Leta 2010 sta bili v okviru doma zgrajeni dve gospodinjski skupnosti. Novo zgrajeni gospodinjski skupnosti nudita stanovalcem nadstandardno namestitev, več udobja, oskrba pa je prilagojena stanovalcem, njihovim potrebam, željam in pričakovanjem. Izhaja se iz realnih potreb stanovalcev, stanovalce z demenco se spodbuja pri dnevnih aktivnostih, ki jih še zmorejo in so jim poznane iz življenja v domačem okolju. Koncept dela, ki se izvaja v gospodinjskih skupnostih, se zgleduje po življenju v družini. Arhitektura gospodinjskih skupnosti spominja na domače gospodinjstvo in te skupnosti so precej samostojne. Glede same oskrbe so na matični dom vezane le pri nabavi živil. Samostojne so kar se tiče gospodinjskih opravil in same priprave obrokov. Stanovalci v gospodinjstvu sodelujejo glede na svoje želje in predhodne izkušnje iz domačega gospodinjstva.

Dom starejših občanov Lendava zagotavlja institucionalno varstvo starostnikom iz upravne enote Lendava. Le teh je več kot 90 %, medtem ko ostali stanovalci doma prihajajo iz bližnje in daljne okolice. Povprečna starost stanovalcev je 81, starostna struktura pa kaže na to, da je največji delež stanovalcev starih med 80 in 90 let.

Osnovna dejavnost doma je izvajanje institucionalnega varstva starih ljudi, izvajanje zdravstvene nege in zdravstvene rehabilitacije ter izvajanje druge osnovne in specialistične konziliarne dejavnosti v skladu z naravo dejavnosti in mrežo javne zdravstvene službe.

Osnovno dejavnost v Dom starejših občanov Lendava izvajajo:

- skupna služba in računovodstvo;

- zdravstvena negovalna služba;
- služba prehrane;
- tehnična služba.

V domu je 79 redno zaposlenih in 9 takšnih, ki so zaposleni po posebni pogodbi za izvajanje javnih del. Preko javnih del se v domu izvaja program »Družabništvo in spremljanje stanovalcev Doma starejših občanov Lendava«. Dosedanje izkušnje kažejo, da je izvajanje le tega programa dobra dopolnitev redni dejavnosti doma. S samim izvajanjem programa so zadovoljni tudi stanovalci.

Zdravljenje stanovalcev v domu izvaja Zdravstveni dom Lendava, in sicer v povprečju štiri ure na dan. Enkrat tedensko pa v dom prihaja specialist psihiater, s katerim ima dom sklenjeno pogodbo.

Dom izvaja poleg osnovne dejavnosti tudi zunanjo dejavnost in sicer v obsegu, ki mu dopuščajo zagotavljeni prostorski, materialni in kadrovski pogoji. Gre za izvajanje storitev internega bifeja, ki je namenjen predvsem stanovalcem doma in njihovim sorodnikom ter možnost odvzema kosila zunanjim uporabnikom.

V domu se izvajata tudi fizioterapija in delovna terapija. V okviru fizioterapije je v ospredju metoda dela s posameznim stanovalcem, v okviru metode preventivnega, kurativnega in vzgojno izobraževalnega dela. V delovno terapijo se stanovalci vključujejo prostovoljno, glede na svoje želje, interese, potrebe in zmožnosti. Eden najpomembnejših ciljev, ki se zasleduje v okviru delovne terapije, je dvig kvalitete bivanja naših stanovalcev, odpravljanja monotonije in nudenja tistega, kar si stanovalci sami želijo. V prostem času imajo stanovalci doma možnost vključitve v naslednje aktivnosti: vključitev v pevski zbor, branje časopisa, literarno skupino, skrb za rože, domsko knjižnico, družabništvo, kulturne prireditve ob praznikih in rojstnih dnevih stanovalcev, izleti, pikniki, cerkvene svečanosti, skupine za samopomoč in družabne igre.

Dom prav tako izvaja tudi dejavnost dnevnega varstva kot alternativno obliko institucionalnega varstva za uporabnike, ki zaradi zdravstvenega stanja potrebujejo varstvo v obliki varovanja ter pomoč, ne potrebujejo pa še zahtevne nege in domske oskrbe.

Dom starejših občanov Lendava ima v okviru svojih pristojnosti stalno zasledovan cilj izboljšanja kakovosti življenja uporabnikov pri izvajanju vseh storitev, zagotavljanje storitev v skladu s potrebami in željami ter pričakovanji stanovalcev, vzpostavljanje metod dela podpore

namesto nudenja pomoči, spodbujanje zdravega načina življenja z razvijanjem preventivnih in razvojnih programov. Pri zastavljanju ciljev se daje poudarek normalizaciji življenja starostnika in njegovi individualizaciji. Individualno načrtovanje omogoča vpliv stanovalca na dogajanje, hkrati pa zagotavlja pomoč v tolikšni meri, kot jo potrebuje oziroma jo je pripravljen sprejeti. Individualni pristop do bodočega stanovalca se začne že ob njegovem prvem obisku, ko izrazi potrebo po sprejemu v dom (Dom starejših Lendava, ni datuma).

3.4 ZBIRANJE PODATKOV

Podatke sem zbirala v času od 13. 11. 2017 do 16. 11. 2017. Z direktorjem in socialno delavko Doma starejših Lendava sem se že vnaprej dogovorila za sodelovanje in zbiranje podatkov. Prvi dan, 13. 11. 2017, sem se v domu že vnaprej dogovorila s stanovalci za sodelovanje. Enako sem se dogovorila tudi s sorodniki stanovalcev. Vsi pogovori so potekali individualno, v mirnem prostoru. Večino pogovorov sem opravila v sobah stanovalcev ali v dnevnem prostoru na oddelkih. Pogovori so trajali v povprečju eno uro do eno uro in pol. Pred samim pogovorom sem mojim sogovornikom pojasnila namen intervjujev in teme, o katerih se bomo pogovarjali. Obvestila sem jih o anonimnosti in zaupnosti pogovora ter jih vprašala, če se strinjajo s tem, da bom pogovor posnela. Vsako temo sem opisala in jih povabila na pogovor. Med pogovorom sem postavljala dodatna podvprašanja in sproti tudi katere stvari povzemala ter preverjala razumevanje povedanega. Pogovore sem doma prepisala in uredila.

3.5 OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV

Podatke, ki sem jih dobila s pomočjo pogovorov, sem obdelala po metodi kvalitativne analize. Posnete intervjuje sem doma prepisala in uredila. Pripisala sem kode ter izjave uredila po kodah. Nato sem jih združila v sorodne pojme in definirala najbolj relevantne pojme. Zaradi obsežnosti gradiva, odprtega in osnega kodiranja nisem priložila v magistrsko delo, imam pa te podatke shranjene.

Prikaz kvalitativne analize na primeru:

Zapis zgodb in izbor relevantnih delov

INTERVJU E (Ž, 95 let)

1. Odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja

/Za odhod v dom sem se odločila sama./**260. samostojna odločitev- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Razmišljala sem tako, da bi pozimi decembra odšla v dom in spomladi bi se spet vrnila na svoj dom./**261.**

začasen odhod v dom čez zimo- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/ Doma sem imela vrt, za katerega sem tudi še sama skrbela. /Ko sem bila v domu nekje dva tedna, sem se odločila in sinu povedala, da ne grem več domov./**262. odločitev za dokončno selitev v dom- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Čutila sem, da ne morem več sama skrbeti za hišo, dvorišče in svoj vrt./**263. nezmožnost za skrb za sebe, hišo, vrt- vzrok za odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Tu v domu pa imam vse, kar potrebujem. Ni se mi bilo težko navaditi na življenje v domu in na družbo./**264. ni bilo težko- asimilacija na življenje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Tu mi je lepo./**265. lepo- počutje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Vem, kako je, ko moraš za nekoga skrbeti. Skrbela sem za svojo mamo, za taščo in tasta. Zato nisem hotela, da bi moji domači skrbeli za mene./**266. nisem hotela pomoči domačih- vzrok za odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Tu v domu imam medicinske sestre, katere skrbijo za mene. Stari ljudje smo taki, da kakor smo navajeni doma, to prinesemo s seboj v dom.

ODPRTO KODIRANJE- STANOVALCI

Odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja

- E260. samostojna odločitev- odločitev za odhod
- E261. začasen odhod v dom čez zimo- odločitev za odhod
- E262. odločitev za dokončno selitev v dom- odločitev za odhod
- E263. nezmožnost za skrb za sebe, hišo, vrt- vzrok za odhod v dom
- E264. ni bilo težko- asimilacija na življenje v domu
- E265. lepo- počutje v domu
- E266. nisem hotela pomoči domačih- vzrok za odhod v dom

OSNO ALI AKSIALNO KODIRANJE

Odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja

Vzrok za odhod v dom:

- nezmožnost za skrb za sebe, hišo, vrt (E263)
- nisem hotela pomoči domačih (E266)

Odločitev za odhod:

- samostojna odločitev (E260)
- začasen odhod v dom čez zimo (E261)
- odločitev za dokončno selitev v dom (E262)

Asimilacija na življenje v domu:

- ni bilo težko (E264)

Počutje v domu:

- lepo (E265)

Definiranje pojmov

Primer: Odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja vključuje izjave stanovalcev, njihovih sorodnikov in socialne delavke o sprejemanju odločitve o odhodu v dom, vzrokih za odhod v dom, odhodu v dom, asimilacijo na življenje v domu, življenje v domu in počutju v domu.

4. REZULTATI

4.1 STANOVALCI

4.1.1 Odločitev za odhod v dom in sprijemanje s spremembo načina življenja

Stanovalci so se za odhod v dom odločili samostojno. Dve stanovalki sta v dom prišli živeti skupaj z možem. Ena je morala pregovarjati moža za odhod, ker on ni hotel iti. Pripovedovala mi je: *»Pri nama z možem je bilo tako: imam dva otroka, hčerka je zraven najine hiše zidala svojo hišo. Kasneje je to hišo prodala in se s svojo družino odselila v drugi kraj. Z možem sva ostala sama v dveh hišah, dve leti. Oba sva bila bolna. Mene je mučila sladkorna bolezen, prav tako moža. Možja je mučil tudi pritisk (A3). Možju je nekajkrat postalo slabo in je padel v kopalnici, na dvorišču, ... to se je dogajalo vedno večkrat. Ni bilo druge možnosti, kot da bova šla v dom (A4)«.* Pri drugi je bilo obratno in je bila ona tista, ki ni želela iti živeti v dom.

Otroci se v odločitev za odhod niso vmešavali oziroma so bili prisotni in so se z njo strinjali. Le pri dveh stanovalkah je bilo tako, da se sin in hči nista strinjala. Kasneje, po odhodu v dom, sta se oba sprijaznila z odhodom v dom. Sogovornica je povedala, da je sin ni smatral za staro, zato se tudi ni strinjal z odločitvijo za odhod. Povedala je: *»On se ni strinjal z mojo odločitvijo o odhodu v dom. Rekel je, da je to dom za stare ljudi. On mene ni smatral za staro. Vendar jaz sem stara (Č169)«.*

Pri enem stanovalcu sta prišli socialna delavka doma in delovna terapevtka na obisk na dom. Onidve sta mu tudi predlagali odhod v dom. Stanovalec se je po premisleku strinjal z njunim predlogom.

Ena izmed stanovalk se je o odhodu in o življenju v domu informirala sama. Obiskovala je skupino za samopomoč. Na srečanjih je bila tema pogovorov tudi dom za stare ljudi. S člani skupine so si domove hodili tudi ogledovat. Pripovedovala mi je o tem, kako so jo v skupino povabili in o dogajanju v domu: *»Na začetku, ko sem se vključila v skupino, se nismo dosti pogovarjale o domu za stare ljudi, saj smo bile še dokaj mlade. Šele čez čas smo se začele pogovarjati o domovih za stare ljudi (Č157)«.* Povedala je: *»Domove smo tudi obiskovale in imele v njih srečanja (Č158)«.* Za odhod se je odločila sama, brez da bi se o odločitvi pogovorila s sinom, saj se sin ni strinjal s tem, da bi šla mama živeti v dom. On je predlagal pomoč s strani centra za socialno delo.

Le ena izmed sogovornic je imela negativno izkušnjo v zvezi z odločitvijo in odhodom v dom. Za odhod v dom se je odločila sama. Ko je svojo odločitev povedala svojemu sinu in snahi, se

je slednja vedla nesramno: »*Ko sem sinu in snahi povedala za mojo odločitev, mi je snaha povedala, da sem se prav odločila, ker ona ne bi skrbela za mene (D213).*«

Za začasen odhod v dom čez zimo se je odločila le ena izmed sogovornic. Po dveh tednih življenja v domu je svojo odločitev spremenila. Odločila se je, da se bo dokončno preselila v dom: »*Razmišljala sem tako, da bi pozimi decembra odšla v dom in spomladi bi se spet vrnila na svoj dom (E261). Doma sem imela vrt, za katerega sem tudi sama še skrbela. Ko sem bila v domu nekje dva tedna, sem se odločila in sinu povedala, da ne grem več domov (E262). Čutila sem, da ne morem več sama skrbeti za hišo, dvorišče in svoj vrt (E263)*«. Samo eden izmed sogovornikov je v dom prišel iz bolnišnice. Povedal mi je, da mu je odhod v dom predlagal socialni delavec v bolnišnici.

Večina mojih sogovornikov se je za odhod v dom odločila iz enakega vzroka, in sicer zaradi bolezni. Kot vzrok za odhod so navedli različne bolezni, poslabšanje zdravstvenega stanja, težave s hojo, večkratni padci doma. So pa kot vzrok navedlo tudi to, da so doma bili sami. Ena izmed mojih sogovornic se je za odhod v dom odločila zaradi strahu pred padci, ko je sama doma: »*In veste kaj. Stari ljudje veliko padamo. In tudi sama sem velikokrat padla. In nimamo moči, da bi se, takrat ko pademo, pobrali. Enkrat sem padla in se tudi poškodovala. Udarila sem se na radiatorju. Takrat me je sin odpeljal v bolnišnico. Od vsega tega me je postalo strah, kako bo, če bom sama doma, sina ne bo in bom padla (Č162)*«. Sogovornik, ki je v dom prišel naravnost iz bolnišnice je povedal, da ni hotel pomoči družine ali druge osebe na domu: »*Prišel sem naravnost iz bolnišnice. Nisem hotel iti domov in imeti pomoč na domu. Nisem hotel biti skrb svojim otrokom in niti nisem hotel imeti pomoči na domu (F294)*«. Iz podobnih razlogov se je za odhod v dom odločila še ena izmed mojih sogovornic: »*Vem, kako je, ko moraš za nekoga skrbeti. Skrbela sem za svojo mamo, za taščo in tasta. Zato nisem hotela, da bi moji domači skrbeli za mene. Tu v domu imam sestre, katere skrbijo za mene (E266)*«.

Stanovalka je odhod v dom definirala kot edino možnost: »*Ni bilo druge možnosti, kot da bova šla v dom (A4)*«. Ob odhodu so ju spremljali otroci. V dom jih je sprejela socialna delavka. Povedala je, da je na selitve in spremembe kraja bivanja navajena, saj se je zaradi svoje službe veliko selila iz kraja v kraj: »*V mladosti sem se zaradi svoje službe velikokrat selila. Bila sem učiteljica in selila sem se kar veliko, iz kraja v drug kraj. Selitev sem navajena (A13)*«. Na odhod je bila pripravljena in ni jokala. Druga sogovornica je imela drugačno izkušnjo. Pripovedovala mi je, da ji je bilo ob odhodu težko, da je ob selitvi iz Nemčije prinesla veliko stvari, ki jih je pustila doma ter o tem, da je sin na drugi dan, ko je odšla v dom, zamenjal ključavnico: »*Tisti dan sem se počutila slabo. Imela sem polno stvari. 20 let sem živela v*

Nemčiji, tam sem delala v tovarni. Domov iz Nemčije sem pripeljala kuhinjo, dnevno sobo, veliko posode. Še sinu sem pripeljala spalnico. Na drugi dan, ko sem odšla v dom, je sin zamenjal ključavnico (D216)«.

Sogovorniki so povedali, da niso imeli težav s prilagajanjem na življenje v domu. Na življenje v domu so se navadili. Ena izmed sogovornic je povedala, da je rutina v domu ne moti, in da dom organizira veliko različnih dejavnosti. Je pa govorila tudi o tem, da v domu, v gospodinjski skupnosti, kjer ona živi, živi 24 različnih ljudi, vendar se vseeno razumejo: *»Sprejeli so 24 ljudi z različnimi navadami in poklici, vendar v naši skupini ni bilo hujših preprirov. Naša skupina je homogena. Kar se zmenimo, to tudi naredimo (A15)«.*

Ena izmed sogovornic je povedala: *»Stari ljudje smo, ko pridemo na drugo mesto, bolj občutljivi. Pričakujemo nekaj in tudi razmišljamo drugače (Č164)«.* Njena pričakovanja o domu so bila drugačna. Dodala je še, da življenje doma ne moreš primerjati z življenjem v domu za stare ljudi: *»Življenje v domu se ne more primerjati z življenjem prej (Č180)«.*

Sogovorniki so mi veliko pripovedovali tudi o preselitvah znotraj doma. Sogovornici, ki sta v dom prišli skupaj z možem, sta se po smrti možev obe preselili v enoposteljne sobe. Ena izmed njiju je povedala: *»Po moževi smrti sem dobila sstanovalko, vendar je istega leta tudi ona umrla. Polno ljudi sem izmenjala v svoji sobi (B76). Enkrat je socialna delavka prišla k meni na obisk (B77). Pogovarjali sva se in takrat sem dala tudi prošnjo za enoposteljno sobo (B78)«.* Ta ista stanovalka je imela izkušnjo s tem, da sta z možem na začetku, ko sta prišla v dom, živela v ločenih sobah. Pripovedovala je: *»Z možem sva bila v ločenih sobah dva meseca (B67). Takrat je od druge sstanovalka umrl mož. Prišla nama je predlagat, če bi šla midva v njuno sobo, ona bi pa prišla v enoposteljno sobo. Tako smo tudi naredili (B68)«.*

Druga sogovornica je povedala: *»Izbrala sem si sobo s še eno sstanovalko (D218). Čez čas je sstanovalka umrla in preselila sem se v enoposteljno sobo. Imela sem sobo samo zase (D219)«.* Zdaj živi v sobi s še dvema sstanovalkama.

Vsi moji sogovorniki so povedali, da se v domu počutijo dobro, da so zadovoljni in da je lepo. Ena izmed sogovornic je povedala, da se v domu počuti domače, da je v domu domačnost in tudi osebje je domače. Povedala je, da zdaj lahko mirno čaka na smrt: *»Zdaj sem res v tem domu domača in lahko mirno čakam tisti čas, ko bom odšla za vedno (B80). Tu v domu je taka domačnost, domače osebje, tudi direktor nas pride obiskat in z nami spije kavo (B81). Smo kot eno, kot ena družina (B82)«.*

Sogovornica je najin pogovor začela s pogovorom o skrbi za stare ljudi in pripravi na starost. Povedala mi je svoje razmišljanje: *»V starih časih so stari ljudje ostajali doma, saj so tudi družine bile večje. Otrok, ki je ostal na domu, je računal na to, da bo skrbel za svoje starše (A1). Danes je drugače. Danes se je treba pripraviti na to, kje bom na stara leta- kdo bo skrbel zame in kje bom (A2)«*. Govorila je tudi o tem, da sta z možem pred odhodom v dom večinoma slišala samo negativne stvari v zvezi z domom, zato je njuna odločitev bila še toliko težja. Povedala je: *»Dostikrat sva slišala slabe strani v zvezi z domom, kako je slaba hrana, slabo ravnanje s stanovalci- glavno nič spodbudnega in zaradi tega je bila odločitev še težja (A5)«*.

Ena izmed sogovornic je pripovedovala o tem, da je bila prepričana, da ji bo v domu hudo: *»Večkrat razmišljam o tem, kako sem bila prepričana, da mi bo v domu hudo (B83). Zdaj, ko pa v domu živim, pa vidim, da mi je tukaj lepo (B84)«*. Mnenje je spremenila in se zdaj v domu počuti domače.

4.1.2 Sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki

Večina sogovornikov je povedala, da se njihov odnos z družino po odhodu v dom ni spremenil. Odnos je enak kot doma. Ena izmed sogovornic je povedala, da v domu živi po lastni volji in da ni vmešavanja otrok v njeno življenje in tudi ona se ne vmešava v življenje otrok. Otroci jo podpirajo in so zadovoljni z njenim življenjem v domu. Takole je opisala svoj odnos z družino po odhodu v dom: *»Tako kot je zdaj, je v redu, je lepo. Jaz delam po svoje in se ne vmešavam v življenje hčerke in sina, in oni živijo po svoje in se ne vmešavajo v moje življenje (A27). Hčerka in sin sta mi vedno bila in sta mi še zdaj vedno v podporo. Tudi vnuki. Imam pa tudi pravnukinjo (A28)«*.

Druga sogovornica je povedala, da nima občutka prikrajšanosti, zdaj ko živi v domu. Domači skrbijo za finance, plačilo doma, prinašajo ji potrebne stvari ter jo spremljajo na pregledih v bolnišnicah. Hčere se razumejo glede skrbi za njo. Takole je opisala: *»Hčerka, ki živi v Lendavi, ima vse moje finance čez, tudi plačilo doma ima čez (B87). Ona ureja vse in mi tako pomaga. Tudi tukaj v sobi mi pomaga, če kaj rabim in mi prinese stvari, če kaj prosim. Tudi, če grem na pregled ali pa v bolnišnico, me spremlja hčerka (B88)«*.

Tudi druga dva sogovornika sta potrdila, da v odnosu s sorodniki po odhodu ni sprememb: *»Z družino imamo takšen odnos, kot smo ga imeli prej (F302). Vedno se za vsako stvar dogovorimo (F303)«*. Drugi sogovornik se je s svojim bratrancem in sestrično že pred odhodom srečeval v mestu in tudi zdaj, ko živi v domu, se z njima srečuje v mestu. Že pred odhodom v dom odnosa s polbratom ni imel in tudi zdaj po odhodu v dom ga nima. Ena izmed sogovornic je povedala,

da se je njen odnos s sinom po odhodu v dom celo izboljšal. Sin je bolj navezan na njo in tudi pogovarjata se več kot sta se prej.

Izstopala je naslednja zgodba sogovornice. Povedala je, da se njen odnos s sorodniki ni spremenil. Dala je denar, ko sta sin in snaha zidala hišo in denar vnuku za nakup motorja. Povedala je, da je dobra samo takrat, ko kaj rabijo. Opisala je: *»Sem jim dala veliko denarja, sploh, ko so zidali hišo. Denar sem dala tudi vnukom. Vnuk si je hotel kupiti motor. Takrat sem mu dala nekaj denarja (D235). Niti en me ne obiše. Ko so me rabili, sem bila dobra, zdaj pa sploh ne vedo za mene (D236)«*. Odnos s sorodniki je bil že pred odhodom v dom slab in tudi po odhodu v dom se ni izboljšal.

Večina sogovornikov je povedala, da imajo tedenske obiske sorodnikov. Redkeje jih obišejo sorodniki, ki so doma v bolj oddaljenih krajih. Obiskujejo jih tudi vnuki in pravnuki. Tudi tu je izstopala zgodba sogovornice, ki je povedala, da jo sin obiše vsako nedeljo, snaha in vnuki je sploh ne obiskujejo. Povedala je: *»Obiskuje me sin, vsako nedeljo (D225). Pride za pol ure pred kosilom. Snaha in vnuki me ne obišejo (D226)«*.

Vsi sogovorniki so povedali, da skupni čas s sorodniki preživijo tako, da se pogovarjajo. Pogovarjajo se počutju, vsakdanjih stvareh, problemih doma. Skupni čas preživijo tudi tako, da gredo na sprehod. So pa omenili, da jim sorodniki prinašajo stvari, hrano. Ena izmed sogovornic je povedala, da se s sinom sliši tudi preko telefona: *»Zdaj hodi na obiske, nosi mi domače grozdje (Č170). Tudi pokliče me večkrat po telefonu (Č171)«*.

Trije izmed sogovornikov so povedali, da imajo stik tudi z domačim okoljem in sicer tako, da gredo na obisk na svoj dom. Ena izmed sogovornic je izpostavila, da je edino manj druženja s sosedi zdaj, ko živi v domu: *»Dosti hodim tudi domov (E271). Zdaj jeseni sem bila doma in sem prinesla toliko sliv, da je bilo še preveč za celo našo skupino tu v domu. Po odhodu v dom se z družino ne družim nič manj kot prej (E272). Manj se edino družim s sosedi (E273)«*.

Kar se tiče stika z domačim okoljem, je ena izmed sogovornic izpostavila, da domačega okolja in doma ne obiskuje. Ima pa željo po obisku doma in pokopališča: *»Doma nisem bila že šest, sedem let (D227). Nihče me ne pokliče, sama se pa tudi ne vsiljujem. Žalostna sem, ker bi rada še enkrat šla in videla svoj dom (D28). Rada bi šla še tudi na pokopališče (D231)«*.

Izpostavila bi predlog ene izmed sogovornic, ki je izpostavila, da je premalo druženja in komunikacije med starimi ljudmi in mladimi. Povedala je: *»Ne zdi se mi v redu, da med starimi*

ljudmi in mladimi ni veliko komunikacije. Res je, da ni časa zaradi služb in hobijev, in da smo si zelo različni, vendar to ni dobro. Mogli bi se več družiti in se pogovarjati (Č174)«.

4.1.3 Spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki

Pri sogovornikih so se pojavila različna čustva ob prihodu v dom. Enim ni bilo težko, spet drugim je bilo težje. Sogovornica je povedala, da se spomni na prihod v dom in da ni bila žalostna. Povedala je, da se ne joče in ne pritožuje. Druga sogovornica je povedala, da ji je bilo ob prihodu v dom težko. Težko ji je bilo tudi zaradi tega, ker sta ob prihodu v dom z možem živela v ločenih sobah. Sogovornik je prvi dan opisal kot dan, ko je pustil vse za sabo. Spominja pa se tudi svoje hiše, ki jo je zapustil. Povedal je, da se težje prilagodiš na drugi dom. Opisal je: *»Doma imam hišo, ki sem si jo sam naredil. Moral sem jo pustiti za sabo. Kot sem rekel, po kratkem razmisleku sem se odločil za selitev v dom. Še dandanes mislim na mojo hišo (C138). Vse sem vložil v to in pustil za sabo (C139)«.*

Večina sogovornikov nima zamer do sorodnikov. Edino sogovornica je izpostavila, da ima zamere do svojega sina in snahe že iz časov pred odhodom v dom. Snahi je takrat zamerila, da ji je odvzela obveznost kuhanja za vso družino. Sogovornica meni, da se ji je zaradi tega poslabšalo zdravstveno stanje in tudi osamljeno se je počutila. Povedala je, da ima zamere do sina zaradi njegovega odnosa. Vseeno pravi, da pogreša družino, in da komaj čaka nedeljo, da jo obišče sin. Opisala je: *»V času, ko sem prišla domov iz Nemčije, smo imeli doma eno kuhinjo. Kuhala sem za vso družino (D241). Dokler ni snaha nekega dne povedala, da naj imam svojo kuhinjo in si kuham za sebe. To sem ji zamerila (D242). Ostala sem brez obveznosti in zaradi tega se mi je poslabšalo tudi zdravstveno stanje. Ostala sem sama (D243). Sinu in snahi sem to zamerila (D244). Vendar jih vseeno pogrešam (D245). Nimam drugega kot svoje otroke. Edino sin je tako blizu mene (D246)«.*

Druga sogovornica je pripovedovala o svojem prihodu v dom in o svojih notranjih strahovih. Povedala je, da je ob prihodu ni bilo strah. Notranji strahovi so se pojavili kasneje. Povedala je, da je v domu več časa tudi za razmišljanje o svojih strahovih. Imela je drugačno predstavo o domu. Sama sebe je prigovarjala, da se mora vključiti v domsko atmosfero. Mučilo jo je domotožje. Opisala je: *»Mučilo me domotožje (Č181). Zavedam se, da sem stara, da nimam več toliko moči in da se težje gibam. Volja še je, telo pa več ne more. Te stvari so mene mučile ob prihodu v dom (Č182). Sčasoma sem se tega odvadila. Kljub temu še kdaj pomislim, da bi rajši bila doma. Pojavljajo se ta nihanja razpoloženja (Č183)«.*

Sogovornik je poudaril, da je ob odhodu čutil zadovoljstvo in občutek neodvisnosti od otrok. Otrokom ni treba skrbeti zanj. V dom je prišel naravnost iz bolnišnice: *»Odhod v dom mi je po eni strani predstavljal neko zadovoljstvo (F304). Otroci bodo lahko naprej živeli svoje življenje po svoje, jaz bom pa v domu imel pomoč 24 ur na dan (F305). Jaz sem to selitev vzela kot nekaj normalnega (F306)«.*

Večina mojih sogovornikov se v domu počuti dobro. So pa vseeno omenjali žalost, da niso doma, pogrešanje družine in doma. Ena izmed sogovornic je opisala, da ima v domu občutek enotnosti in da se med seboj stanovalci dobro razumejo. Drugi sogovornik je povedal, da se v domu počuti domače in svobodno, vendar pa ni enako kot doma. Na življenje v domu se moraš prilagoditi. Povedal je: *»Drugače se ne morem pritoževati, tu se počutim kot doma (C140). Vendar vseeno, včasih ko razmišljam, sem žalosten, da nisem doma doma (C141). Na drugi dom se težje prilagodiš (C142). Življenju tukaj se moreš prilagoditi. Ne moreš živeti kot doma (C143). Doma si lahko jedel takrat, ko si hotel, ko si bil lačen. Drugače se počutim svobodno (C144)«.*

Sogovornica je pripovedovala o zbadanju v prsah zaradi misli na dom in na to, da bi še lahko ostala doma in skrbela za svojega sina. Druga sogovornica je pripovedovala o veselem pričakovanju sinovih nedeljskih obiskov. Povedala je: *»Komaj čakam, da pride nedelja, da me sin obiše in da se kaj pogovoriva (D248)«.*

Le eden izmed mojih sogovornikov upa na vrnitev domov. Med življenjem v domu se mu je zdravstveno stanje izboljšalo. Pravi, da je srečen, da je tako kot je in upa na vrnitev domov. Povedal je: *»Sem eden izmed redkih stanovalcev tukaj, ki upa na to, da grem nazaj domov živeti (F309)«.*

Sogovorniki so mi povedali, da so se s čustvi ob prihodu v dom soočali tako, da so se družili s stanovalci, prijatelji in z obiski sorodnikov.

So pa stanovalci imeli različne prijeme, da so si takratno situacijo kolikor se da olajšali in da jim je ob prihodu v dom bilo lažje. Na primer ena izmed stanovalk se je s čustvi spoprijela tako, da si je v svoji sobi obesila sliko svojega doma. Tako ima tukaj v domu občutek domačnosti. Povedala je: *»Moj dom, to je le spomin, je minilo. Imam pa v sobi obešeno sliko od svojega doma, da mi je bolj domače tu. (E278)«.*

Ena izmed sogovornic, ki je bila po poklicu učiteljica, je odhodu v dom dala prisposodbo z novim delovnim mestom. Zaradi službe se je v svojem življenju veliko selila. Povedala je, da je z

odhodom v dom odprla novo poglavje: »Spomnim se, da smo se pripeljali ven na cesto (A32). Nisem bila žalostna (A33). Sama sebi sem dala prisposodbo, da grem na novo delovno mesto (A34).

Sogovornica je povedala, da se je sprijaznila s starostjo in potrebo po tuji pomoči: »Zdaj smo stari in rabimo pomoč. To moreš sprejeti, saj je to življenjsko (B101)«. Povedala je tudi, da so ji veliko pomagali tudi obiski sorodnikov predvsem vnukov ter druženje s svojim možem vsako jutro in vsak večer. Prve dni je opisala: »Prve noči, ko sem se preselila v dom, mi je bilo težko (B95). Težko mi je bilo tudi, ker sva z možem bila ločena, vsak v svoji sobi (B96). Tisti čas je mož bil pri meni vsak večer do osme, devete ure, dokler nisem zaspala in vsako jutro je že ob sedmih bil pri meni (B97)«.

Sogovornik je odhod v dom sprejel kot nekaj, kar se je moralo zgoditi: »Jaz sem to selitev vzela kot nekaj normalnega (F306). Takrat sem bil bolan in nemočen. Cilj mi je bil, da se iz tega izvlečem.«

4.1.4 Novo zgrajeno socialno omrežje v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki

Moji sogovorniki so mi povedali, da so si v domu ustvarili novo socialno mrežo. Večina je stanovalce doma ob prihodu v dom vsaj na videz poznala. Ena izmed sogovornic mi je opisala, kako ona opazuje sprejem novega stanovalca: »Tisti, ki pride kasneje v dom, tisti se mora prilagoditi (A39). Mi v skupini se predstavimo, ga sprejmemo (A40). Koliko opazujem, vsak novi stanovalec na začetku le posluša in čez čas se vključi (A41)«. Tudi drugi sogovornik je povedal, da so ga stanovalci ob prihodu v dom sprejeli in mu pomagali. Sogovorniki so mi večinoma povedali, da se razumejo s sostanovalci v domu. Poznajo stanovalce in zaposlene. Sogovornice so povedale, da se v domu družijo tudi z bivšimi sodelavkami.

Med pogovorom je eden izmed sogovornikov izpostavil, da so za njega druženja v domu zgolj bežna srečanja. Povedal je: »Drugače se pogovarjam z znanci, vendar to niso globoka prijateljstva. To so bežna srečanja in niso organizirana (F314)«.

Sogovornica je omenila, da ima tudi njena hči odnos z njenimi sostanovalci. Povedala je, da so stanovalci veseli, ko pridejo na obisk otroci katerega od stanovalcev: »Hčerka pozna moje prijateljice v domu (B113). V skupini smo veseli, ko pridejo od katerega sostanovalca hčerke ali sini (B114)«.

Ena izmed sogovornic je izpostavila, da pogreša osebo, s katero bi se pogovarjala o bolj globokih, intelektualnih temah. Povedala je: *»Mi pa manjka tu v domu nekdo, na primer sodelavka, da bi se lahko pogovarjala o globljih, intelektualnih temah, o aktualnih stvareh, o knjigah, ki jih preberem. To mi manjka (A46)«.*

Sem se pa med pogovorom z eno izmed sogovornic dotaknila tudi smrti prijateljev v domu. V domu so ji umrli družinski prijatelji in tudi ena izmed prijateljic. Pripovedovala je: *»Dobri družinski prijatelji, ki so tudi živeli tukaj v domu, so vsi že pomrli. To me je tudi zelo prizadelo. Drugače ne jokam, ampak ko gre za smrt, ne morem drugače in jokam (Č199). Pred kratkim mi je umrla prijateljica, ki je tudi živel tu v domu. Skupaj sva hodili na sprehode (Č200)«.*

Sogovornica, ki je prišla iz madžarske vasice, mi je pripovedovala o svojih začetnih težavah ob prihodu. Je naglušna in tudi težje je razumela slovenski jezik, saj so doma govorili večinoma v madžarščini. Svoje težave je opisala takole: *»Na začetku mi je bilo težko, saj slabše slišim in tudi slovensko sem težje razumela (E280). Sem iz vasi, kjer so vsi govorili madžarsko. Tudi v službo nisem hodila, saj je bilo doma veliko dela. Tako se nisem naučila veliko slovenskega jezika.«*

Kar se tiče vpliva nove socialne mreže na odnose s sorodniki, so sogovorniki povedali, da njihova nova socialna mreža v domu ne vpliva na njihov odnos s sorodniki. Večina se jih v domu družijo tako, da se udeležujejo delovne terapije. Tri sogovornice živijo v gospodinjski skupnosti. Povedale so mi, da imajo navado, da vsak dan skupaj pijejo kavo. Ne gre zgolj za pitje kave, ampak za druženje. Družijo se tudi tako, da hodijo skupaj na telovadbo in da se udeležujejo četrtkove delavnice peke peciva. Stanovalci se večinoma družijo tako, da se obiskujejo v sobah, se družijo po kosilu in večerji in se pogovarjajo. Sogovornica je opisala, da ji druženje s sostanovalci pomeni, da so kot ena velika družina.

Ena izmed sogovornic, ki živi v gospodinjski skupnosti, je izpostavila: *»Tukaj v gospodinjski skupnosti nas večina pomaga pri opravilih, na primer lupimo krompir, čistimo solato (A42). Kot skupina si moramo pomagati, saj vsega ne more narediti en oseba(A43)«.* Podobno je povedal tudi sogovornik, ki rad pomaga pri domskih opravilih: *»Zunaj imam tudi gredo, za katero skrbim. Pomagam tudi pri opravilih, zelo rad grabljam listje (C148). Delo si najdem. Tako mi hitreje mine čas.«*

Drugače preživljajo sogovorniki svoj prosti čas v domu tako, da berejo knjige, obiskujejo fizioterapijo, telovadbo, kvačkajo, šivajo, rešujejo križanke. Sogovornica, ki je pred prihodom v dom obiskovala skupine za samopomoč, jo obiskuje tudi v domu. Pravi: *»Redno hodim tudi*

na skupine za samopomoč (Č203). Na skupino hodim zato, da jaz sama od sebe nekaj dam. Sama nimam nič od tega, imam pa to zadoščenje, da dam od sebe nekaj».

So se pa sogovorniki pri tem vprašanju spet spomnili na to, da v domu spoznaš drugačno plat življenja, da si deliš stvari in da se moraš prilagajati. Sogovornica je povedala: *»Doma imaš svoje, imaš svojo posteljo, svoj vrt. Tu v domu pa so vse stvari naše. Moramo si stvari deliti in se prilagajati (A51)«* ter dodala: *»Vsakemu, ki pride v dom živeti, priporočam, da sodeluje v dejavnostih, ki jih dom organizira (A48). Naj ne tarnajo in žalujejo po svojem domu. Zdaj smo tukaj, v domu, v sedanjosti, naš dom je preteklost (A49)«*. Tudi druga sogovornica je podala predlog za boljše življenje v domu: *»Mislim, da če bi mi stanovalci bili boljši en do drugega, bi imeli boljše odnose med sabo, bi bilo lepše (Č191)«*.

4.1.5 Pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki

Sogovorniki so mi povedali, da je njihov prvi stik v domu bil s socialno delavko. Socialna delavka jim je predstavila in razkazala dom. Sogovorniki so opisali, da je vloga socialne delavke bila predvsem pri sprejemu v dom. Predstavila jim je dom in način delovanja doma ter jim ga tudi razkazala. Kot druge naloge socialne delavke so opisali, da jih poslušajo, se odkrito pogovori in ureja zadeve. Obišče jih na oddelkih, ob zajtrkih in kosilih. Sogovorniki so povedali, da neke potrebe po pomoči socialne delavke, zdaj, ko živijo v domu, nimajo. Kar se tiče potrebe po pomoči pri ohranjanju in morebitnih spremembah v odnosu s sorodniki, ni noben od mojih sogovornikov povedal nič. Edino eden izmed sogovornikov je izpostavil, da za ohranjanje odnosa znotraj družine ne rabijo tretje osebe. Povedal pa je, da bo rabil pomoč socialne delavke pri drugi stvari, in sicer: *»Za ohranjanje odnosov znotraj družine smo skrbeli sami. Znotraj družine smo zelo navezani en na drugega, zato nismo rabili tretje osebe, da bi ohranjali stike (F320). Bom pa rabil pomoč socialne delavke glede moje rehabilitacije in zavarovanja, bolj v tej smeri (F321)«*.

Socialna delavka je skupaj z delovno terapeutko obiskala enega izmed mojih sogovornikov na domu, kjer sta se pogovarjala o temi odhoda v dom. Takole je opisal pomoč socialne delavke pri svojem odhodu: *»Melita in Olga sta prišli k meni na obisk (C149). Pogovarjali smo se o možnostih in o odhodu v dom. Rekli sta mi, da mi bo v domu boljše, da ne bom sam (C150). Jaz sem sprva zavračal, nato sem vseeno za dva dni, v četrtek prišel v dom na sprejem. Melita mi je predstavila in razkazala dom (C151)«*.

Sogovorniki so povedali, da ima socialna delavka stike s njihovimi sorodniki. Ena izmed sogovornic je povedala, da ima hčerka, ki jo redno obiskuje v domu, redne in stalne stike s socialno delavko: *»Hčerka, ki me redno obiskuje vsak teden, ima redne in stalne stike s socialno delavko (B120). Kar se tiče kakršnekoli pomoči, nimam trenutno nobenih potreb. Vse je v redu.«*

Pri tej temi pogovora se mi je ena izmed sogovornic potožila: *»Nisem hotela Meliti razkriti mojih problemov in to kakšne odnose imam s svojimi sorodniki (D258). Še zdaj ne želim nikomur govoriti o tem. Včasih si pa vseeno želim, da bi me kdo potolažil in da bi se nekomu razkrila o svojih težavah. Da ne bi vsega držala v sebi (D259)«*. Povedala je, da si želi osebo, kateri bi se lahko potožila in ji razkrila svoje probleme.

Kar se tiče odnosa socialne delavke do stanovalcev, so mi sogovorniki pripovedovali o prijaznosti in razpoložljivosti socialne delavke. Stanovalci spoštujejo socialno delavko doma ter so z njo zadovoljni. Sogovornica jo je takole pohvalila: *»Socialna delavka Melita je tako prijazno bitje (B115). Ko slišim njen glas, mi srce poskoči (B116)«*.

Dve sogovornici sta poudarili predvsem to, da je premalo zaposlenih socialnih delavcev v domu, in da bi socialna delavka doma rabila pomoč. Menijo, da ima preveč dela s papirji. Ena izmed sogovornic je takole povedala: *»Mislim, da bi Melita rabila pomoč, ona ima tako široko področje in toliko administracije (Č207). Namesto, da bi se še več ukvarjala z nami, se mora ukvarjati z papirologijo (Č208). Ona je živahna oseba, več bi lahko bila med nami, a na žalost ne more zaradi papirjev (Č209)«*.

4.2 SORODNIKI

4.2.1 Odločitev za odhod v dom in sprijemanje s spremembo načina življenja

Odločitev za odhod v dom so stanovalci sprejeli ali sami ali pa so jo sprejeli njihovi sorodniki. Sorodniki, s katerimi sem govorila, so povedali, da je stanovalec sprejel odločitev sam, ali jo je sprejel/a soprog/a ali pa otroci. Sogovorniki, ki so sprejeli odločitev za odhod v dom namesto starega človeka, so večinoma povedali, da je odločitev bila najboljša možna rešitev, da je odhod bil nujen in ni bilo izbire. Sogovornica, žena stanovalca je povedala, da ne bi mogel ostati doma in da v domu dobi to, kar rabi. Hčerka stanovalke je pripovedovala o tem, da je eno leto plačevala rezervacijo za sobo v domu. Mama ni hotela iti živeti v dom, njo je pa čakala operacija in okrevanje po operaciji. Kot je pripovedovala, sta se s sestro dogovorili in ji prenesli novico. Mama ni bila šokirana in je novico sprejela mirno: *»Takrat sem eno leto plačevala rezervacijo doma (B30). Za njo sva skrbele s sestro. Midve sva jo obračali na postelji (B31). Imela je tudi bolniško posteljo. Vendar problem je bil, da sami nisva bili večji dovolj, zato nam je pomagala*

patronažna sestra (B32). Vendar tudi s pomočjo tretje osebe ne bi šlo. Tistega časa sem imela tudi sama zdravstvene težave, čakala me je operacija in okrevanje po operaciji (B33). Odhod v dom je bila najboljša odločitev, kar se je dalo urediti (B34)«. Pri ostalih sogovornikih je bilo tako, da so se vsi v družini strinjali z odhodom v dom. Pogovarjala sem se s snaho stanovalke, ki je povedala, da sama ni vplivala na odločitev, je pa podprla taščino odločitev.

Večina sogovornikov je kot vzrok za odhod v dom navedla bolezen. Kot vzroke so navedli napredovanje bolezni, negibljivost, pojav demence, nerazsodnost, padec z nog, izguba orientacije, težja komunikacija, serija možganskih kapi. So pa kot vzrok za odhod v dom navajali tudi neprimerno stanovanje, večja varnost v domu in vse slabša sposobnost opravljanja del doma in v okolici doma. Ena izmed sogovornic, žena stanovalca, je takole opisala: *»Odhod v dom je bil nujen (Č106). Zelo naglo je padel iz nog. Postal je tudi nerazsoden (Č107). Vsa družina je opazila, da drugače ne gre. Vsi smo se strinjali (Č108). Bilo bi prenevarno za njega in za mene, če bi ostal doma (Č109). Jaz slabo vidim, pred kratkim sem imela operacijo očesa. Tudi sama sem stara. Ne bi mogla skrbeti za njega (Č110). Tudi naše stanovanje je večetažno s polno stopnic. Stanovanje ni bilo več primerno za njega (Č111)«.*

Kot so mi povedali sorodniki, so družinskega člana v dom pospremili ali pa ga je pripeljal rešilec. Žena stanovalca je takole opisala njegov odhod v dom: *»Nismo mu upali povedati, kam gre, saj nismo vedeli, kako bo odreagirati (Č119). Nismo ga hoteli še dodatno vznemirjati (Č120). Povedali smo mu, da gre v Lendavo in da imajo v domu tudi tak oddelek kot v bolnišnici (Č121). Njemu je važno to, da je v Lendavi (Č122)«.*

Sin stanovalke je povedal tako kot je povedala tudi mama sama, da je navajena na selitve zaradi svoje službe. Povedal je: *»Posebnih problemov ob selitvi v dom nista imela (E177). Zaradi svoje službe sta se morala v življenju velikokrat seliti iz kraja v kraj in vseskozi sodelovati z ljudmi (E178). Zaradi tega tudi nista imela problemov pri prilaganju na življenje v domu (E179)«.*

Pogovarjali smo se tudi o skrbi za stare ljudi. Žena stanovalca mi je povedala, da je ona sama skrbela za moža. Bilo je fizično in psihično naporno. Pogovarjala sem se tudi s hčerko, ki je živela pri svoji mami in je za njo skrbela. S sestro sta skupaj skrbeli za njo s pomočjo patronažne sestre. Pogovarjali sva se o maminem življenju pred odhodom. Mama je padla. Na koncu je bila negibljiva. Takole je opisala njihovo zgodbo: *»Za mamo sva skrbele s sestro. Midve sva jo obračali na postelji (B31). Imela je tudi bolniško posteljo. Vendar problem je bil, da sami nisva bili večji dovolj, zato nam je pomagala patronažna sestra (B32)«.*

Kar se tiče asimilacije na življenje v domu, so mi sorodniki povedali različno. Nekateri so se na življenje v domu navadili težje, nekateri so se vživeli, navadili in ni bilo problemov pri prilagajanju. Lažje so se prilagodili tisti stanovalci, ki so se sami odločili za odhod.

Ena izmed sorodnic, kjer je v dom šel najprej živet oče in čez čas za njim tudi mama, je takole opisala njuno asimilacijo na življenje v domu: *»Najprej smo v dom preselili očeta, ker je bil zelo bolan. Čez nekaj časa smo preselili tudi mamo, ker jima je bilo skupaj lažje. Mami je bilo precej težko, ker je bila doma brez očeta. Obema je bilo na začetku težko (D152). Čez čas sta se na življenje v domu navadila in se vživela (D153)«.*

Druga sogovornica je povedala, da je tast po prihodu v dom bil nemiren, vendar se je sčasoma umirilo. Povedala je: *»Na začetku so se pojavljali problemi (C79). Bili so nemirni in niso hoteli sodelovati (C80). Čez čas se je to umirilo«.*

S sogovornico, ženo, sva se pogovarjali o moževem življenju v domu. Povedala mi je, da ima mož veliko spoštovanje do zdravnikov in medicinskih sester. Zaupa jim. Pripovedovala mi je tudi o njenih vsakodnevnih obiskih in odhodih. Opisala je: *»Tudi, ko vsak dan odhajam od njega domov, mu ne smem povedati, da grem domov, saj bi ga to vznemirilo in razžalostilo. Povem mu samo, da grem zdaj. Ne smem omeniti ne doma in ne otrok, saj bo potem jokal (Č123). Opažam, da on čuti, da sem jaz tu, na obisku. In tudi pričakuje moj obisk vsak dan«.*

4.2.2 Sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki

Sorodniki so povedali, da družinskega člana v domu redno obiskujejo. Eni izmed njih vsak dan, eni prihajajo tedensko ali mesečno. Količina obiskov je odvisna od službe in od oddaljenosti. Stanovalci pričakujejo njihov obisk.

Sogovornici, ženi, katerih moža živita v domu in hčer, katere mama živi v domu, obiskujejo svoje sorodnike vsak dan, po navadi ob kosilu. Ena izmed sorodnic je povedala, da bo hodila na obisk vsak dan, dokler bo zmožna. Druga je povedala, da preživi pri možu vsak dan tri do štiri ure. Povedala mi je, da opaža, da je mož bolj miren ta čas, ko je ona na obisku: *»Moža obiščem vsak dan in z njim preživim tri do štiri ure (Č124). Opazim, da je bolj miren ta čas, ko sem jaz na obisku (Č125). Med obiskom se pogovarjava, tudi hranim ga med kosilom (Č126)«.* Povedala je še: *»Otroci ga obiskujejo bolj poredko, saj so vsi zaposleni (Č128). Mogoče bi bilo še hujše, če bi hodili veliko na obisk. To bi ga vznemirilo in razdražilo (Č129)«.*

Skupne trenutke preživljajo tako, da se pogovarjajo. Sogovornik je takole opisal druženje z mamo: *»Ko se srečava in sva skupaj, se zelo veliko pogovarjava (E182). Pogovarjava se o*

različnih stvareh in o preteklosti. Sploh o tem, kako smo živeli, se selili, o njeni službi (E183). Veliko mi govori o dejavnostih v domu, nekatere tudi sama vodi (E184). Po poklicu je bila učiteljica in to ji je še vedno ostalo, da uči in vodi. Kaže mi stvari, ki jih šiva in govori o knjigah, ki jih prebere (E185)«.

Ženam, s katerima sem se pogovarjala, sta oba moža bolna. Obe sta pripovedovali o nerazumevanju in težki komunikaciji. Ena izmed njiju je povedala: *»Zdravstveno stanje se mu je poslabšalo. Obležal je v postelji, niti komunicira ne več. Ne pogovarjava se veliko (A10). Ne razume več, kaj mu jaz govorim in jaz njega tudi težko razumem (A11)«.* Bolezensko stanje vpliva na druženje med stanovalcem in sorodniki.

Sogovornica, katere tast živi v domu, je pripovedovala o tem, da se družina zaveda, da gre za bolezen, da gre za demenco in zato so se prilagodili. Takole je opisala: *»Na obiskih je včasih pozitivno, včasih negativno. Vsi se zavedamo, da gre za bolezen, da gre za demenco. Odnos smo spremenili, ga prilagodili zaradi bolezni (C84). Nočemo ga vznemirjati, zato mu veliko stvari pritrdimo. Ko smo tu, se pogovarjamo (C85). Komunikacijo smo prilagodili zaradi bolezni (C86)«.* Povedala je: *»Koliko opažam, je tastu to, da mi redno prihajamo na obisk, dobro (C87)«.*

Kar se tiče samega odnosa s sorodnikom, so sorodniki povedali, da se odnos ni spremenil. Razen pri družini, kje se je pri tastu pojavila demenca. Odnos so spremenili in prilagodili. Ena izmed sogovornic je svoj odnos med njo, mamo in sestro, opisala kot bolj sproščen kot pred odhodom v dom.

4.2.3 Spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavili po odhodu v dom v odnosu s sorodniki

Kar se tiče čustev ob odhodu sorodnika v dom, so sogovorniki pripovedovali različno. Pripovedovali so o tem, da jim je bilo težko in da so imeli občutke krivde. O občutkih krivde sta govorili dve sogovornici. Prva je takole opisala svoja čustva ob odhodu mame v dom: *»Ob maminem odhodu v dom mi je bilo zelo težko (B46). Krivo sem se počutila, ker sem jo dala v dom (B47). Težko jo je bilo pustiti (B48). Takrat, ko je doma padla, sem jaz ostala pri njej v hiši in skrbela za njo. Tudi meni je bilo takrat težko. Vse, kar smo lahko naredili za njeno dobro, smo naredili (B49)«.*

Druga sogovornica je takole opisala pojav občutkov krivde in spoprijemanje z njimi: *V začetku so se pri meni pojavljali občutki krivde (D157). Z mamo sva se veliko pogovarjali in se*

dogovorili glede vsega (D158). Na koncu sva našli skupni jezik (D159)«. Občutek krivde se je pojavil predvsem pri sorodnikih, ki so se za odhod v dom odločili namesto starega človeka.

Sogovornica, katere mož živi v domu, je povedala, da je bila pripravljena na možev odhod v dom in da ji ob odhodu ni bilo težko. Povedala je, da je imela notranjo potrebo, da pomaga možu. Opisala je njuno izkušnjo odhoda v dom: *»Na možev odhod v dom sem bila pripravljena (A12). Vem, da eni ljudje se ne počutijo dobro v takšnih situacijah. Vendar tako to je in življenje gre naprej. Nisem imela občutka krivde (A13). Imela sem to notranjo potrebo, da mu pomagam in da mu bo lažje in boljše in to je to (A14)«.*

Sogovornica, katere tast živi v domu, mi je pripovedovala o obrekovanju znancev in sorodnikov, takrat ko so se odločili za odhod in ob samem odhodu tasta v dom. Pripovedovala je o izkušnji: *»Bila sem razočarana, vendar ne zaradi tastovega odhoda v dom, ampak zaradi govorjenja ljudi (C89). Drugi, sosede, znanci so nam govorili, kaj smo to naredili, zakaj smo ga poslali v dom in podobno (C90). Ni bilo ravno prijetno. Z odhodom tasta smo se sprijaznili (C91)«.*

Sogovorniki so povedali, da so se z odhodom družinskega člana sprijaznili in se na spremembo prilagodili in navadili. Glede zamer s strani starega človeka glede odhoda v dom so mi sogovorniki povedali, da nimajo občutka, da bi jim le ti karkoli v povezavi z odhodom zamerili.

Sorodnica, katere mama živi v domu, mi je pripovedovala o tem, kako je bilo pred samim odhodom mame v dom. Govorila je, da ji je bilo težko in psihično naporno skrbeti za mamo. Mama je potrebovala veliko pomoči. S socialno delavko doma se je pogovorila o njihovi situaciji doma. Mama je bila naslednji teden sprejeta. S čustvi ob odhodu mame se je spoprijela tako, da razmišlja v tej smeri, da so naredili vse, kar so lahko za mamo.

Po odhodu sorodnika v dom, so sorodniki povedali različno. Sogovornica je povedala, da po odhodu ni imela več občutka obremenjenosti. Je pa bilo mami po odhodu v dom težko in ima domotožje. Kot so povedali, ni bilo občutkov zamere. Sorodnica, katere mož živi v domu, je opisala, da je mož ob njenem odhodu žalosten. Ona mu ne pove, da gre domov, saj bi ga s tem še bolj vznemirila: *»Vidim pa na moževem obrazu, da je žalosten, ko mu povem, da grem (Č136). Nikoli mu ne rečem, da grem domov, saj bi bil potem še bolj žalosten (Č137)«.*

Sogovornica, katere tast je v domu, je opazila zanimivo stvar, in sicer: *»Sem pa opazila, da ko je tast bil enkrat v delovni terapiji in mu je postalo slabo, je izrazil željo, da bi rad šel domov. Za njega je domov pomenilo, da bi rad šel v svojo sobo (C92). Tu opažam, da se je navadil in*

da se je udomačil (C93). To je dobro«. Kot je povedala, so opazili, da se je tast navadil na življenje v domu. Sin stanovalke je povedal, da jih mama ne pogreša: *»Ker imamo tedenske stike, ne opažam, da bi nas mama pogrešala (E189). Ima polno dejavnosti tu v domu in verjetno niti ne bi imela kaj več časa za nas.*«

Žena stanovalca je med najinim pogovorom omenila, da se je v času, ko je mož odhajal v dom, tudi sama odločala o tem ali bi šla v dom. Ni se odločila za odhod. Povedala je naslednje: *»Bila je možnost, da bi tudi sama šla v dom, vendar jaz še nisem zrela za v dom. Mislim, da moraš biti zelo nepokreten in bolan, da greš v dom. Zdaj, ko obiskujem vsak dan moža, opazujem te stare ljudi, ki živijo tu v domu, kako so osamljeni (Č134). Dom je res neka čakalnica za smrt (Č135). Ne poznam nikogar, ki bi se iz doma vrnil domov.*« Ima negativno mnenje o domu za stare ljudi.

4.2.4 Novo zgrajeno socialno omrežje v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki

Sogovorniki so mi povedali, da so njihovi sorodniki poznali stanovalce v domu, če ne drugače, na videz. Sorodniki se v domu družijo z drugimi sostanovalci. Sogovorniki so omenili druženja sorodnikov z bivšimi sodelavci v domu. Omenili so sklepanja novih prijateljstev. Sogovornica, katere mož živi v domu, je izpostavila, da ima mož težave s komunikacijo, težko govori in težko se ga razume: *»Mož težko govori in to vpliva na druženje (Č144)*«. Povedala je, da se mož družijo z bivšo sodelavko. Ko gre ona mimo njegove sobi, si pomahata. Dodala je, da ima mož poseben odnos s sostanovalcem, ki slabše sliši. Povedala je, da je pomembno to, da en drugega vidita in da imata občutek, da sta skupaj: *»Ima tudi sostanovalca, s katerim imata poseben način druženja (Č142). Njegov sostanovalec slabše sliši, vendar pomembno je že to, da se vidita, da nimata občutka, da sta sama in da sta skupaj (Č143)*«.

Stanovalci doma pričakujejo obisk domačih: *»Mama ve, da pridem jaz ali sestra za kosilo in obratno za večerjo. Tako smo se zmenile in mama naju vedno pričakuje (B63)*«.

Eden izmed sogovornikov, katerega mama živi v domu je povedal, da mami v domu primanjkuje oseba za bolj globlji pogovor: *»Edino velikokrat se potoži, da ji manjka nekdo, da bi se lahko z njim pogovarjala o bolj intelektualnih temah (E193)*«.

Sogovorniki so povedali, da se sorodniki v domu družijo v delovni terapiji pri izdelovanju izdelkov, pri pevskem zboru, skupnem pitju kave. Mama sogovornika sama vodi dejavnosti v domu. Vodi telesno vadbo, pevski zbor. Tudi piše, šiva in bere berilo v domu.

Socialna mreža v domu je odvisna od zdravstvenega stanja stanovalcev. Žena stanovalca je takole opisala: »Družil se je. Kasneje se je zdravstveno stanje poslabšalo, odpovedale so mu roke in noge. Tudi govori težje. Zaradi tega se tudi ne more več udeležiti dejavnosti (A17)«.

Kar se tiče vpliva nove socialne mreže na odnos s sorodniki, so vsi moji sogovorniki povedali, da ni nobenega vpliva. Če pa je, pa je vpliv nove socialne mreže in doma pozitiven. Hčerka stanovalke je povedala, da je mama zadovoljna z življenjem v domu in to jih pomirja: »Mamino druženje vpliva pozitivno tudi na nas, sorodnike (D165). Pri njej vidimo neko zadovoljstvo (D166). To nas pomirja (D167)«.

Stanovalci imajo po mnenju sorodnikov večinoma dober odnos z zaposlenimi. Ena izmed sogovornic je izpostavila, da mož, ki biva v domu, upošteva avtoriteto zdravnikov in medicinskih sester: »Večinoma ima odnose z zaposlenimi (Č138). Zelo upošteva avtoriteto zdravnikov in medicinskih sester (Č139). Zelo upošteva negovalca Simona. Simon ima tak močan moški glas in mislim, da ga mož zaradi tega tudi upošteva.«

4.2.5 Pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki

Ena izmed sogovornic je takole opisala sodelovanje s socialno delavko: »Socialna delavka mi je zelo pomagala pri odhodu (A19). Ko sem opazila, da ne gre več tako naprej, da ne morem več sama skrbeti za njega, sva se odločila da bo šel v dom. Šla sem v dom, da sem ga prijavila. Socialna delavka je prišla k nama domov na obisk (A20). Razložila nama je, kako je v domu in kaj vse dom nudi (A21). Tudi zdaj, če imam kdaj problem, se lahko vedno zanesem na njo (A22). O socialni delavki imam dobro mnenje (A23)«.

Naloge in pomoč socialne delavke so sogovorniki opisali kot razumevanje in poslušanje, razpoložljivost, takojšnja pomoč in hitro reševanje problemov, podporo ob prihodu in razpoložljivost na telefonu in tudi obisk na domu.

Sodelovanje s socialno delavko je takole opisala ena izmed sogovornic: »Socialna delavka nam je bila ob prihodu tasta v dom zelo v podporo (C99). Tudi zdaj, ko tast že en čas živi v domu, nam pomaga (C100). Če kaj rabimo, grem v njeno pisarno in se pogovoriva (C101). Tudi, če jo zmotim ob kakem delu, ga odloži in se mi povsem posveti. Vedno je na razpolago (C102)«.

Mnenje sorodnikov o socialni delavki je pozitivno. O socialni delavki imajo dobro mnenje, menijo, da je oseba za ta poklic, da je predana svojemu poklicu, je prijazna. So zadovoljni z njo.

Ena izmed sogovornic je takole pohvalila socialno delavko: *»Je predana svojemu poklicu, z dušo je v domu (B70). Tudi, če se oglasim kdaj pri njej, in če bo v njenih močeh, bo takoj pomagala (B71). Resnično sem ji hvaležna, hvaležna sem vsem zaposlenim v domu, da je zdaj tako kot je«.*

Kar se tiče potrebe po pomoči, je le ena sogovornica povedala, da ob samem odhodu ni bilo potrebe po pomoči socialne delavke. Če se potreba po pomoči socialni delavke pojavi, pa je povedala, da se ustavi v njeni pisarni. Stanovalci niso omenili, da bi imeli potrebo po pomoči socialne delavke kar se tiče njihovega odnosa s stanovalci.

4.3 SOCIALNA DELAVKA

4.3.1 Odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja

Socialna delavka je povedala, da stanovalci sprejmejo odločitev za odhod v dom samostojno, skupaj s sorodniki ali pa seznanijo sorodnike o odločitvi za odhod šele ob samem odhodu v dom: *»Nemalokrat pa se odločijo sami in pridejo najprej po osnovne informacije (S3). Šele ob sprejemu v dom povejo sorodnikom, da odhajajo v dom (S4)«.* Stanovalci imajo možnost, da si pred prihodom v dom predhodno ogledajo sobo in spoznajo sostanovalce. Kot vzroke za odhod v dom je socialna delavka naštel naslednje: bolezen, poškodbe in zdravstvena rehabilitacija, osamljenost, nerazumevanje v družini, deložacija in zaradi občutka varnosti ter celotne oskrbe v domu. O odhodu v dom je povedala, da se na sprejem stanovalca v domu še posebej pripravijo. Novega stanovalca najprej sprejmejo na recepciji, nato pri glavni sestri in socialni delavki. Novi stanovalec spozna dom, spozna vodjo kuhinje, vodjo pralnice, zaposlene na oddelkih in stanovalce. Stanovalci so po besedah socialne delavke na začetku žalostni in zadržani. Ni veselja in navdušenja nad odhodom v dom. Socialna delavka je pripovedovala o tem, da se vsak stanovalec po svoje sooča s spremembo in tudi različno dolgo: *»Novo sprejeti stanovalci se različno dolgo in vsak po svoje soočijo s spremembo načina življenja in hišnega reda v domu (S9)«.* Po prihodu v dom spoznavajo stanovalce, zaposlene in oskrbovalce. Stanovalce je ob odhodu v dom bilo strah pred nesprejetostjo in osamljenostjo v domu. Povedala je: *»Po nekaj mesecih se stanovalci med seboj spoznajo, spoznajo zaposlene, oskrbovalce (S12). Takrat jim je lažje. Pogosto povedo, da jih je bilo strah tega, da ne bodo sprejeti in da bodo še naprej osamljeni (S13)«.* Kot je povedala socialna delavka, po nekem obdobju življenja v domu, noben stanovalec ne želi več domov. Stanovalci se navadijo na nov način življenja, ritem in rituale. Pomemben jim je občutek sprejetosti, varnosti in zaželenosti ter občutek samostojnosti in da lahko sami odločajo o svojem življenju. Kot je povedala

socialna delavka, je težnja doma Lendava, da se trudijo zadovoljiti individualne potrebe svojih stanovalcev.

4.3.2 Sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki

Socialna delavka je povedala, da večina stanovalcev ohrani dobre odnose s sorodniki, prijatelji in znanci. Je opazila, da se je v nekaterih primerih odnos s sorodniki izboljšal. Sorodniki jih še naprej obiskujejo. Povedala je, da je največ obiskov sorodnikov v popoldanskem času, med vikendi in prazniki. Povedala je, da tisti sorodniki, ki prihajajo iz oddaljenih krajev, ostanejo dlje na obisku. Opazila je, da je manj obiskov pri stanovalcih doma, ki so v domu že 15-20 let.

4.3.3 Spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki

Socialna delavka je med pogovorom na to temo izpostavila predvsem čustva sorodnikov ob prihodu njihovega sorodnika v dom. Povedala je, da imajo sorodniki občutke krivde ob odhodu sorodnika v dom, saj imajo občutek, da ne zmorejo sami poskrbeti za svojega sorodnika. So zelo kritični kar se tiče skrbi za njihove sorodnike: *»Na začetku so tudi zelo kritični do vseh stvari, ki so povezane s skrbjo za njihove bližnje (S26). Iščejo ponavadi, kot pravimo, dlako v jajcu.«*

4.3.4 Novo zgrajeno socialno omrežje v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki

Po opažanjih socialne delavke, stanovalci doma različno hitro spoznavajo druge stanovalce, zaposlene, obiskovalce doma. Pravi, da imajo nove socialne mreže pozitiven vpliv na stanovalce in prav tako pozitiven vpliv na njihov odnos s sorodniki.

4.3.5 Pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki

Socialna delavka je povedala, da sama nima moči vpliva na sprejemanje odločitve za odhod. V primerih, ko se za odločitev za odhod v dom odločijo sorodniki se zgodi, da pričakujejo njeno potrditev glede svoje odločitve za odhod sorodnika v dom. Kot je povedala, ima ona vpliv pri stanovalcih na njihovo doživljanje in sprejemanje doma. Vloga socialne delavke je, kot je sama povedala: *»Včasih na novo gradimo odnose s sorodniki, ki so bili dolga leta zamrznjeni (S33)«*. Povedala je, da se trudi imeti kvaliteten odnos s stanovalci in njihovimi sorodniki.

Povedala je tudi: *»Bi pa dodala, da je za socialno delavko v domu glede na obseg dela in normativ, vsak dan težje opraviti kvalitetno in strokovno delo, ki ga pričakujejo stanovalci, zaposleni in sorodniki (S35). Vsako leto se poveča obseg dela glede na povečano število*

prispelih prošenj in obravnav (S36)«. Je mnenja, da je v domu za stare ljudi prevelik obseg dela za samo eno zaposleno socialno delavko. Obseg leta pa se vsako leto večja.

5. RAZPRAVA

Stanovalci doma so se za odhod v dom večinoma odločili sami. Otroci so se z odločitvijo v večini primerov strinjali. Za odhod v dom so se odločili tudi na podlagi predloga socialne delavke. Pri večini je vzrok za odhod v dom bila bolezen in poslabšanje zdravstvenega stanja. Tudi Križman (2007) kot vzrok starega človeka za odhod v dom navaja bolezen. Stanovalci so omenili tudi nezmožnost skrbi za dom in samoto. Stanovalci niso hoteli pomoči družine in domačih. Ob odhodu v dom so imeli različne izkušnje. Nekaterim je bilo ob odhodu v dom težko. Vsi sogovorniki so se na življenje v domu navadili in prilagodili. Požarnik (1981) piše o tem, da se stari ljudje po določenem času življenja v domu prilagodijo in navadijo. Prilagajanje na življenje v domu je odvisno od številnih dejavnikov.

V primerih, ko se je za odhod v dom odločil sorodnik, je vzrok za odhod bila bolezen, poslabšanje zdravstvenega stanja, nezmožnost in izčrpanost zaradi skrbi za sorodnika. V teh primerih so pred odhodom v dom za družinskega člana skrbeli sorodniki. Tudi Flaker in sodelavci (2008, str. 41) pišejo o tem, da se večina sorodnikov odloči za namestitev v institucijo, ko ne zmorejo več. Pred tem se trudijo skrbeti za sorodnika, vendar življenje s sorodnikom, ki potrebuje veliko skrbi in pozornosti, terja veliko energije. V dom so starega človeka pospremili sorodniki oziroma rešilec. Socialna delavka je kot vzrok za odhod v dom navedla še: osamljenost, nerazumevanje v družini, deložacijo in celotno oskrbo v domu. Macuh (2017) pravi, da je bistveno vprašanje, če se star človek za odhod odloči sam ali k temu pripomorejo odločitve sorodnikov. Otroci zaradi svojih vsakodnevnih obveznosti ne morejo ustrezno, kakovostno in v vsakem trenutku izpolnjevati potreb, ki jih ima star človek. Ko se začnejo pojavljati težave, je odločitev (enostranska ali obojestranska) sprejemljiva, saj se sorodniki zavedajo, da staremu človeku ne morejo nuditi vsega, kar potrebuje in želi.

Kar se tiče asimilacije na življenje v domu so izkušnje različne. Nekaterim je bilo v začetku težje, nekaterim ne. Stanovalci se v domu počutijo dobro. Z domom in življenjem v njem so zadovoljni. Stanovalci so se po besedah sorodnikov navadili in prilagodili na življenje v domu in se v domu počutijo dobro. Klevišar (2016) piše o tem, da kakovost življenja v domu ni toliko odvisna od doma, ampak od človekove temeljne življenjske naravnosti. Poudarja tudi, da se v družbi veliko govori o domovih za stare ljudi, ne pa o tem, kako se na starost in odhod v dom pripraviti.

Ramovš in sodelavci (1992, str. 52) pišejo, da star človek s prihodom v dom izgubi socialne stike, in da s sorodniki ni več v stalnem odnosu, ampak se srečujejo tedensko ali bolj ali manj ob formalnih obiskih. Star človek izgubi povezavo s svojo življenjsko okolico v kateri je živel.

Tako stanovalci kot tudi njihovi sorodniki niso občutili sprememb v medsebojnem odnosu. Obiski stanovalca v domu so redni, v večini primerov tedenski. V primerih parov, kjer je mož v domu, so obiski vsakodnevni. Redkejši so obiski sorodnikov, ki so krajevno bolj oddaljeni. Stanovalci obiskujejo tudi dom, kjer so prej živeli. Med obiski skupni čas preživljajo tako, da se pogovarjajo ali gredo na sprehod. Teme pogovora so različne: o vsakdanjih stvareh, o dogajanju v domu, o problemih doma, o dejavnostih v domu... Stanovalci se s sorodniki družijo tudi na ta način, da jim sorodniki prinašajo v dom stvari, za katere zaprosijo in jih potrebujejo. Na način druženja med stanovalci in sorodniki vpliva zdravstveno stanje stanovalca. Sorodnici sta govorili, da moža zaradi bolezni težje govorita in tudi težje razumeta povedano. Stanovalci, sorodniki in socialna delavka so potrdili, da odhod v dom ni vplival na odnos starega človeka s sorodniki.

Ob prihodu v dom so se pri stanovalcih pojavila različna čustva. Nekaterim je bilo zaradi odhoda težko, drugim ni bilo. Kar se tiče zamer do sorodnikov, jih ni. Stanovalci se v domu počutijo dobro. Se pa vseeno pojavljajo občutki žalosti, povezani s pogrešanjem doma in tudi družine. S čustvi ob prihodu so se soočali različno, večinoma tako, da so se družili s sostanovalci ter tako pozabili na čustva. Pomagali so tudi obiski sorodnikov in na primer košček doma v sobi (obešena slika doma v sobi). Tudi Macuh (2017) piše o tem, da se stanovalci s čustvi ob prihodu v dom spoprijemajo tako, da se opirajo na lastno socialno mrežo, na sorodnike in zaposlene doma.

Sorodnikom, ki so dali pobudo za odhod starega sorodnika v dom, je bilo ob odhodu starega sorodnika v dom težko. Imeli so tudi občutke krivde. Sorodniki, ki so pred odhodom v dom skrbeli za družinskega člana so povedali, da se po odhodu družinskega člana v dom ne počutijo več obremenjene in da je odnos zdaj boljši. Flaker in sodelavci (2008, str. 302) pišejo o tem, da se sorodniki, ki skrbijo za svojega sorodnika, počutijo obremenjeni, negotovi in nemočni. Ti občutki lahko načnejo njihov odnos s sorodnikom, za katerega skrbijo.

Stanovalcem, za katere so se za odhod odločili sorodniki, je bilo na začetku težko. Sorodniki niso poročali o občutkih zamer s strani starega človeka v povezavi z odhodom. Sorodniki so se z odhodom starega sorodnika v dom sprijaznili in se navadili. Hlebar in sodelavci (2012) navajajo, da so otroci dolžni skrbeti in vzdrževati svoje starše v primeru, da starš več ni sposoben za samostojno življenje. Po drugi strani pa Čaćinovič Vogrinčič (2000, str. 289) poudarja, kako pomembno je, da se ohranjajo generacijske razlike znotraj vsake družine. Starajoči starši ne smejo postati odvisni od svojih otrok, tudi v primeru nemoči. Posebna naloga

družine je, da razloči odvisnost od staršev od pomoči otrok, od takega ravnanja z njimi, kot da so otroci oni sami.

Stanovalci so si v domu ustvarili novo socialno omrežje. Večina jih je poročala o tem, da so ob prihodu v dom večinoma poznali stanovalce, če ne drugače, na videz. Stanovalci poznajo svoje sostanovalce in zaposlene v domu. V domu se večinoma družijo med delovno terapijo, pevskim zborom, telovadbo, med skupnim pitjem kave,... Srečujejo se na hodnikih in obiskujejo se tudi v sobah. Stanovalka je govorila o smrti družinskih prijateljev in prijateljice v domu. Značilnost socialnega omrežja starega človeka je smrt prijateljev in krčenje števila prijateljev in znancev. Osebne življenjske zgodbe mojih sogovornikov govorijo drugače kot so o socialnem omrežju in preživljanju časa v domu pisali Ramovš in sodelavci (1992, str. 52-53). Pišejo o tem, da se star človek ob prihodu v dom povleče vase ter socialno utopi. Pišejo o tem, da so se nekateri stanovalci doma na skupini za samopomoč, katero so izvajali, prvič srečali in spoznali. Ker jim v domu ni treba skrbeti za obstoj, za pripravo hrane, za higieno in druga vsakdanja opravila, imajo obilico prostega časa. Stanovalci, s katerimi sem se pogovarjala, si prosti čas v domu zapolnijo z branjem knjig, kvačkanjem, šivanjem, reševanjem križank, obiskovanjem telovadbe. So pa stanovalke podale predloge za boljše življenje v domu in sicer, več prijaznosti med sostanovalci, udeleževanja organiziranih dejavnosti v domu in čim manj tarnanja in žalovanja po svojem domu.

Prejšnji odlomek potrjujejo tudi izjave sorodnikov, ki opažajo, da se stanovalci v domu med seboj poznajo in se družijo. Družijo se med delovno terapijo, pevskim zborom, telovadbo,... Socialno omrežje stanovalcev je odvisno od njihovega zdravstvenega stanja. Kar se tiče vpliva novega socialnega omrežja na odnos med sorodniki so tako stanovalci kot tudi sorodniki povedali, da ni vpliva oziroma če je, je pozitiven. Prav tako so povedali, da ima dom pozitiven vpliv na sorodnika v domu. Tudi Berle (2000) piše, da je pomembno, da star človek ne opusti starih vezi s sorodniki, vendar si mora v domu ustvariti novo socialno mrežo in spoznati nove prijatelje s katerimi se v domu zblížajo, delijo svoje izkušnje in s katerimi si medsebojno pomagajo.

Ramovš in sodelavci (1992) pišejo o tem, da je socialni delavec tisti, ki staremu človeku opiše dejansko sliko življenja doma, s pozitivnimi in negativnimi lastnostmi. Poudarijo, da če je le mogoče, si naj star človek pred odhodom v dom, le tega tudi ogleda. Stanovalci in njihovi sorodniki so prvi stik z domom imeli s socialno delavko, ki jih je tudi sprejela. Socialna delavka jim je predstavila in razkazala dom.

Kot naloge socialne delavke omenjajo stanovalci predvsem to, da se z njimi pogovarja, jih obiše, jim ureja stvari, ima stike z njihovimi sorodniki. Nobeden izmed sogovornikov ni omenil pomoči pri razvijanju in ohranjanju stikov s sorodniki in pa kakšno pomoč bi mogoče še potrebovali. So pa podali mnenje, da je premalo zaposlenih socialnih delavcev v domu za stare ljudi in da je preveč dela z administracijo. V primeru težav sogovorniki vedo, na koga se lahko obrnejo in kje lahko poiščejo socialno delavko. Sogovorniki imajo o socialni delavki pozitivno mnenje in so z njenim delom zadovoljni.

Socialna delavka sama nima vpliva na odločitev starega človeka za odhod v dom. Največ vpliva kot socialna delavka ima takrat, ko je star človek v domu in sicer na doživljanje in sprejemanje doma. Kar se tiče pomoči pri razvijanju in ohranjanju odnosov med stanovalcem in sorodniki, včasih na novo gradijo odnose, ki so bili dolga leta zamrznjeni. Trudi se, da ima s stanovalci in sorodniki čim bolj kvaliteten odnos. Tudi Mali (2008) piše o tem, da je naloga socialnega delavca v domu, da nudi podporo staremu človeku in sorodnikom ter da zagotavlja optimalne pogoje, da se star človek čim bolje prilagodi na novo življenje v domu.

S svojo raziskavo sem zadovoljna, saj sem dobila veliko osebnih izkušenj glede odločitve za odhod, glede odhoda v dom, prilagajanje na nov način življenja in o odnosih med stanovalci in sorodniki ter medsebojnem odnosu med stanovalci doma. Ob poslušanju zapisanih zgodb sem uživala. V številnih primerih sem bila nad zgodbami in mišljenji ljudi prijetno presenečana in navdušena. Pričakovala sem bolj negativno obarvane zgodbe. Moje osebno mnenje je, da je dom za stare ljudi kot institucija v literaturi precej negativno predstavljen. Med mojim raziskovanjem in prebiranjem literature sem opazila, da je tudi sam odhod in prilagajanje na življenje v domu opisan precej z negativnim prizvokom. Iz tega razloga tudi menim, da so osebne življenjske zgodbe in izkušnje še posebej pomembne, sploh na področju socialnega dela s starimi ljudmi. Z njimi poudarimo edinstvenost posameznika.

6. SKLEPI

- Večina stanovalcev se je za odločitev v dom odločila samostojno, otroci so se z odločitvijo strinjali. V primerih, ko gre za bolezen, se velikokrat za odhod starega človeka v dom odločijo sorodniki.
- Stanovalci so v večini primerov kot vzrok za odhod v dom navedli bolezen in poslabšanje zdravstvenega stanja ter nezmožnost skrbi za dom in hišo.
- Stanovalci so kot vzrok za odhod v dom navedli tudi to, da niso hoteli pomoči družine in domačih.
- Sorodniki so se za odhod družinskega člana v dom odločili zaradi bolezni, poslabšanja zdravstvenega stanja, nezmožnost skrbi za družinskega člana in izčrpanosti zaradi nege in skrbi za družinskega člana.
- Stanovalci se z odhodom v dom soočajo različno. Prisotna so čustva žalosti in otožnosti.
- Stanovalci se na življenje v domu prilagodijo in navadijo. Pri nekaterih so tudi kasneje, ko že nekaj časa živijo v domu, prisotna čustva žalosti in toženja po domu.
- Sorodniki, ki so se namesto starega človeka odločili za odhod v dom, so se soočali z občutki krivde.
- Sorodniki, ki so se namesto starega človeka odločili za odhod, so odhod definirali kot edino najboljšo rešitev.
- Stanovalci, ki so se v dom preselili na predlog sorodnikov, so se težje prilagodili na življenje v domu.
- Stanovalci so v domu zadovoljni, se počutijo domače in so zadovoljni z življenjem.
- Sorodniki opažajo, da se družinski člani v domu počutijo dobro.
- Stanovalci se ob prihodu v dom soočajo z različnimi čustvi. V domu se počutijo dobro, po drugi strani so žalostni zaradi spomina na dom in pogrešajo dom in domače.
- Večina se je s čustvi spoprijela tako, da so se družili s sostanovalci. Pripomogli so tudi obiski sorodnikov.
- Odnosi stanovalcev s sorodniki se po odhodu v dom niso spremenili.
- Odhod v dom ni vplival na odnos med stanovalci in njihovimi sorodniki. Če je bil njihov odnos prej dober/slab, je tudi po odhodu v dom tak.
- Sorodniki stanovalce v domu redno obiskujejo. To je vsakodnevno, tedensko in mesečno. Odvisno je tudi od oddaljenosti sorodnika. Največ obiskov je v popoldanskem času, ob vikendih in praznikih.

- Stanovalci in sorodniki se med obiski družijo tako, da se pogovarjajo in hodijo na sprehod. Sorodniki prinašajo stanovalcem hrano in stvari, ki jih prosijo in potrebujejo v domu.
- Stanovalci so ob prihodu v dom večinoma poznali druge stanovalce, če ne drugače, na videz.
- Ob prihodu v dom so si stanovalci ustvarili novo socialno mrežo. Z ostalimi stanovalci se razumejo. Družijo se med delovno terapijo, med skupnim pitjem kave, na hodniku. Obiskujejo se tudi po sobah.
- Prosti čas v domu preživljajo z branjem knjig, obiskom telovadbe, kvačkanjem, šivanjem, reševanjem križank.
- Stanovalci so podali predloge za boljše življenje v domu in sicer: več prijaznosti med stanovalci, udeležba na organiziranih dejavnostih doma in čim manj tarnanja in žalovanja po svojem domu.
- Prvi stik sogovornikov v domu je bil s socialno delavko.
- Stanovalci niso omenili nobene potrebe po pomoči, kar se tiče razvijanja in ohranjanja odnosov s sorodniki
- Sorodniki nimajo potrebe po pomoči socialne delavke.
- Če se pojavi potreba po pomoči socialne delavke, sogovorniki vedo, da jo najdejo v pisarni.
- Stanovalci so predlagali, da bi moralo v domu biti več zaposlenih socialnih delavcev.

7. PREDLOGI

- Predlagam, da socialni delavci, zaposleni v domovih za stare ljudi, v večji meri prakticirajo terensko delo in gredo k ljudem na dom. To se mi zdi še posebej pomembno v povezavi z odločitvijo in odhodom starega človeka v dom za stare ljudi. Socialni delavci morajo do ljudi, da sami spoznajo življenjsko okolje starega človeka in njegove sorodnike ter na podlagi tega potem lahko ustrezno pomagajo staremu človeku pri sprejemanju odločitve in samem odhodu v dom. S tem, da spoznajo primarni dom starega človeka in njegove sorodnike, spoznajo tudi njegove potrebe in želje. Če vemo, kaj stari človek potrebuje in želi, je posledično sam odhod v dom nekoliko lažji.
- Vsi se zavedamo, da je število zaposlenih socialnih delavcev v Sloveniji prenizko. Tako so povedali tudi moji sogovorniki v raziskavi. Tudi sama menim, da je premalo zaposlenih socialnih delavcev v domovih za stare in na sploh. Predlagala bi več prakticiranja prostovoljstva v domu. Razmišljala sem, da bi domovi lahko sodelovali s srednjimi šolami na način, da bi dijaki opravljali prostovoljno delo. Sem bi spadalo predvsem druženje in pogovarjanje s stanovalci. S tem bi se krepilo tudi medgeneracijsko druženje.
- Predlagam skupine za samopomoč za stare ljudi, ki se odločajo oziroma so se že odločili za odhod v dom za stare ljudi in njihove sorodnike. Skupine za samopomoč bi lahko bile organizirane znotraj doma za stare ljudi, lahko pa tudi izven doma, v kakšnem drugem prostoru.
- Domovi za stare ljudi naj organizirajo več predavanj in delavnic na temo odločitve in odhoda v dom za stare ljudi. Znotraj in izven zavoda. Veliko starih ljudi, predvsem v Prekmurju, ni seznanjenih z načinom dela in življenja v domovih za stare ljudi. Verjamejo v družbeno negativno in skrčeno mnenje in stereotipe o domovih za stare ljudi. Zaradi tega se velikokrat pojavlja negativnost ob sami odločitvi in odhodu v dom. Po drugi strani pa se veliko ljudi odloči za odhod v dom šele takrat, ko zbolijo, so v bolnišnici ali pa zbolijo za demenco.
- Predlagam zbiranje osebnih življenjskih zgodb in izkušenj glede odločitve, odhoda in asimilacije na način življenja v domu. Vsak posameznik se s tem sooča po svoje, na edinstven in unikaten način. In v tem je čar socialnega dela. Ta razgibanost in raznolikost. Z zbiranjem in upoštevanjem osebnih življenjskih zgodb bi nadgradili in razvijali socialno delo.

- Predlagam pomoč na domu starih ljudi. S tem bi razbremenili sorodnike, ki skrbijo za stare ljudi in omogočili spoznavanje in vzpostavljanje odnosov z zaposlenimi doma. V primeru, da bi se star človek odločil za odhod v dom, bi bil prehod lažji, saj bi poznal zaposlene doma in način življenja v domu.

8. LITERATURA

- Berle, M.A. (2000). *Tu je moj dom: Življenje v domu upokojencev*. Ljubljana: Naša žena.
- Bukovec, M. (2015). Ugotavljanje vpliva stanovalcev na kakovost storitev v domu starejših občanov. *Socialno delo*, 54(1), 21-30.
- Cvahte, B. (2009). *Pogledi na trajno zagotavljanje spoštovanja človekovih pravic in dostojnega preživljanja starosti*. V Tratnik Volasko, M. (ur.), *Sistemske spremembe na področju institucionalnega varstva starejših v Sloveniji* (str. 31-36). Ljubljana: Državni svet Republike Slovenije.
- Čačinovič Vogrinčič, G. (2006). *Socialno delo z družino*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Čačinovič Vogrinčič, G. (2000). Družina in star človek. *Socialno delo*, 39(4/5), 287- 292.
- Dragoš, S. (2000), Socialne mreže v starosti. *Socialno delo*, 39 (4/5), 203-314.
- Flaker, V., Mali, J., Kodela, T., Grebenc, V., Škerjanc, J., & Urek, M. (2008). *Dolgotrajna oskrba: Očrt potreb in odgovore nanje*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Hlebec, V., Mali, J. (2013). Tipologija razvoja institucionalne oskrbe starejših ljudi v Sloveniji. *Socialno delo*, 52(1), 29- 41.
- Hlebec, V., Filipovič Hrast, M., Kump, S., Jelenc Krašovec, S., Pahor, M., Domajnko, B. (2012). *Medgeneracijska solidarnost v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Hojnik-Zupanc, I. (1997). *Dodajmo življenje letom*. Ljubljana: Gerontološko društvo Slovenije.
- Hojnik-Zupanc, I. (1994). *Institucionalno bivanje starih ljudi*. Ljubljana: Gerontološko društvo Slovenije.
- Hojnik-Zupanc, I. (1995). Star človek in družina. V Pentek, M. (ur.), *Zdravo staranje: 1. nacionalna konferenca o promociji zdravja v Sloveniji* (str. 88-97). Ljubljana: Gerontološko društvo Slovenije in Inštitut za varovanje zdravja RS.
- Kastenbaum, R. (1985). *Staranje*. Murska Sobota: Pomurska založba.
- Klevišar, M. (2016). *V dom – zakaj pa ne?.* Celje: Celjska Mohorjeva družba.
- Ključevšek- Novak, B. (1994). Institucionalno varstvo in vloga družine z vidika domskega zdravnika. V Hojnik- Zupanc, I. (ur.), *Star človek in družina* (78- 85). Ljubljana: Gerontološko društvo Slovenije.

- Križman, I. (2007). *Disabled Persons, teh Elderly and Other Persons with Special Needs in Slovenia*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
- Macuh, B. (2017). *Življenjski slog starostnikov v domovih za starejše*. Maribor: Kulturni center, zavod za umetniško produkcijo in založništvo.
- Mali, J. (2008). *Od hiralnic do domov za stare ljudi*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mali, J. (2006). Koncept totalne ustanove in domovi za stare. *Socialno delo*, 45(1/2), 17- 27.
- Mali, J. (2009). *Spremembe v institucionalnem varstvu starejših*. V Hlebec, V. (ur.), *Starejši ljudje v družbi sprememb*. (95-107). Maribor: Založba Aristej.
- Milošević Arnold, V., Urh, Š., Grebenc, V., Kladnik, T., Križanič, M. & Neuvirt Bokan, S. (2009). *Terensko delo: Institucionalni, javni in zasebni prostori socialnega dela*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Milošević Arnold, V. (2005). *Kakovost bivanja v domovih za stare ljudi*. V Muršec, M. (ur.), *Ali smo pripravljeni na starost jutrišnjega dne?*. (str. 54-67). Maribor: Splošna bolnišnica Maribor.
- Milošević Arnold, V. (2000). Profesionalne vloge socialnih delavcev pri delu s starimi ljudmi. *Socialno delo*, 39 (4/5), 253- 262.
- Milošević Arnold V. (2004). *Socialno delo s starimi ljudmi (izbrani članki in referati)*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mo, R. & Phillips, J. (2012). *Social Work with Older People*. Palgrave Macmillan.
- Pečjak, V. (2007). *Psihologija staranja*. Bled: Samozaložba.
- Požarnik, H. (1981). *Umetnost staranja*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Ramovš, J., Kladnik, T., Knific, B. (1992). *Skupine starih za samopomoč*. Ljubljana: Inštitut za socialno medicino in socialno varstvo.
- Ramovš, J. (2006). *Kakovostno staranje in sožitje generacij v Komendi*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka.
- Ramovš, J. (2014). Socialna mreža. *Kakovostna starost: Revija za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje*, let.17, št.1, 50-54.

Dom starejših Lendava. Pridobljeno 20.10.2017 s
http://www.dslendava.si/sl/informacija.asp?id_meta_type=43&id_informacija=189

Statistični urad Republike Slovenije. (2017). *Dohodek starejših (65+) je v povprečju nižji kot cena bivanja in najzahtevnejše oskrbe v domu za starejše*. Pridobljeno 30.01.2018 s
<http://www.stat.si/StatWeb/News/Index/6952>

9. PRILOGE

9.1 Priloga 1- Smernice za intervju s stanovalci, njihovimi sorodniki in socialno delavko Odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja

Sprejetje odločitve za odhod v dom

Sodelujoči pri odločitvi za odhod

Odhod v dom – potek

Asimilacija na domsko življenje

Morebitni problemi ob in po odhodu v dom

Sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki

Sprememba odnosa med starim človekom in sorodniki

Način druženja po odhodu v dom – način, količina in kvaliteta

Pozitivni in negativni vplivi doma na medsebojni odnos

Spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki

Čustva ob odhodu v dom

Zamere in občutki krivde zaradi odločitve in odhoda

Pomanjkanje odnosov s sorodniki in s primarnim okoljem

Spoprijemanje s čustvi

Novo zgrajeno socialno omrežje v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki

Novo vzpostavljene mreže starega človeka

Vpliv nove socialne mreže na odnos s sorodniki

Pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki

Vloga socialnega dela

Prispevek socialnega dela k razvijanju in ohranjanju odnosa

Želena vrsta pomoči

9.2 Priloga 2- Zapisi intervjujev in kvalitativna analiza

STANOVALCI

INTERVJU A (Ž, 91 let)

1. Odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja
/V starih časih so stari ljudje ostajali doma, saj so tudi družine bile večje. Otrok, ki je ostal doma, je računal na to, da bo skrbel za svoje starše./**1. skrb domačih za stare ljudi- skrb za stare ljudi- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Danes je drugače. /Danes se je treba pripraviti na to, kaj bo na stara leta- kdo bo skrbel zame in kje bom./ **2. kdo bo skrbel zame -priprava na starost- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Pri nama z možem je bilo tako: imam dva otroka, hčerka je zraven najine hiše zidala svojo hišo. Kasneje je to hišo prodala in se s svojo družino odselila v drugi kraj. Z možem sva ostala sama v dveh hišah dve leti./ Oba sva bila bolna. Mene je mučila sladkorna bolezen, prav tako moža. Možja je mučil tudi pritisk./**3. sladkorna bolezen, pritisk- vzrok za odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Možu je nekajkrat postalo slabo in je padel, v kopalnici, na dvorišču,... to se je dogajalo vedno večkrat. /Ni bilo druge možnosti, kot da bova šla v dom./**4. edina možnost- odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Velikokrat sva se z možem peljala mimo doma in se pogovarjala o tem, da so ubogi reveži, ki živijo v domu in le kaj delajo tu. Vedno sva se pogovarjala o tem, samo da nama ne bo treba iti v dom. Če sva prišla v dom nekomu na obisk in sva videla, da v sobi ležijo dva, trije stanovalci. Doma imaš celo stanovanje za sebe, v domu pa imaš za sebe le posteljo. Jaz sem med nama bila bolj prilagodljiva in sem rekla, da bova šla v dom. /Dostikrat sva slišala slabe strani v zvezi z domom, kako je slaba hrana, slabo ravnanje s stanovalci- glavno nič spodbudnega in zaradi tega je bila odločitev še težja./**5. negativne lastnosti doma – mnenje o domu za stare ljudi- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Ko se je moževo zdravstveno stanje poslabšalo, sem pa rekla, da je pa zdaj dovolj, gremo v dom in se prijaviva./**6. poslabšanje zdravstvenega stanja- vzrok za odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Mož še vedno ni hotel iti, on bo ostal doma in bo doma umrl./**7. mož ni hotel iti- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Jaz sem le naprej govorila, da morava premisliti, ga pregovarjala in, da bova šla tja, kjer bodo skrbeli za naju./**8. pregovarjanje moža za odhod- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Lastna hiša ne pomaga nič, če ne moreš več skrbeti zase in za moža. Prijavila sva se v dom. Čakala sva dve leti in pol, da sva bila sprejeta. Prišla sva k socialni delavki Meliti. Ona nama je predstavila dom in kako poteka življenje v domu. /Jaz sem bila pripravljena na selitve v dom, moj mož pa ne./**9. pripravljenost na odhod- odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Ko sva bila še doma, sem ga skušala prepričati. /Otroka se v najino odločitev nista vmešavala. Rekli so, naj narediva kako želiva, ona pa nama bosta pomagala./ **10. nevmešavanje otrok v odločitev- odločitev za odhod – odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Zmenili smo se za dan selitve in sin in hčerka sta pomagala pri najini selitvi v dom./**11. pomoč otrok pri odhodu v dom- odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Ko sem se selila v dom, nisem imela časa za jokanje. /**12. nisem jokala - odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** V mladosti sem se zaradi svoje službe velikokrat selila. Bila sem učiteljica in selila sem se kar veliko, iz kraja v drug kraj. Selitev sem navajena. /**13. navajenost na selitve zaradi službe- odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** V dom sta naju sprejeli socialna delavka Melita in delovna terapevtka. Obe sta bili zelo prijazni. Melita nama je pokazala sobe, izbrala sva si sobo in se vselila./**14. prvi stik v domu, stik s socialno delavko in delovno terapevtko- odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Mož je dve leti po selitvi v dom umrl. Tistega časa, ko sva se z možem selila v dom, se je odprl nov del doma, gospodinjska skupnost. /Sprejeli so 24 ljudi z različnimi navadami in poklici, vendar v naši skupini ni bilo hujših preprič. Naša skupina je homogena. Kar se zmenimo, to tudi naredimo./**15. različni ljudje z različnimi navadami, poklici- asimilacija na življenje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Jaz sem v domu zadovoljna z vsem./**16. zadovoljstvo – počutje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Glejte, tudi če doma kuhate samo trem družinskim članom, enemu izmed njih nekaj ne bo všeč. Tako je tudi v domu. Vsem se ne more nagoditi vsega. /Rutina doma me ne moti./**17. rutina me ne moti- asimilacija na življenje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Vedno se nekaj dogaja. V domu je polno različnih stvari za početi. Imamo prireditve in nastope. /**18. različne dejavnosti v domu- življenje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Zadovoljna sem z življenjem v domu./**19. zadovoljstvo z življenjem- počutje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/**

2. Sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki
/S sinom in hčerko smo se doma razumeli in tudi zdaj se razumemo. V družini imamo dober odnos./ **20. dober odnos s sinom in hčerko- odnos z družino - sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Tudi pogovarjamo se veliko./ **21. veliko pogovarjanja- odnos z družino- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Sin pride po navadi ob ponedeljkih in je dve uri in pol na obisku. Tudi hčerka me obišče vsak teden, oba prihajata vsak teden./**22. tedenski obiski sorodnikov- obiski sorodnikov- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Hodim tudi domov, vsaj enkrat na mesec. Nazadnje sem hodila domov pogledat, kako je z vrtom./**23. obiski domačega okolja- stik z domačim okoljem- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Ta petek imamo doma kolino, vendar ne bom šla domov. V soboto bom šla, saj ne želim biti v napoto, ko bodo vsi delali. /Če doma nastanejo problemi, mi povedo ali pa včasih tudi ne, saj ne želijo, da se jaz sekiram./**24. pogovor o problemih doma- stik z domačim okolje- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Hčerka me je pred odhodom v dom prepričevala, naj ne grem v dom. Rekla je, da lahko prideva z možem k njej živeti, da imajo prosto sobo za naju v hiši./**25. hčerkino nasprotovanje odhodu v dom- odnos z družino pred odhodom- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Zdaj, ko živim že en čas v domu, mi je enkrat povedala, da sem imela prav glede selitve v dom. V domu imam vse, kar rabim./ **26. hčerino sprijaznjenje z odhodom v dom- odnos z družino-**

sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/ Tako kot je zdaj, je v redu, je lepo. Jaz delam po svoje in se ne vmešavam v življenje hčerke in sina, in oni živijo po svoje in se ne vmešavajo v moje življenje./27. **nevmešavanje in življenje po lastni volji- odnos z družino- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Hčerka in sin sta mi vedno bila in sta mi še zdaj vedno v podporo. Tudi vnuki. Imam pa tudi pravnukinjo. /28. **podpora otrok- odnos z družino- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** /Otroci so zadovoljni z mojim življenjem v domu in me tudi redno obiskujejo. Hčerka in sin sta vesela, da se jaz dobro počutim./29. **zadovoljstvo otrok z mojim življenjem v domu- odnos z družino- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Če me na primer, hčerka kdaj odpelje domov na obisk, mi veliko krat reče, da sem hujša kot otrok. Sem doma na obisku in ves čas gledam na uro, kdaj bom šla nazaj v dom. In to zato, ker jaz sem se v domu zmenila, kdaj pridem nazaj in nočem, da se sekirajo./Imam tudi redne obiske bivših sodelavk./30. **obiski bivših sodelavk- stik z domačim okoljem- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Zadnjič sem govorila po radiu in ne morem ti povedati. Ljudje so slišali moj govor in takoj sem imela polno klicev. Da se pohvalim, sedem klicev sem imela. Jezna sem edino takrat, ko me kdo pride obiskat in mi jamra: »Kam si to prišla, v sirotišnico.« To me ježi, jaz nisem v sirotišnici./ 31. **jeza ob negativnih pripombah glede odhoda v dom- stik z domačim okoljem- sprememba v kvaliteti in kvantiteti v odnosu s sorodniki/**

3. Spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki.

/Spomnim se dneva, ko sva z možem prihajala v dom. Spomnim se, da smo se pripeljali ven na cesto./32. **spomin na prihod v dom- čustva ob prihodu v dom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/** Nisem bila žalostna./ 33. **nisem bila žalostna- čustva ob prihodu v dom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/** Sama sebi sem dala prisposodbo, da grem na novo delovno mesto./34. **prisposodba z novim delovnim mestom- spoprijemanje s čustvi- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/** Odprla sem novo poglavje v življenju./ 35. **ново poglavje v življenju- čustva ob prihodu v dom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in različnimi čustvi, ki se pojavijo po odhodu v odnosu s sorodniki/** Moj dom mi ne primanjkuje, ker vem, da nisem več sposobna skrbeti za dom in vrt./36. **ne pogrešam doma- čustva ob prihodu v dom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in različnimi čustvi, ki se pojavijo po odhodu v odnosu s sorodniki/** Jaz sem se vživela v življenje v domu, tu sem zdaj doma in tu mi je lepo./ 37. **vživela sem se- asimilacija na življenje v domu- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in različnimi čustvi, ki se pojavijo po odhodu v odnosu s sorodniki/** Jaz se ne pritožujem in ne jočem./38. **se ne jočem in pritožujem- čustva ob prihodu v dom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in različnimi čustvi, ki se pojavijo po odhodu v odnosu s sorodniki/**

4. Novo zgrajeno socialno omrežje v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki

/Tisti, ki pride kasneje v dom, tisti se mora prilagoditi./39. **prilagajanje novega stanovalca- ustvarjanje nove socialne mreže- novo zgrajena socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** Mi v skupini se predstavimo, ga sprejmemo./40. **predstavitve in sprejem novih stanovalec- ustvarjanje nove socialne mreže- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** Koliko opazujem, vsak novi stanovalec na začetku le posluša in čez čas se vključi./41. **poslušanje in vključitev- ustvarjanje nove socialne mreže- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** Tukaj v gospodinjiski skupnosti nas večina pomaga pri opravih, na primer lupimo krompir, čistimo solato./42. **pomoč pri gospodinjiskih opravilih- način druženja- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** Kot skupina si moramo pomagati, saj vsega ne more narediti en oseba./43. **medsebojna pomoč- način druženja- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** Vsak četrtek imamo ob 13.00 uri delavnico, da pečemo pecivo, pogače. Sodelujem tudi v pevskem zboru. Berem tudi berilo v domu. Vsak dan imamo ob 09.30 tudi kavo. Stanovalci si sami skuhamo kavo in se družimo. /44. **pekovska delavnica, pevski zbor, branje berila, skupno kuhanje in pitje kave- način druženja- novo zgrajena socialna mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** Svoj prosti čas si zapolnim z branjem knjig in z kvačkanjem./45. **branje knjig in kvačkanje- preživljanje prostega časa- na novo zgrajene socialne mreže in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** Mi pa manjka tu v domu nekdo, na primer sodelavka, da bi se lahko pogovarjala o globljih, intelektualnih temah, o aktualnih stvareh, o knjigah, ki jih preberem. To mi manjka./ 46. **pomanjkanje osebe za globlje, intelektualne pogovore- zapolnitev prostega časa- novo zgrajene socialne mreže in njihov vpliv na odnose s sorodniki/** Imamo pa v domu tudi različne predstave in nastope, na katere lahko greš, če želiš ali pa tudi ne./47. **predstave in nastopi- dejavnosti v domu- na novo zgrajene socialne mreže in njihov vpliv na odnose s sorodniki/** Vsakemu, ki pride v dom živeti, priporočam, da sodeluje v dejavnostih, ki jih dom organizira./48. **sodelovanje v domskih dejavnostih- predlogi za boljše življenje v domu- na novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnose s sorodniki/** Naj ne tarnajo in žalujejo po svojem domu. Zdaj smo tukaj, v domu, v sedanosti. Naš dom je preteklost./49. **ne tarnati in ne žalovati po svojem domu- predlogi za boljše življenje v domu- na novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnose s sorodniki/** V domu človek vidi drugačno plat življenja./ 50. **drugačna plat življenja- življenje v domu- na novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnose s sorodniki/** Doma imaš svoje, imaš svojo posteljo, svoj vrt. Tu v domu pa so vse stvari naše. Moramo si stvari deliti in se prilagajati./51. **deljenje stvari in prilagajanje- življenje v domu- na novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnose s sorodniki/** Če ti že kot mlad človek nisi razmišljal o starosti in kaj bo s tabo v starosti in, da bi si prihranil denar tudi za starost.

5. Pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki

/Socialna delavka Melita je bila zelo prijazna ob sprejemu./52. **prijaznost socialne delavke- odnos socialne delavke do stanovalcev- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/** Predstavila nama je dom in življenje v njem. Razkazala nama je tudi sobe./53. **predstavitvev doma- naloga socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/** Takrat se odprl novi del doma, gospodinjska skupnost. Tudi, ko je mož umrl in sem prosila za enoposteljno sobo, so mi v domu prisluhnili in uredili./ 54. **poslušanje in urejanje- vloga socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/** Tudi pozneje, ko sem rabila pomoč, mi je bila vedno na razpolago./55. **vedno na razpolago- odnos socialne delavke do stanovalcev- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/** Zelo sem zadovoljna./56. **zadovoljstvo- odnos stanovalcev do zaposlenih- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/** Ko opazujem zaposlene v domu, jih občudujem./57. **občudovanje zaposlenih v domu- odnos stanovalcev do zaposlenih- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/** Sama ne bi delala s starimi ljudmi. Bila sem učiteljica in delala sem večinoma z otroci. Delo s starimi ljudmi se mi zdi težko./ Nekateri stari ljudje, tudi naši stanovalci, sploh nimajo manir. So nesramni in nestrpni. Zdi se mi, da bi veliko stvari lahko povedali bolj prijazno./ 58. **neprijazni stanovalci-odnos stanovalcev do zaposlenih- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/** Zdi se mi tudi, da je ena socialna delavka premalo za toliko ljudi, koliko nas je tukaj v domu. Včasih se mi zdi, da bi vsak stanovalec rabil svojega svetovalca./59. **premalo zaposlenih socialnih delavcev v domu- mnenje stanovalcev- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/** Menim, da bi moralo biti več socialnih delavcev v domu. /Pri nas v družini je že od nekdaj takole, da če imamo problem, se pogovorimo./ 60. **reševanje problemov v družini s pogovorom- način reševanja problemov- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/** Drugače si večino stvari urejam sama. Če pa bi že kaj takega bilo, bi pa poprosila Melito./ 61. **samostojno urejanje stvari- način reševanja problemov- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/**

INTERVJU B (Ž, 87 let)

1. Odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja

Najprej sem bila na berglah. Mož je bil bolan na srce. On in tudi sama sem opazila, da težje hodim po stopnicah./62. **težave s hojo, bolezen srca- vzrok za odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Takrat je mož predlagal, da greva v dom, da ne bova midva imela skrbi in, da tudi hčerka ne bo imela skrbi z nama./63. **možev predlog za odhod v dom- odločitev za odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Jaz sem bila proti./64. **proti odhodu v dom- odločitev za odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Mož je še naprej vztrajal in kasneje tudi hčerka, saj jo je skrbelo, da ne bo mogla skrbeti za naju z možem. /65. **moževa vztrajanje za odhod v dom- odločitev za odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Mož je šel pred mano v dom, jaz pa tri dni za njim, saj se je takrat spraznila soba./66. **predčasni možev odhod v dom- odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Bilo mi je zelo težko, takrat, ko je mož odšel pred mano v dom. /Z možem sva bila v ločenih sobah dva meseca./67. **ločene sobe z možem- življenje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Takrat je od druge sostanovalke umrl mož. Prišla nama je predlagat, če bi šla midva v njuno sobo, ona bi pa prišla v enoposteljno sobo. Tako smo tudi naredili./68. **selitev v skupno sobo z možem- življenje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja /**Na dom sem se navadila, niti en dan mi ni bilo žal, da sem prišla v dom./69. **navajenost na dom- asimilacija na življenje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Potem, čez čas je mož umrl./70. **moževa smrt- življenje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Z možem sva se zelo lepo razumela./Takrat ob moževi smrti sem opazila, kako dobri so zaposleni. Bili so mi na razpolago./71. **dobrota zaposlenih- počutje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Spomnim se, da so mi zaposleni takrat rekli, vi ste naši./72. **občutek pripadnosti domu- počutje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Čez par mesecev sem šla na voziček in tudi takrat so mi pomagali./73. **prehod na voziček- življenje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Takrat sem spoznala in se začela počutiti kot doma v domu./74. **občutek domačnosti v domu- počutje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Tudi hčerka me vsak dan obišče. Tudi ona mi je večkrat povedala, da kako bi mi ona sama doma pomagala glede zdravja, z toliko stopnicami kot jih imamo doma, jaz pa sem zdaj na vozičku./75. **zdravstvena pomoč v domu- življenje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Po moževi smrti sem dobila sostanovalka, vendar je istega leta tudi ona umrla. Polno ljudi sem izmenjala v svoji sobi./76. **menjava sostanovalk v sobi- življenje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Enkrat je socialna delavka prišla k meni na obisk./77. **pogovor s socialno delavko o premestitvi- življenje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Pogovarjali sva se in takrat sem dala tudi prošnjo za enoposteljno sobo./78. **prošnja za enoposteljno sobo- življenje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Hotela sem tudi biti v gospodinjski skupnosti. /Prej, ko sva bili dve v sobi, sva se morali prilagajati, zdaj sem pa čisto prosta, vse je po moji želji./79. **prilagajanje sostanovalcem- življenje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Zdaj sem res v tem domu domača in lahko mirno čakam tisti čas, ko bom

odšla za vedno./80. občutek domačnosti in mirno čakanje na smrt- počutje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/ Tu v domu je taka domačnost, domače osebe, tudi direktor nas pride obiskat in z nami spi kavo./81. domačnost, domače osebe- počutje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/ Smo kot eno, kot ena družina./82. občutek enotnosti- počutje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/ Večkrat razmišljam o tem, kako sem bila prepričana, da mi bo v domu hudo./83. prepričanje, da mi bo v domu težko- mnenje o domu za stare ljudi- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/ Zdaj, ko pa v domu živim, pa vidim, da mi je tukaj lepo./84. lepo mi je v domu- počutje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/

2. Sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki

/Odnos s mojimi sorodniki se ni spremenil./85. ni sprememb- odnos z družino - sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/ Imam dve hčerki, ena živi tukaj, kjer sva z možem prej živela, je sosedna doma. Druga hčerka živi v Mariboru. /Obe sta se strinjali z mojo in moževo odločitvijo, da greva v dom./86. strinjanje hčera z odločitvijo za odhod v dom- odnos z družino pred odhodom - sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/ Hčerka, ki živi v Lendavi, ima vse moje finance čez, tudi plačilo doma ima čez./87. skrb za finance in plačilo doma- odnos z družino- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/ Ona ureja vse in mi tako pomaga. Tudi tukaj v sobi mi pomaga, če kaj rabim in mi prinese stvari, če kaj prosim. Tudi, če grem na pregled ali pa v bolnišnico, me spremlja hčerka./88. prinašanje potrebnih stvari, spremljanje na pregledih v bolnišnici- odnos z družino- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/ Imava taki odnos, kot sva ga imeli prej, doma./89. enak odnos kot doma- odnos z družino- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/ Hčerka, ki živi v Mariboru, me obišče enkrat na mesec. Prav tako vnuki./90. mesečni obiski hčere in vnukov iz Maribora- obiski sorodnikov- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/ Pravnuk, ki živi v Domžalah pride dostikrat na počitnice v Prekmurje./91. počitnice in obisk vnuka- obiski sorodnikov- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/ Ko je tukaj, me obišče vsak dan, dopoldan in popoldan. /Ne počutim se prikrajšano glede tega, da me nebi prišli obiskat./92. ni občutka prikrajšanosti- odnos z družino- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/ Hčerki se, kar se tiče skrbi za mene, razumeta./93. razumevanje hčerk glede skrbi za mene- odnos z družino- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/ Po navadi, ko me obiščejo smo notri. /Če je lepo vreme in toplo, gremo tudi ven na sprehod. Veliko se pogovarjamo./94. sprehod in pogovarjanje- način druženja- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/ Hčerki sem tudi povedala, da ji ni treba priti vsak dan na obisk k meni, saj ima tudi ona svoje opravke. Zmenila sva se, da me obišče dva krat na teden.

3. Spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki.

/Prve noči, ko sem se preselila v dom, mi je bilo težko./ 95. mi je bilo težko- čustva ob prihodu v dom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in različnimi čustvi, ki so se pojavila ob odhodu v dom v odnosu s sorodniki/ Težko mi je bilo tudi, ker sva z možem bila ločena, vsak v svoji sobi./96. težko zaradi ločenosti z možem- čustva ob prihodu v dom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in različnimi čustvi, ki so se pojavila ob odhodu v dom v odnosu s sorodniki/ Tisti čas je mož bil pri meni vsak večer do osme, devete ure, dokler nisem zaspala in vsako jutro je že ob sedmih bil pri meni./97. druženje z možem vsak večer in vsako jutro- spoprijemanje s čustvi- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in različnimi čustvi, ki so se pojavila ob odhodu v dom v odnosu s sorodniki/ Bila sem pozorna na to, da sem bila veliko v družbi, v stiku z drugimi stanovalci, da nisem imela časa razmišljati o tem, da sem se preselila v dom, da je umrl mož in o tem, da mi je težko. To mi je zelo pomagalo./98. druženje s stanovalci- spoprijemanje s čustvi- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in različnimi čustvi, ki so se pojavila ob odhodu v dom v odnosu s sorodniki/ Vesela sem, da se v naši skupini dobro razumemo. Smo kot ena družina./99. občutek enotnosti in dobro medsebojno razumevanje- počutje v domu- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in različnimi čustvi, ki so se pojavila ob odhodu v dom v odnosu s sorodniki/ Vsak dan pijemo skupaj kavo in, če koga kateri dan ni, ga že pogrešamo in sprašujemo po njem. /V domu se večkrat pogovarjamo o našem domu in o času, ko smo bili še mladi./100. pogovarjanje o domu in mladosti- spoprijemanje s čustvi- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in različnimi čustvi, ki so se pojavila ob odhodu v dom v odnosu s sorodniki/ Zdaj smo stari in rabimo pomoč. To moreš sprejeti, saj je to življenjsko./101. sprijaznjenje s starostjo in potrebo po tuji pomoči- spoprijemanje s čustvi- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in različnimi čustvi, ki so se pojavila ob odhodu v dom v odnosu s sorodniki/ Ko sem se preselila v dom, mi je veliko pomagalo tudi to, da so me obiskali sorodniki, predvsem vnuki. Vnuki so mi velikokrat govorili, kako imam lepo sobico, kopalnico./102. obiski sorodnikov, predvsem vnukov- spoprijemanje s čustvi- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in različnimi čustvi, ki so se pojavila ob odhodu v dom v odnosu s sorodniki/ Do sorodnikov nimam nobenih zamer./103. ni zamer do sorodnikov- čustva ob prihodu v dom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in različnimi čustvi, ki so se pojavila ob odhodu v dom v odnosu s sorodniki/

4. Novo zgrajeno socialno omrežje v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki

/V domu sem spoznala nove ljudi./ 104. spoznavanje novih ljudi- ustvarjanje nove socialne mreže- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/Nekatere sem poznala že od prej, nekatere sem poznala le na videz./105. srečanje na videz poznanih in nepoznanih ljudi –ustvarjanje nove socialne mreže- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/ Ena sostanovalka je bila babica pri mojem porodu. /Veliko se pogovarjava./106. pogovarjanje- način druženja- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/ Zelo je prijazna./S stanovalci vsak dan skupaj pijemo kavo./107. skupno pitje kave- način druženja-

ново zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/ Kot sem rekla, smo ena velika družina./108. ena velika družina- nova socialna mreža- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/ S sorodniki imam stike tako kot prej./109. stiki s sorodniki- odnos z družino po odhodu v dom- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/ Imam nečake v Lenartu, ki me tudi hodijo obiskat./110. obiski nečakov- odnos z družino po odhodu v dom- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/ Ni se nič spremenilo v našem odnosu./111. ni sprememb v odnosu- odnos z družino po odhodu v dom- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/ Moja nova prijateljstva ne vplivajo na moj odnos s hčerkami./112. ne vpliva- vpliv nove socialne mreže na odnos s sorodniki- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/ Hčerka pozna moje prijateljice v domu./113. hčerin odnos z mojimi sostanovalci- ustvarjanje nove socialne mreže- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/ V skupini smo veseli, ko pridejo od katerega sostanovalca hčerke ali sini./114. veselje ob obisku sostanovalčevih otrok- ustvarjanje nove socialne mreže- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/

5. Pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki

/Socialna delavka Melita je tako prijazno bitje./115. prijaznost socialne delavke- odnos socialne delavke do stanovalcev- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/ Ko slišim njen glas, mi srce poskoči./116. poskok srca ob glasu socialne delavke- odnos stanovalcev do zaposlenih- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/ Ona se z vsakim tu v domu odkrito pogovori./117. odkriti pogovori- naloga socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/ Vsem pomaga./118. pomoč vsem stanovalcem- naloga socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/ Je prava socialna delavka. /Lahko jo samo spoštuješ./119. spoštovanje- odnos stanovalcev do socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/ Hčerka, ki me redno obiskuje vsak teden, ima redne in stalne stike s socialno delavko./120. hčerin redni stiki s socialno delavko- naloga socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/ Kar se tiče kakršnekoli pomoči, nimam trenutno nobenih potreb. Vse je v redu./Zelo sem zadovoljna z Melito./121. zadovoljstvo- odnos stanovalcev do socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/

INTERVJU C (M, 62 let)

1. Odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja

/Bil sem bolan in sam./122. sam in bolan- vzrok za odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/ Nimam nikogar. /Socialna delavka Melita in delovna terapevtka Olga sta k meni prišli na ogled./123. obisk socialne delavke in delovne terapevtke na domu- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/ Poklicala ju je socialna delavka iz CSD-ja Lendava. /Za odhod v dom sem se odločil sam, saj ne bi mogel biti sam doma./124. samostojna odločitev- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/ Zaradi bolezni sem rabil pomoč./125. rabil pomoč zaradi bolezni- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/ Poslušal sem predlog socialne delavke in moja odločitev za odhod je padla na hitro./126. strinjanje s socialno delavko in delovno terapevtko glede predloga za odhod- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/ Na dan sprejema me je v dom odpeljala socialna delavka iz CSD-ja. Ob 12.00 uri sem moral biti v domu. /Melita in Olga sta mi dom in način življenja v domu opisali že takrat, ko sta prišli na obisk k meni./127. predstavitev doma- odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/ V domu sem nekaj ljudi poznal, ene bolj, ene le na videz. /Moral sem se znajti in se prilagoditi./128. prilagoditev na dom- asimilacija na življenje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/ Ni se mi bilo težko prilagoditi./ 129. ni bilo težav- asimilacija na življenje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/ Jaz mislim, da ko enkrat nekam greš, se pač moreš prilagoditi in, ko se enkrat za nekaj odločiš, moreš za tem stati./130. odločnost glede odločitve- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/

2. Sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki

/Ko sem bil doma, sem imel stike z bratrancem in s sestrično./131. stiki s sestrično in bratrancem pred odhodom- odnos z družino pred odhodom- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/ Imam polbrata, vendar z njim sploh nimam stika. Nič se ne vidiva./132. ni stikov z polbratom- odnos z družino pred odhodom- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/ Na zadnje sva se videla na pogrebu očeta. /Z bratrancem in sestrično se srečujem v mestu./133. srečevanje v mestu- odnos z družino- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/ Vsak dan grem v mesto na sprehod. /Z bratrancem se srečujeva tedensko parkrat./134. tedensko srečevanje z bratrancem v mestu- odnos z družino- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/ Takrat se pogovoriva o tem, kako je kaj, kaj se dogaja./135. pogovor o počutju in o vsakdanjih stvareh- način druženja- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/ Sestrična se mi dostikrat ponuja, da bi me prišla pogledat v dom, vendar zavračam, saj se tako ali tako srečamo v mestu. Na začetku, ko sem se preselil, so mi vedno nosili kekse, samo jaz ne rabim tega. V domu imamo veliko hrane in je škoda, ker se samo pokvari. /Moj odnos s

sorodniki se po moji selitvi v dom ni spremenil./136. **ni sprememb v odnosu- odnos z družino- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Tudi prej smo se srečevali v mestu. /Odnosa z polbratom pa sploh nimam./137. **nimam odnosa z polbratom- odnos z družino- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/**

3. Spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki

/Doma imam hišo, ki sem si jo sam naredil. Moral sem jo pustiti za sabo. Kot sem rekel, po kratkem razmisleku sem se odločil za selitev v dom. Še dandanes mislim na mojo hišo./138. **spomin na hišo- čustva ob prihodu v dom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/** Vse sem vložil v to in pustil za sabo./ 139. **vse sem pustil za sabo- čustva ob prihodu v dom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/** Drugače se ne morem pritoževati, tu se počutim kot doma./140. **občutek domačnosti- počutje v domu- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/** Vendar vseeno, včasih ko razmišljam, sem žalosten, da nisem doma doma./141. **žalost, da nisem doma- počutje v domu- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/** Na drugi dom se težje prilagodiš./ 142. **težje prilagodiš na drugi dom- čustva ob prihodu v dom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/** Življenju tukaj se moreš prilagoditi./Ne moreš živeti kot doma./143. **ni enako kot doma- počutje v domu- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/** Doma si lahko jedel takrat, ko si hotel, ko si bil lačen. /Drugače se počutim svobodno./144. **občutek svobode- počutje v domu- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/** Sem veliko zunaj, v mestu in tam tudi srečujem svoje prijatelje.

4. Novo zgrajeno socialno omrežje v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki

Na začetku, ko sem prišel živeti v dom, je bila boljša družba, kot zdaj. /Vsi so mi bili poznani, saj sem bil doma v bližini doma./145. **poznani stanovalci- ustvarjanje nove socialne mreže- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** Stanovalci so me v redu sprejeli. Vsi so mi pomagali, sprejeli so me kot domačega./146. **pomoč in sprejetje pri stanovalcih- ustvarjanje nove socialne mreže- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** Moji prijatelji zunaj doma so prosti, sami si razporedijo, kaj bodo delali. Jaz sem v domu. /V domu sem rad v delovni terapiji, kjer izdelujem izdelke. Rad delam v delovni terapiji./147. **obiskovanje delovne terapije in izdelovanje izdelkov- način druženja- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** Zunaj imam tudi gredo, za katero skrbim. Pomagam tudi pri opravih, zelo rad grabljam listje./148. **skrb za gredo, grabljanje listja- preživljanje prostega časa- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** Delo si najdem. Tako mi hitreje mine čas.

5. Pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod in ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki

Bil sem zelo bolan. Najprej me je obiskala socialna delavka CSD-ja Lendava. Ona je posredovala informacije naprej socialni delavki Meliti. /Melita in Olga sta prišli k meni na obisk./149. **obisk socialne delavke in delovne terapevtke na domu- naloga socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod in ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/** Pogovarjali smo se o možnostih in o odhodu v dom. Rekli sta mi, da mi bo v domu boljše, da ne bom sam./150. **pogovor o možnostih in o odhodu v dom- naloga socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod in ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/** Jaz sem sprva zavračal, nato sem vseeno za dva dni, v četrtek prišel v dom na sprejem. /Melita mi je predstavila in razkazala dom./151. **predstavitve in voden ogled doma- naloga socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod in ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/**

INTERVJU Č (Ž, 95 let)

1. Odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja

/Moj sin ni bil za to, da odidem v dom živeti./152. **sin se ni strinjal- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** On je hotel, da bi vzela pomoč iz CSD-ja, to je bilo tukaj pri nas bolj v navadi./153. **sin predlagal pomoč iz CSD-ja- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Ampak jaz sem že sama prej odločila./154. **samostojna odločitev- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Bila sem članica skupine za samopomoč Štorklje./155. **članica skupine za samopomoč Štorklje- življenje pred odhodom v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Ženske, ki so že prej bile članice te skupine, so me poznale in one so odločale, koga bi povabile v skupino. /Malo pred tem, ko sem se včlanila v skupino, mi je umrl mož. Po smrti moža so me povabile v skupino in jaz sem sprejela./156. **povabilo v skupino za samopomoč- življenje pred odhodom v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Na koncu nas je bilo okrog petnajst članic. Na začetku, ko sem se vključila v skupino, se nismo dosti pogovarjale o domu za stare ljudi, saj smo bile še dokaj mlade. /Šele čez čas smo se začele pogovarjati o domovih za stare ljudi./157. **pogovor o domovih za stare ljudi na skupini za samopomoč- življenje pred odhodom v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Domove smo tudi obiskovale

in imele v njih srečanja./158. obiski domov za stare ljudi s skupino za samopomoč- življenje pred odhodom v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/ Vendar ni enako, če prideš v dom na obisk, kot pa če bi v njem živel. Ne spoznaš temnih plati doma. Na skupine za samopomoč hodim še zdaj. /Za odhod v dom me je nagovarjala takratna vodja skupine za samopomoč in naj se o odhodu pogovorim s svojim sinom./159. vodja skupine za samopomoč je predlagala odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/ Nisem se pogovorila s sinom. /160. ni bilo pogovora s sinom- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/Sama pri sebi sem se po tiho odločala za odhod./161. samostojna odločitev- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/ In veste kaj. /Stari ljudje veliko padamo. In tudi sama sem veliko krat padla. In nimamo moči, da bi se, takrat ko pademo, pobrali. Enkrat sem padla in se tudi poškodovala. Udarila sem se na radiatorju. Takrat me je sin odpeljal v bolnišnico. Od vsega tega me je postalo strah, kako bo, če bom sama doma, sina ne bo in bom padla./162. večkratni padci doma- vzrok za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/ Sama sem se pozanimala glede odhoda v dom./163. samostojno poizvedovanje o domu- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/ Sinu sem za odhod v dom povedala jeseni. V domu v Lendavi takrat ni bilo prostora, zato sem šla v dom v Mursko Soboto. Tam sem preživela tudi pljučnico. /Stari ljudje smo, ko pridemo na drugo mesto, bolj občutljivi. Pričakujemo nekaj in tudi razmišljamo drugače./164. večja občutljivost in drugačna predstava o domu- asimilacija na življenje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/ Poleti sem se potem preselila v dom za stare v Lendavi. Obvestila sem sina o selitvi. Tudi njemu je postalo lažje, saj mi je tako bil bližje. Sin zaradi službe veliko potuje v Ljubljano. /Odločila sem se za dom in v domu sem tudi ostala. Ostala sem odločna. /165. odločnost o odločitvi- odločitev za odhod. Odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja. /Ko sem se selila v dom, me je pospremil sin./166. spremstvo sina ob odhodu v dom- odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/ Ko sem se selila v dom mi ni bilo težko./ 167. ni mi bilo težko- odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/

2. Sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki

/Zdi se mi, da se je moj odnos sinom po mojem odhodu v dom izboljšal./168. izboljšanje odnosa s sinom- odnos z družino- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/ On se ni strinjal z mojo odločitvijo o odhodu v dom. /Rekel je, da je to dom za stare ljudi. On mene ni smatral za staro./169. sin me ni smatral za staro- odnos z družino pred odhodom- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/ Vendar jaz sem stara. /Zdaj hodi na obiske, nosi mi domače grozdje./170. obiski, prinašanje grozdja- način druženja- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/ Tudi pokliče me večkrat po telefonu./171. telefonski klici- način druženja- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/ Zdaj se več pogovarjava kot sva se prej./ 172. več pogovora- odnos z družino- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/ Sin je zdaj tudi že v pokoju in zdaj je bolj navezan na mene in dom./173. večja sinova navezanost na mene- odnosi z družino- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/ Prej je živel v Ljubljani, ker je imel tam službo. Ne zdi se mi v redu, da med starimi ljudmi in mladimi ni veliko komunikacije. Res je, da ni časa zaradi služb in hobijev in, da smo si zelo različni, vendar to ni dobro. Mogli bi se več družiti in se pogovarjati./174. več druženja in komunikacije med starimi ljudmi in mladimi- predlog za več medgeneracijskega druženja- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/

3. Spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki

/Ko sem se odločila za odhod v dom, me ni bilo strah./175. ni me bilo strah- čustva ob prihodu v dom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/ Strahovi so prišli pozneje za mano./176. pojav notranjih strahov- počutje v domu- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/ Ker imaš v domu več časa, imaš tudi več časa za razmišljanje o svojih strahovih./177. več časa za razmišljanje o svojih strahovih- počutje v domu - spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/ Imela sem tudi drugačno predstavo o domu./178. drugačna predstava o domu- počutje v domu- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/ Pozneje pridejo vsa čustva za tabo./179. čustva pridejo za tabo- počutje v domu- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/ Življenje v domu se ne more primerjati z življenjem prej./180. ni primerjave med življenjem doma in življenjem v domu- počutje v domu- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/ Bila sem pokretna, lahko sem hodila med ljudi. Zdaj si pa bolj ali ne med štirimi stenami.

/Mučilo me domotožje./181. domotožje- čustva ob prihodu v dom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/ Zavedam se, da sem stara, da nimam več toliko moči in, da se težje gibam. Volja še je, telo pa več ne more. Te stvari so mene mučile ob prihodu v dom./182. zavedanje, da sem stara in nimam moči- čustva ob prihodu v dom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po dohodu v dom v odnosu s sorodniki/Ščasoma sem se tega odvadila. Kljub temu še kdaj pomislim, da bi rajši bila doma. Pojavljajo se ta nihanja razpoloženja./183. nihanja razpoloženja zaradi domotožja- počutje v domu- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/ Rada bi ostala doma, vendar mi zdrava pamet govori, da ne morem več biti doma./184. želja, da bi ostala doma- počutje v domu- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom/Ko sem se preselila v dom, sem sama sebi govorila,

da se morem vključiti v domsko atmosfero./185. prigovarjanje sama sebi za vključitev v domsko atmosfero- čustva ob prihodu v dom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/ Težko se je bilo vključiti./186. težka vključitev v domsko atmosfero- asimilacija na življenje v domu- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/ Moram omeniti, da je tukaj hrana bolj splošna. Jaz ne morem vsega jesti. Doma sem sebi in sinu kuhala, tako kot je nama ustrezalo. Tukaj moram paziti, kaj pojem. /Zdaj več niti ne pogrešam tako zelo doma. Nimam več domotožja./187. ni več domotožja- počutje v domu- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/ Vmes me v prsih zabode, ko pomislim na to, da je zdaj doma vse prazno./188. zbadanje v prsih zaradi misli na dom- počutje v domu- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/ Veliko krat razmišljam, da bi lahko ostala še doma in skrbela za sina. Vendar po drugi strani si mislim, da bi se te naredila več skrbi za sina./189. bi ostala doma in skrbela za sina- počutje v domu- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/

4. Novo zgrajeno socialno omrežje v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki

/Zdaj že poznam skoraj vse stanovalce, tudi sestre in negovalce./190. poznam stanovalce in zaposlene- ustvarjanje nove socialne mreže- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/ Mi jih kličemo kar po krstnih imenih. /Mislim, da če bi mi stanovalci bili boljši en do drugega, bi imeli boljše odnose med sabo, bi bilo lepše./191. več prijaznosti med stanovalci- predlog za boljše življenje v domu- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/ Vendar na to ljudje pozabimo./Ne družim se prav dosti./192. ne družim se dosti- ustvarjanje nove socialne mreže- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/ Včasih sem hodila na delavnice v delovno terapijo, dosti sem bila tudi v zimskem vrtu, kjer smo se družili./193. včasih sem hodila v delovno terapijo in zimski vrt- način druženja- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/Tja več ne hodim, ker se sploh niso poslušale in so govorile ena čez drugo. In meni to ogovarjanje ni všeč. /194. več ne hodim v zimski vrt zaradi obrekovanja- način druženja- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/Rada hodim na fizioterapijo./195. obisk fizioterapije- preživljanje prostega časa- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/ Imam pa tudi bivše sodelavke tu v domu in se obiskujemo./196. obiskovanje bivših sodelavk- ustvarjanje nove socialne mreže- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/ Pravega druženja med samo nimamo. Vse smo rade same. /Vse rade beremo./197. branje knjig- preživljanje prostega časa- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/ Odnosi v domu ne vplivajo na moj odnos s sinom. /Sama sem spoznala otroke svojih sostanovalk. /Med sabo se pogovarjamo o svojih otrocih./198. pogovarjanje o otrocih- način druženja- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/ In mislim, da ti pogovori o sorodnikih tudi vplivajo na to, da so odnosi boljši. /Dobri družinski prijatelji, ki so tudi živeli tukaj v domu, so vsi že pomrli. To me je tudi zelo prizadelo. Drugače ne jokam, ampak, ko gre za smrt, ne morem drugače in jokam./199. smrt prijateljev domu- ustvarjanje nove socialne mreže- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/ Pred kratkim mi je umrla prijateljica, ki je tudi živela tu v domu. Skupaj sva hodila na sprehode./200. smrt prijateljice- ustvarjanje nove socialne mreže- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/ Jaz sem bila počasnejša, zato me je vedno čakala. Ona se ni mogla vživeti v domsko življenje. /Bivša sodelavka tudi živi tukaj v domu. Z njo se pogovarjam./201. druženje z bivšo sodelavko- ustvarjanje nove socialne mreže- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/ Druživa se po kosilu in po večerji./202. pogovarjanje, druženje po kosilu in večerji- način druženja- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/ Drugače rada šivam in rešujem križanke. Redno hodim tudi na skupine za samopomoč./203. šivanje, reševanje križank, skupina za samopomoč- preživljanje prostega časa- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/ Na skupino hodim zato, da jaz sama od sebe nekaj dam. Sama nimam nič od tega, imam pa to zadoščenje, da dam od sebe nekaj.

5. Pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki.

/Že takoj, ko sem prišla prvi dan v dom, me je sprejela socialna delavka Melita./204. sprejem pri socialni delavki- naloga socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/ Razkazala mi je dom in mi razložila način življenja v domu in rutino./205. predstavitev in voden ogled doma- naloga socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/ Drugače ne rabim pomoči. Melita velikokrat pride do nas, stanovalcev na oddelkih in se pogovarja z nami. Običe nas pri zajtrku ali kosilu./206. obisk socialne delavke na oddelkih in ob zajtrku in kosilu- naloga socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/ Mislim, da bi Melita rabila pomoč, ona ima tako široko področje in toliko administracije./207. socialna delavka bi rabila pomoč- mnenje stanovalcev- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/ Namesto, da bi se še več ukvarjala z nami, se mora ukvarjati z papirologijo. /208. preveč dela s papirji- mnenje stanovalcev- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/ Ona je živahna oseba, več bi lahko med nami, a na žalost ne more zaradi papirjev./209. socialna delavka bi morala biti več med nami- mnenje stanovalcev- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/

INTERVJU D (Ž, 93 let)

1. Odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja

/Za odhod v dom sem se odločila sama./210. **samostojna odločitev- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja**/ Bolna sem, imam parkinsonovo bolezen./211. **bolezen- vzrok za odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja**/ Sin je delal, jaz sem pa bila sama doma./212. **sama doma- vzrok za odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja** Ni bilo pogajanj. Ko sem sinu in snahi povedala za mojo odločitev, mi je snaha povedala, da sem se prav odločila, ker ona ne bi skrbelo za mene./213. **nesramno vedenje snahe ob moji odločitvi- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja** Januarja 2012 sem prišla v dom Lendava. /V dom me je pripeljal sin./214. **spremembo sina- odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja** Tisti dan sem se počutila slabo./215. **slabo počutje- odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja** Imela sem polno stvari. 20 let sem živela v Nemčiji, tam sem delala v tovarni. Domov iz Nemčije sem pripeljala kuhinjo, dnevno sobo, veliko posode. Še sinu sem pripeljala spalnico. /Na drugi dan, ko sem odšla v dom, je sin zamenjal ključavnico./216. **sin menjal ključavnico po mojem odhodu- odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja** /V dom me je sprejela socialna delavka in direktorica./217. **sprejem socialne delavke in direktorice- odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja** /Tokrat so odpirali novi del doma. Direktorica mi je razkazala sobe. /Izbrala sem si sobo s še eno sostanovalko. /218. **izbira sobe v novem delu doma- odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja**/Čez čas je sostanovalka umrla, in preselila sem se v enoposteljno sobo. Imela sem sobo samo zase./219. **premestitev iz dvoposteljne v enoposteljno sobo- življenje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja** V sobi sem imela tudi televizijo. /Tokrat se mi je tudi zdravstveno stanje izboljšalo./ 220. **izboljšanje zdravstvenega stanja- odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja**/Problemov nisem imela, niti z ljudmi in niti z hrano v domu. Vživela sem se./ 221. **ni bilo problemov, živela sem se- asimilacija na življenje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja**/Doma mi ni bilo v redu, zdaj tu mi je dobro./222. **dobro počutje- počutje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja** /Tu me nihče ne ugovarja in nihče me ne gleda grdo. Bila sem srečna in tudi zdaj sem zadovoljna./223. **zadovoljstvo in sreča- počutje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja** Tudi hrana je primerna.

2. Sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki

/Ne opažam, da bi prišlo do kakšnih sprememb v odnosu s sorodniki./ 224. **ni sprememb- odnos z družino po odhodu- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki**/ Obiskuje me sin, vsako nedeljo./225. **sinovi nedeljski obiski- obiski sorodnikov- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki**/ Pride za pol ure pred kosilom. /Snaha in vnuki me ne obiščejo./226. **ni obiskov snahe in vnukov- obiski sorodnikov- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki** /S snaho govoriva. /Doma nisem bila že šest, sedem let./227. **ni obiskov doma- stik z domačim okoljem- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki** /Nihče me ne pokliče, sama se pa tudi ne vsiljujem. /Žalostna sem, ker bi rada še enkrat rada šla in videla svoj dom./228. **želja po obisku doma- stik z domačim okoljem- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki** /Ko je vnuk imel prvo obhajilo, me je povabil na slavo./229. **povabilo na obhajilo- stik z domačim okoljem- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki** /Zavrnila sem, ker sem bila mnenja, da bi jim tam delala samo sramoto. Bolna sem, zaradi bolezní se tresem./230. **zavrnitev povabila na obhajilo zaradi bolezní- stik z domačim okoljem- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki** /Ne morem sama jesti, tako da ne bi niti mogla jesti v gostilni. /Rada bi šla še tudi na pokopališče./231. **želja po obisku pokopališča- stik z domačim okoljem- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki** /Vsako leto dajem sinu in snahi denar za nagrobne sveče. Domov iz Nemčije sem pripeljala dve kolesi. Enega sem hotela dati od sestre hčeri. Sin mi ni dovolil, ni hotel dati kolesa. To me še danes jezi. Moje stvari sem hotela nekemu podariti, komur sem sama želela in on ni pustil. To kolo še danes visi na hlevu in ga nihče ne uporablja. Sin me obišče enkrat na teden, v nedeljo. /Tokrat se pogovarjava./232. **pogovor- način druženja s sorodniki- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki** /Čez teden me ne pokliče./233. **ni telefonskih klicev sina- način druženja- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki** /Mi pa vedno kaj prinese. Veliko krat mi prinese meso, potrebušino, ker ve, da to zelo rada jem. Vedno mi nekaj prinese in to ne morem lagati./234. **prinašanje stvari in hrane- način druženja- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki** /Sem jim dala veliko denarja, sploh, ko so zidali hišo. Denar sem dala tudi vnukom. Vnuk si je hotel kupiti motor. Takrat sem mu dala nekaj denarja./235. **dala sem denar za zidanje sinove hiše in nakup motorja vnuku- odnos z družino po odhodu- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki** /Niti en me ne obišče. Ko so me rabili, sem bila dobra, zdaj pa sploh ne vedo za mene./236. **dobra sem samo, kadar me rabijo- odnos z družino po odhodu- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki**

3. Spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki

/Ob selitvi v dom mi je bilo težko. Težko mi je bilo, ker sem morala pustiti vse doma in oditi samo z kovčkom./237. **težko mi je bilo- čustva ob prihodu v dom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki** /Pomagalo mi je to, da sem imela v domu prijateljice, s katerimi sem se družila. Tako sem pozabila na dom in bolečino./238. **druženje s prijateljicami- spoprijemanje s čustvi- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki** /Ob druženju sem se dobro počutila./239. **dobro počutje ob druženju- spoprijemanje s čustvi- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom**

v odnosu s sorodniki/ Sinu sem zamerila to, da sem toliko dala, toliko pomagala, oni so me pa odrinili na stran./240. zamera do sina zaradi odnosa- čustva ob prihodu v dom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/ V času, ko sem prišla domov iz Nemčije, smo imeli doma eno kuhinjo. /Kuhala sem za vso družino./241. kuhanje za vso družino- odnos z družino pred odhodom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/ Dokler ni snaha nekega dne povedala, da naj imam svojo kuhinjo in si kuham za sebe. To sem ji zamerila./242. zamera do snahe zaradi odvzema obveznosti kuhanja- odnos z družino pred odhodom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/ Ostala sem brez obveznosti in zaradi tega se mi je poslabšalo tudi zdravstveno stanje. Ostala sem sama./243. brez obveznosti, poslabšanje zdravstvenega stanja in samota- odnos z družino pred odhodom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/ Sinu in snahi sem to zamerila./244. zamera do sina in snahe- odnos z družino pred odhodom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/Vendar jih vseeno pogrešam./245. pogrešanje družine- počutje v domu- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/ Nimam drugega kot svoje otroke. Edino sin je tako blizu mene. /Sestra živi v Beltincih in je tudi stara in nima nikogar, da bi jo pripeljal sem na obisk./246. ni obiskov sestre zaradi oddaljenosti- odnos z družino po odhodu- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/ Tukaj sem tako sama, nimam svojega človeka./247. občutek osamljenosti- počutje v domu- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/ Komaj čakam, da pride nedelja, da me sin obiše in, da si kaj pogovoriva./248. veselo pričakovanje sinovih nedeljskih obiskov- odnos z družino po odhodu- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/ Vsak dan molim boga za njega. Drugače se redno umivam in skrbim zase, vendar vsako soboto zvečer se še posebej umijem z milom, ker vem, da bo v nedeljo prišel sin.

4. Novo zgrajeno socialno omrežje v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki

/Ne družim se ravno rada./249. ni želje po druženju- ustvarjanje nove socialne mreže- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/ Ne hodim k drugim v sobo in tudi drugi ne hodijo k meni v sobo. /Pogovarjam se na hodniku, ko se srečamo./250. pogovor na hodniku- način druženja- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/ Ne obrekujem in ne kregam se rada in se v domu še nisem skregala. /251. ne kregam se in ne obrekujem- ustvarjanje nove socialne mreže- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/ Trenutno smo v sobi tri sostanovalke in se razumemo. Nismo v slabih odnosih./252. dobri odnosi s sostanovalkami- odnos med stanovalci- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/ Ena niti ne govori veliko, s tisto drugo pa se rada pogovarjam. /Vsak dan grem tudi na telovadbo. To zelo rada hodim./253. obiskovanje telovadbe- preživljanje prostega časa- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/ Rada sem hodila v zimski vrt, vendar zadnje čase ne hodim, ker se dlje časa zadržim na telovadbi. Drugače sem v zimskem vrtu bila kot doma. Vendar tudi tistih žensk, s katerimi smo skupaj hodile v zimski vrt, ni več. /Sorodnikov nimam nekaj dosti, tako, da moja prijateljstva v domu ne vplivajo na moj odnos s sorodniki./254. prijateljstvo v domu ne vpliva na odnos z družino- vpliv nove socialne mreže na odnos s sorodnikom- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/ V Nemčiji imam še dve hčerki. S tistima telefoniram redno. Pokličejo me redno in tudi pošiljata mi stvari, če kaj rabim./255. redni telefonski klici s hčerama iz Nemčije- odnos z družino po odhodu- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/

5. Pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki

/Ko sem prišla v dom mi je socialna delavka Melita veliko pomagala. Vedno mi je na razpolago./256. velika pomoč in razpoložljivost socialne delavke- naloga socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/ Ko sem prišla v dom, se nisem rada tožila o svojih problemih. O problemih nisem govorila s socialno delavko./257. o problemih nisem govorila s socialno delavko- naloga socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/ Edino prijateljica je vedela za moje probleme. /Nisem hotela Meliti razkriti mojih problemov in to kakšne odnose imam s svojimi sorodniki./258. nisem želele razkriti svojih problemov v družini- odnos stanovalcev do socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/ Še zdaj ne želim nikomur govoriti o tem. /Včasih si pa vseeno želim, da bi me kdo potolažil in, da bi se nekomu razkrila o svojih težavah. Da ne bi vsega držala v sebi./259. želja po tolažbi in razkritju svojih problemov- potreba po pomoči socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/

INTERVJU E (Ž, 95 let)

1. Odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja

/Za odhod v dom sem se odločila sama./260. samostojna odločitev- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/ Razmišljala sem tako, da bi pozimi decembra, odšla v dom in spomladi bi se

spet vrnila na svoj dom./261. **začasn odhod v dom čez zimo- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Doma sem imela vrt, za katerega sem tudi sama še skrbeli. /Ko sem bila v domu neke dva tedna, sem se odločila in sinu povedala, da ne grem več domov./262. **odločitev za dokončno selitev v dom- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Čutila sem, da ne morem več sama skrbeti za hišo, dvorišče in svoj vrt./263. **nezmožnost za skrb za sebe, hišo, vrt- vzrok za odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Tu v domu pa imam vse, kar potrebujem. Ni se mi bilo težko navaditi na življenje v domu in na družbo./264. **ni bilo težko- asimilacija na življenje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Tu mi je lepo./265. **lepo- počutje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Vem, kako je, ko moraš za nekoga skrbeti. Skrbela sem za svojo mamo, za taščo in tasta. Zato nisem hotela, da bi moji domači skrbeli za mene./266. **nisem hotela pomoči domačih- vzrok za odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Tu v domu imam medicinske sestre, katere skrbijo za mene. Stari ljudje smo taki, da kakor smo navajeni doma, to prinesemo s seboj v dom.

2. Sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki

/Imam dva sina, pet vnukov in pravnuke in vsi me hodijo obiskovat./267. **obiski sinov, vnukov in pravnukov- obiski sorodnikov- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** /Snahe me pridejo obiskat dva krat na teden. Zelo rade pridejo./268. **obisk snah dvakrat na teden- obiski sorodnikov- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Dam jim tudi bančno kartico, da mi potem one kupijo vse kar rabim./269. **dam jim bančno kartico za nakup potrebnega zame- odnos z družino po odhodu - sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Eden izmed sinov me obišče enkrat tedensko, saj dela v Budimpešti. /Ko me obiščejo, se veliko pogovarjamo in hodimo na sprehode./270. **pogovarjanje in sprehodi- način druženja- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Dosti hodim tudi domov./271. **obiski doma- stik z domačim okoljem- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Zdaj jeseni sem bila doma in sem prinesla toliko sliv, da je bilo še preveč za celo našo skupino tu v domu. /Po odhodu v dom se z družino ne družim nič manj kot prej./272. **ni sprememb v druženju- odnos z družino po odhodu- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Manj se edino družim s sosedi./273. **manj druženja s sosedi- stik z domačim okoljem- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Dom dobro vpliva moj odnos z družino, naprej se še družimo./274. **dober vpliv doma na odnos- odnos z družino po odhodu- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa sorodniki/** Otroci se mi ponujajo, da mi bodo oni plačevali račun za dom, vendar ne rabim. Z možem sva že prej shranjevala denar za stara leta in zdaj imam sama denar.

3. Spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki

/Ni mi bilo težko, ko se odhajala v dom./275. **ni mi bilo težko- čustva ob prihodu v dom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/** Sama sem se odločila za to. Mislim, da je težko takrat, če koga domači podijo v dom živeti. Mene otroci niso podili, sama sem se odločila. /Nimam nobenih zamer, niti se nisem nikoli počutila krivo./276. **ni občutkov krivde in občutkov zamere- čustva ob prihodu v dom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/** Otroci me obiskujejo kot takrat, ko sem bila doma, samo, da zdaj hodijo sem, v dom. /Edino pogrešam svoj dom. Star je skoraj toliko kot sem stara jaz./277. **pogrešam dom- počutje v domu- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/** Sini so že dali izklopiti elektriko v hiši. Dom ni za prodati, saj je star, za v muzej. Sin ni hotel prodati traktorja. Rekel je, da ga želi ohraniti kot spomin na očeta. Moj dom, to je le spomin, je minilo. /Imam pa v sobi obešeno sliko od svojega doma, da mi je bolj domače tu./278. **obešena slika doma za občutek domačnosti- spoprijemanje s čustvi- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/** Sin mi jo je prinesel.

4. Novo zgrajeno socialno omrežje v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki

/Ko sem prišla v dom, na začetku nisem poznala veliko ljudi tukaj./279. **na začetku nisem poznala veliko ljudi- ustvarjanje nove socialne mreže- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** Poznala sem samo eno stanovalko. /Na začetku mi je bilo težko, saj slabše slišim in tudi slovensko sem težje razumela./280. **začetne težave zaradi naglušnosti in nerazumevanje slovenskega jezika- ustvarjanje nove socialne mreže- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** Prihajala sem iz vasi, kjer so vsi govorili madžarsko. Tudi v službo nisem hodila, saj je bilo doma veliko dela. Tako se nisem naučila veliko slovenskega jezika./Rada pomagam tukaj v gospodinjski skupnosti v kuhinji. Rada tudi šivam./281. **pomoč v gospodinjski skupnosti in šivanje- preživljanje prostega časa- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** Pomagam drugim stanovalcem, tistim, ki ne zmorejo sami./282. **pomoč drugim stanovalcem- odnos med stanovalci- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** Starim ljudem veliko krat pomaga že samo ena beseda. Ko sem se vselila v dom, sem najprej imela sstanovalko. Nato sem dala pršnjo za enoposteljno sobo. Najprej nisem hotela imeti svoje sobe, saj sem vajena družbe. /Sstanovalko sem imela dve leti in midva sva se razumeli./283. **razumevanje s sstanovalko- odnos med stanovalci- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** Moraš se prilagajati./284. **prilaganje- življenje v domu- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** Ko sem prišla v dom, nisem najprej poznala nikogar, razen eno stanovalko. /Nato sem spoznala nove prijateljice./285. **spoznavanje novih prijateljic- ustvarjanje nove socialne mreže- novo zgrajene socialne**

mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/ Vnuk me je enkrat vprašal, če imam tu v domu prijateljice. Imam, spoznala sem nove ljudi. /Z prijateljico se redno obiskujeva v sobah./**286. obiskovanje v sobah- način druženja- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** Tu v domu skupaj telovadimo, pijemo kavo vsak dan, pečemo pogače in pecivo./**287. telovadba, pitje kave, peka peciva in pogač- način druženja- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** Vsak dan pijemo ob pol desetih kavo. Ne toliko zaradi kave, kot zaradi družbe, da se pogovarjamo. Tudi moj sin je, ko me je obiskoval tu v domu, ponovno srečal sošolca, ki je tudi sin od stanovalke doma. /Tukaj imam tudi koledar s fotografijami svojih vnukinj./**288. koledar s fotografijami vnukinj- odnos z družino po odhodu- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** Vsak mesec je druga fotografija. Oni živijo v Ljubljani, vendar me redno obiskujejo. Vsak teden pridejo.

5. Pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki

/Melita mi je takrat, ko sem prišla v dom pomagala. Razkazala mi je dom in mi predstavila življenje v domu./**289. pomoč in voden ogled doma- naloga socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/** Pomoči ne rabim, saj si lahko še večino stvari naredim sama./**290. ne rabim pomoči- potreba po pomoči socialne delavke- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavili po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/**

INTERVJU F (M, 72 let)

1. Odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja

/Za odhod v dom sem se odločil sam./**291. samostojna odločitev- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Socialni delavec bolnišnice Murska Sobota mi je predlagal in tudi pomagal pri odločitvi./**292. predlog in pomoč socialnega delavca bolnišnice pri odločitvi- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** On mi je predlagal dom Lendava in obvestil, da so takrat imeli tudi pristo sobo. /Takrat sem bil hudo bolan in nepokreten. /**293. hudo bolan in nepokreten- vzrok za odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Prišel sem naravnost iz bolnišnice. Nisem hotel iti domov in imeti pomoč na domu. Nisem hotel biti skrb svojim otrokom in niti nisem hotel imeti pomoči na domu./**294. nisem hotel pomoči družine ali druge osebe na domu- vzrok za odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Oseba pride dva krat na dan na dom pomagat. To mi je bilo premalo. Jaz sem potreboval pomoč druge osebe 24 ur na dan. /Tudi otroci so se strinjali z mojo odločitvijo, saj vsi zaposleni./**295. strinjanje otrok z odločitvijo za odhod- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Bil sem zelo bolan in nepokreten, potreboval sem stalno pomoč. /Sprijaznil sem se s tem, da sem bolan in, da grem živeti v dom./**296. sprijaznitev z odhodom- asimilacija na življenje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/**

2. Sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki

Moje zdravstveno stanje se je zelo izboljšalo. Zdaj sem mobilni in lahko grem tudi domov na obisk. /Otroci me redno obiskujejo./**297. redni obiski otrok- obiski sorodnikov- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Pridejo dva do tri krat na teden, kakor kdaj./**298. obiski dva do trikrat tedensko- obiski sorodnikov- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Skoraj vsak dan hodim domov na obisk./**299. obiski doma- stik z domačim okoljem- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Prej, ko je bilo moje zdravstveno stanje slabše, so me obiskovali tudi vsak dan. Takrat so me velikokrat peljali na vikend in v sadovnjak. Zdaj to hodim sam. /Naš odnos je normalen./**300. normalen odnos- odnos z družino po odhodu- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Otroci so sprejeli dejstvo, da živim v domu./ **301. sprejetje doma- odnos otrok do doma- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Mogoče bom do pomladi še v domu, odvisno od zdravstvenega stanja. Trenutno se stanje izboljšuje./ Z družino imamo takšen odnos, kot smo ga imeli prej/**302. odnos kot prej- odnos z družino po odhodu- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Vedno se za vsako stvar dogovorimo/**303. dogovarjanje- odnos z družino po odhodu- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/**

3. Spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki.

/Odhod v dom mi je po eni strani predstavljal neko zadovoljstvo./**304. zadovoljstvo- čustva ob prihodu v dom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/** Otroci bodo lahko naprej živeli svoje življenje po svoje, jaz bom pa v domu imel pomoč 24 ur na dan. Še naprej bom neodvisen./**305. občutek neodvisnosti od otrok- čustva ob prihodu v dom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/** Jaz sem to selitev vzel kot nekaj normalnega./**306. selitev kot nekaj normalnega- spoprijemanje s čustvi- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/** Takrat sem bil bolan in nemočen. Cilj mi je bil, da se iz tega izvlečem. /Nisem imel občutka, da bi med mano in mojimi otroci bile kakšne zamere ali občutki krivde./**307. ni zamer in občutkov krivde- čustva ob prihodu v dom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/** Jaz sem srečen, da se je tako izteklo./**308. srečen- počutje v domu- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/** Sem

eden izmed redkih stanovalcev tukaj, ki upa na to, da gre nazaj domov živet./309. upanje na vrnitev domov- počutje v domu- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/ Če bi se takrat vdal usodi, se ne bi trudil in pazil na sebe./ S svojo angažiranostjo in angažiranostjo doma se je moje zdravstveno stanje poboljšalo./310. izboljšanje zdravstvenega stanja- počutje v domu- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/Doma in sorodnikov ne pogrešam./311. ni domotožja- počutje v domu- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/

4. Novo zgrajeno socialno omrežje v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki

/Imam dva, tri znance tukaj v domu, s katerimi se družim in pogovarjam./312. druženje in pogovarjanje z znanci- način druženja- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/ Z enimi stanovalci doma se enostavno ne moreš pogovarjati. So bolni ali se pa ne želijo družiti./313. z enimi se ne moreš pogovarjati zaradi bolezni- ustvarjanje nove socialne mreže- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/ Poznam stanovalca, s katerim sva delala skupaj na Nafti. Enkrat sem ga šel pozdravit in me ni prepoznal. /Drugače se pogovarjam z znanci, vendar to niso globoka prijateljstva. To so bežna srečanja in niso organizirana./314. bežna in neorganizirana druženja- način druženja- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/ Pogovarjamo se o vsakdanjih stvareh./315. pogovor o vsakdanjih stvareh- način druženja- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/ Moja druženja v domu niso vplivala na moj odnos z družino./316. ni vplivalo- vpliv nove socialne mreže na odnos s sorodniki- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/

5. Pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki

Ko sem pri dan prišel v dom, me je sprejela medicinska sestra. Pogovarjala sva se o mojih navadah od doma. /Kasneje se je pridružila tudi socialna delavka Melita. Ona me je sprejela in mi polno pomagala pri tem, da sem iz bolnišnice takoj prišel v dom./317. sprejem pri socialni delavki in hiter prehod iz bolnišnice- naloga socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/ Takoj, ko se je prva soba sprostila, so me obvestili in mi držali rezervacijo deset dni. Jaz sem to rezervacijo seveda plačal./Socialna delavka mi je vedno na razpolago./318. razpoložljivost socialne delavke- naloga socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/ Konkreten primer, pri katerem mi je na zadnje pomagala, je glede odjave iz doma. Pogovarjala sva se o tem, kaj bi bilo, če bi jaz odšel iz doma živet nazaj v svoj dom in bi se mogoče vseeno moral vrniti v dom./319. pogovor o odjavi iz doma- naloga socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/ Za ohranjanje odnosov znotraj družine smo skrbeli sami. Znotraj družine smo zelo navezani en na drugega, zato nismo rabili tretje osebe, da bi ohranjali stike./320. ne rabim pomoči pri ohranjanju stikov z družino- naloga socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/ Bom pa rabil pomoč socialne delavke glede moje rehabilitacije in zavarovanja, bolj v tej smeri./321. pomoč glede rehabilitacije in zavarovanja- naloga socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/

SORODNIKI

INTERVJU A (Ž, 80 let, soproga)

1. Odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja

/Mož se je sam odločil za odhod v dom, leta 2004./1. moževa samostojna odločitev- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/ Takrat je še bil na vozičku, zdaj leži na postelji. Bolezen napreduje. Pri njegovi bolezni se nikoli ne ve, kako bo in kaj bo naslednje./2. bolezen in napredovanje bolezni- vzrok za odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/ Na dan selitve v dom so ga prišli iz doma iskat. Zaposleni doma so ga prišli iskat, saj je bil na vozičku./3. spremstvo iz doma- odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/ V domu dobi to kar rabi. Doma tega ne bi mogel dobiti./4. v domu dobi to, kar rabi- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/ Za njega sem skrbela jaz, vendar sem tudi jaz oslabela in nisem več mogla./5. skrb za moža- skrb za stare ljudi- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/ Bilo je tudi naporno. Telesno in psihično naporno./6. fizično in psihično naporno- skrb za stare ljudi- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/ Tudi hčerka je samohranilka, ima dva otroka in je zaposlena./ Doma nikakor več ne bi mogel biti./7. ne bi mogel ostati doma- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/

2. Sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki

/Jaz pridem vsak dan v času kosila k njemu na obisk./8. vsakodnevni obiski v času kosila- obiski sorodnika v domu- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/ Hodila bom tako dolgo, dokler bom še lahko./9. hodila bom, dokler bom zmožna- obiski sorodnika v domu- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/ Zdravstveno stanje se mu je poslabšalo. /Obležal je v postelji, niti komunicira ne več. Ne pogovarjava se veliko./10. ne pogovarjava se veliko- način druženja s sorodnikom- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodnikom/ Ne razume več, kaj mu jaz govorim in

jaz njega tudi težko razumem./11. nerazumevanje in težka komunikacija- način druženja s sorodnikom- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/ Na začetku, ko je prišel v dom živeti, je še hodil na pevski zbor in v delovno terapijo. Zelo rad je to hodil. Zdaj več tega ne more.

3. Spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki.

/Na možev odhod v dom sem bila pripravljena./12. pripravljenost na možev odhod- čustva ob odhodu sorodnika v dom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/ Vem, da eni ljudje se ne počutijo dobro v takšnih situacijah. Vendar tako to je in življenje gre naprej. /Nisem imela občutka krivde./13. ni bilo občutka krivde- čustva ob odhodu sorodnika v dom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/ Imela sem to notranjo potrebo, da mu pomagam in, da mu bo lažje in boljše in to je to./14. notranja potreba za pomoč možu- čustva ob odhodu sorodnika v dom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/ Na bolezen ne moremo vplivati.

4. Novo zgrajeno socialno omrežje v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki

/V domu je veliko ljudi poznal./15. poznal veliko ljudi- ustvarjanje nove socialne mreže- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/ Na začetku, ko je njegovo zdravstveno stanje bilo še dokaj dobro, je rad pel v pevskem zboru doma in hodil na delovno terapijo. Rad je igral tudi šah./16. petje v pevskem zboru, delovna terapija, igranje šaha- način druženja z drugimi stanovalci- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/ Družil se je. Kasneje se je zdravstveno stanje poslabšalo, odpovedale so mu roke in noge. Tudi govori težje. Zaradi tega se tudi ne more več udeležiti dejavnosti./17. zaradi poslabšanja zdravstvenega stanja se več ne družim- socialna mreža v domu- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/Moževo druženje v domu ni vplivalo na najin odnos. Jaz sem prihajala na obisk za kosilo./18. ni vplivalo na najin odnos- vpliv nove socialne mreže na odnos s sorodniki- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/

5. Pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki

/Socialna delavka mi je zelo pomagala pri odhodu./19. pomoč socialne delavke pri odhodu v dom- naloga socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki./ Ko sem opazila, da ne gre več tako naprej, da ne morem več sama skrbeti za njega, sva se odločila da bo šel v dom. Šla sem v dom, da sem ga prijavila./ Socialna delavka je prišla k nama domov na obisk./20. obisk socialne delavke na domu- naloga socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki./ Razložila nama je, kako je v domu in kaj vse dom nudi./21. predstavitev doma- naloga socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki./ Tudi zdaj, če imam kdaj problem, se lahko vedno zanesem na njo./22. vedno se lahko na njo zanesem- naloga socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki./ O socialni delavki imam dobro mnenje./23. dobro mnenje- mnenje o socialni delavki- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki./ Prijaznost na višku./24. prijaznost- mnenje o socialni delavki- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki./ Nimam slabih pripomb. Oni ne morejo narediti čudeža, da bi mož ozdravel.

INTERVJU B (Ž, 65 let, hčerka)

1. Odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja

/Tri in pol leta sem živela pri mami in ji pomagala./25. živela sem pri mami- življenje pred odhodom sorodnika v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/ Padla je ter postala nepokretna./26. padeč in nepokretnost- življenje pred odhodom sorodnika v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/ Pomagala sem ji, da se je čez čas postavila na noge in znova shodila. Tako sva s pomočjo bergel lahko tudi hodile na sprehod. Zadnje leto pred odhodom v dom ni več hodila ven iz hiše. /Skrbela sem za njo. /27. skrb za mamo- skrb za stare ljudi- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/ Zadnja dva meseca pred odhodom v dom je hodila le še s pomočjo hojice. 23.08 je popolnoma padla iz nog, ni več hodila./28. ni več samostojno hodila- vzrok za odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/ Mama ni hotela v dom pod nobenim pogojem./29. mama ni hotela v dom- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/ Takrat sem eno leto plačevala rezervacijo doma./30. enoletno plačevanje rezervacije- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/ Za mamo sva skrbele s sestro. Midve sva jo obračali na postelji./31. s sestro sva skrbeli za mamo- skrb za stare ljudi- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/ Imela je tudi bolniško posteljo. Vendar problem je bil, da sami nisva bili večji dovolj, zato nam je pomagala patronažna sestra./32. pomoč patronažne sestre- skrb za starega človeka- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/ Vendar tudi s pomočjo tretje osebe ne bi šlo. Tistega časa sem imela tudi sama zdravstvene težave, čakala me je operacija in okrevanje po operaciji./33. imela sem zdravstvene težave, operacijo, okrevanje- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo

načina življenja/ Odhod v dom je bila najboljša možna odločitev, kar se je dalo urediti./34. najboljša možna odločitev- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/ Ni bilo pomoči in ni bilo izbire./35. ni bilo izbire- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/ Če bi še naprej tako živeli, kot je to bilo zadnje dni pred odhodom v dom in bi jaz za njo skrbel, mene bi pobralo. /S sestro sva se zmenili, da ji bova skupaj povedali za odhod v dom. Skupaj sva ji prenesle odločitev za odhod v dom./36. prenesli sva ji odločitev za odhod- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/ Ni bila šokirana, odgovorila je z v redu, saj pa jaz sem že enkrat bila v domu./37. ni bila šokirana zaradi odločitve- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/ Leta 1998 je bila za kratek čas v domu, začasno. Jaz sem nujno potovala v Indijo in ni bilo nikogar, ki bi skrbel ta čas za njo. Ko sem se vrnila iz Indije, sem jo pustila še en čas v domu. Sama mi je rekla, da je njej v domu v redu. Spoznala je prijateljice, s katerimi se je družila. Ko je bil čas Božica, mi je naposled le rekla, če je ne bom že enkrat odpeljala domov. /Kot sem rekla, mirno je sprejela odločitev./38. mirno sprejete odločitve- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/ V dom jo je prepeljal rešilec. /39. pripeljal rešilec- odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/ Odhod v dom je potekal mirno./40. miren odhod- odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/

2. Sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki

/K mami prihajamo vsak dan dvakrat./41. dvakrat na dan- obiski sorodnika v domu- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/ Jaz sem trenutno še v fazi okrevanja po operaciji. Obiske prilagajam temu in prihajam koliko le lahko. Če jaz nisem mogla priti, je sestra prišla za kosilo in večerjo k mami. /Drugače sva zmenjeni tako, da ena prihaja za kosilo, druga pa za večerjo./42. obiski ob kosilu in večerji- obiski sorodnika v domu- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/ Naše druženje se ni spremenilo./43. ni sprememb- odnos s sorodnikom po odhodu- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/ Bolj sproščen odnos je zdaj med mano, sestro in mamom./44. bolj sproščen odnos- odnos s sorodnikom po odhodu- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/ Mama ve, da pridem jaz ali sestra za kosilo in obratno za večerjo. /Tako smo se zmenile in mama naju vedno pričakuje./45. mama naju pričakuje- obisk sorodnika v domu- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/

3. Spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki.

/Ob maminem odhodu v dom mi je bilo zelo težko./46. težko mi je bilo- čustva ob odhodu sorodnika v dom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/ Krivo sem se počutila, ker sem jo dala v dom./47. občutki krivde zaradi odhoda mame v dom- čustva ob odhodu sorodnika v dom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/ Težko jo je bilo pustiti./48. težko jo je bilo pustiti- čustva ob odhodu sorodnika v dom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/ Takrat, ko je doma padla sem jaz ostala pri njej v hiši in skrbel za njo. Tudi meni je bilo takrat težko. /Vse, kar smo lahko naredili za njeno dobro, smo naredili./49. naredili vse, kar smo lahko- spoprijemanje s čustvi- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/ Mislim, da mi mama ni zamerila ničesar./ 50. občutek, da mama nima zamer- čustva ob odhodu sorodnika v dom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/ Spomnim se, šla sem v dom k socialni delavki in se razjokala./51. razjokala sem se pri socialni delavki- čustva pred odhodom sorodnika v dom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/ Zdalj smo se že sprijaznile./54. sprijaznitev z odhodom- spoprijemanje z odhodom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/ Ima dobri sosed v sobi, ki pazita na njo./ Ima pa vsak dan še težave s tem, da bi rada šla domov. Ima domotožje./55. mama ima domotožje- počutje v domu- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/ Takrat ji obrazložim, da na žalost drugače ne gre./Ni več tiste obremenjenosti. Ko sem bila tik pred operacijo, sem se veliko obremenjevala, kako bo doma./56. ni več občutka obremenjenosti- čustva po odhodu sorodnika v dom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/

4. Novo zgrajeno socialno omrežje v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki

/Mama je v domu spoznala nove prijateljice./57. nova prijateljstva- ustvarjanje nove socialne mreže- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/ Skupaj se družijo v delovni terapiji./58. druženje v delovni terapiji- način druženja v domu- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/ Rada je med ljudmi. /Tudi z zaposlenimi v domu se razume./59. dober odnos z zaposlenimi- odnos sorodnika z zaposlenimi- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/ S sestro

opozarjava zaposlene, kaj pomenijo nekatere njene mimike. Če je kaj narobe, potem je jezna. In te stvari olajšajo bivanje. /Njena druženja v domu ne vplivajo moj odnos z mamom./60. **ne vplivajo- vpliv nove socialne mreže na odnos s sorodnikom- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** Imam občutek, da dom dobro vpliva na mamom./61. **dober vpliv na mamom- vpliv doma- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Tu je med ljudmi, doma je bila sama./62. **je med ljudmi- ustvarjanje nove socialne mreže- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodnikom/** Mama ve, da pridem jaz ali sestra za kosilo in obratno za večerjo. /Tako smo se zmenile in mama naju vedno pričakuje./63. **pričakovanje najinega obiska- obisk sorodnika v domu- na novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** Redno obiskuje delovno terapijo, kjer se družijo./64. **obisk delovne terapije- način druženja- na novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodnikom/** Dom ima dober vpliv tudi na naš odnos. /65. **dober vpliv na naš odnos- vpliv doma- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/**

5. Pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki

/Zelo sem hvaležna socialni delavki./66. **hvaležnost do socialne delavke- odnos sorodnikov do socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/** Zelo mi je šla na roko. Jaz sem se praktično razjokala pri njej. Zelo mi je bilo težko takrat in bila sem v brezupju. Hvala je premalo. /Razumela me je. Socialna delavka mi je prisluhnila v moji stiski./67. **razumevanje in poslušanje- naloga socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/** Tudi, če jo pokličem kdaj po telefonu, je vedno na razpolago./68. **razpoložljivost na telefonu- naloga socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/** Če kdaj omenim, da je kak problem, ga hitro reši./69. **hitro reševanje problemov- naloga socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/** Je predana svojemu poklicu, z dušo je je v domu./70. **predanost svojemu poklicu- mnenje sorodnikov o socialni delavki- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/** Tudi, če se oglasim kdaj pri njej, in če bo v njenih močeh, bo takoj pomagala./71. **takojšnja pomoč- naloga socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/** Resnično sem ji hvaležna, hvaležna sem vsem zaposlenim v domu, da je zdaj tako, kot je.

INTERVJU C (Ž, 63 let, snaha)

1. Odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja

/Za odhod tasta v dom za stare ljudi se je odločila njegova žena./72. **taščina odločitev za odhod- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Za odhod v dom se je odločila zaradi nepokretnosti. Pojavili so se tudi prvi znake demence./73. **nepokretnost in pojav demence- vzrok za odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Odhod v dom nam je predlagala tudi tastova zdravnica./74. **predlog tastove zdravnice- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Sama na odločitev in odhod nisem mogla vplivati, saj se je zato odločila tašča. In jaz sem jo podpirala. /75. **podpora tašče pri odločitvi- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Tasta je v dom pripeljal rešilni avto./ 76. **rešilec- odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** O tem so nas obvestili, tako da sva bila z možem zraven, ko je odhajal v dom./77. **obvestilo o odhodu- odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Sprejem v dom se je začel pri zdravnici doma in nato pri socialni delavki./78. **sprejem pri zdravnici in socialni delavki- odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Na začetku so se pojavljali problemi./79. **začetni problemi po odhodu- asimilacija na življenje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Bili so nemirni in niso hoteli sodelovati./80. **nemirnost- asimilacija na življenje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Čez čas se je to umirilo. Zaposleni so ga posedali in ga dajali na voziček, redno je hodil v delovno terapijo. Čez čas mu je začelo postajati slabo, ko so ga posedali in dajali na voziček. Zdaj je večinoma v postelji.

2. Sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki

/Tast ima redne obiske/81. **redni obiski- obiski sorodnika v domu- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Mi prihajamo vsak teden, po navadi ob torkih./82. **tedenski obiski- obiski sorodnika v domu- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Takrat prinesemo tudi zdravila. /Tudi druge hčere ga obiskujejo redno./83. **redni obisk hčerk- obiski sorodnika v domu- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Na obiskih je včasih pozitivno, včasih negativno. / Vsi se zavedamo, da gre za bolezen, da gre za demenco. /Odnos smo spremenili, ga prilagodili zaradi bolezni./84. **spremenili in prilagodili odnos- odnos s sorodnikom po domu- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Nočemo ga vznemirjati, zato mu veliko stvari pritrdimo. /Ko smo tu, se pogovarjamo./85. **pogovarjanje- način druženja med obiski- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Komunikacijo smo prilagodilo zaradi bolezni./86. **prilagoditev komunikacije- način druženja med obiski- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Koliko opažam, je tastu to, da mi redno prihajamo na obisk, dobro./87. **dober vpliv obiskov- obiski sorodnika v domu- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** /Mi prihajamo po navadi vsak torek. Občutek imam, da nas tast pričakuje./88. **tast nas pričakuje- obiski sorodnika v domu- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/**

3. Spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki

/Bila sem razočarana, vendar ne zaradi tistovega odhoda v dom, ampak zaradi govorjenja ljudi./89. **razočaranost zaradi obrekovanja ljudi- čustva ob odhodu sorodnika v dom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/** Drugi, sosede in znanci so nam govorili, kaj smo to naredili, zakaj smo ga poslali v dom in podobno./90. **obrekovanje znancev in sosedov- odnos okolice do odločitve za odhod- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/** Ni bilo ravno prijetno. Z odhodom tasta smo se sprijaznili./91. **sprijaznitev- spoprijemanje z odhodom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/** To je življenje. /Sem pa opazila, da, ko je tast bil enkrat v delovni terapiji in mu je postalo slabo, je izrazil željo, da bi rad šel domov. Za njega je domov pomenilo, da bi rad šel v svojo sobo./92. **domov pomeni dom- asimilacija sorodnika na življenje v domu- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/** Tu opažam, da se je navadil in, da se je udomačil./93. **občutek domačnosti- asimilacija sorodnika na življenje v domu- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/** To je dobro. Ne opažam, da bi pogrešal dom, vendar je to tudi mogoče posledica bolezni, da je pozabil na dom. Med nami ni nobenih zamer./94. **ni zamer- čustva po odhodu sorodnika v dom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/**

4. Novo zgrajeno socialno omrežje v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki

/Prej, ko je še hodil v delovno terapijo, se je veliko družil med izdelovanjem izdelkov./95. **druženje v delovni terapiji in izdelovanje izdelkov- način druženja- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** Zdaj zaradi napredovanja bolezni to žal ni možno več. /S sostanovalci v sobi se razume./96. **razumevanje s sostanovalci- ustvarjanje nove socialne mreže- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** Edino enega ne mara, to pa zato, ker sili v njega. Zelo je vsiljiv do vseh tukaj. Tast ne mara vsiljevanja. /Smo pa opazili, da se zelo rad vključuje, če v njegovi bližini pojejo. Rad poje./97. **vključevanje v petje- način druženja - novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** To se mi zdi dobro. /Njegovo druženje v domu ne vpliva na naše druženje./98. **ne vpliva na odnos- vpliv nove socialne mreže na odnos s sorodnikom- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/**

5. Pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki

/Socialna delavka nam je bila prihodu tasta v dom zelo v podporo. /99. **podpora ob prihodu- naloga socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/** Tudi zdaj, ko tast že en čas živi v domu, nam pomaga./100. **pomoč- naloga socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/** Če kaj rabimo, grem v njeno pisarno in se pogovoriva./101. **pogovor- način pomoči- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/** Tudi, če jo zmotim ob kakem delu, ga odloži in se mi povsem posveti. /Vedno je na razpolago./ 102. **razpoložljivost- naloga socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/** Opazujem, da če jo srečam na hodniku, da je prava oseba za to delo./103. **je oseba za to- mnenje sorodnikov o socialni delavki- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/** Rada pomaga. /Tudi glede vseh dogodkov, ki se v domu dogajajo, dobimo obvestilo in vabilo in se jih udeležimo./104. **dobimo obvestila in vabila na dogodke- naloga socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/** Jaz sem zadovoljna s socialno delavko./105. **zadovoljstvo- mnenje sorodnikov o socialni delavki- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/**

INTERVJU Č (Ž, 74 let, žena)

1. Odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja

/Odhod v dom je bil nujen./106. **nujen odhod- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Zelo naglo je padel iz nog. Postal je tudi nerazsoden./107. **nerazsodnost in padec iz nog- vzrok za odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Vsa družina je opazila, da drugače ne gre. Vsi smo se strinjali./108. **strinjanje cele družine- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Bilo bi prenevarno za njega in za mene, če bi ostal doma./109. **doma prenevarno za moža- vzrok za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Jaz slabo vidim, pred kratkim sem imela operacijo očesa. Tudi sama sem stara. /Ne bi mogla skrbeti za njega./110. **nezmožnost skrbi za moža- vzrok za odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Tudi naše stanovanje je večetažno z polno stopnic. Stanovanje ni bilo več primerno za njega./111. **neprimerno stanovanje- vzrok za odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Izgubljal je orientacijo, tudi komunikacija je bila težja. Doživel je več drobnih možganskih kapi in pristal v bolnišnici./112. **izguba orientacije, težja komunikacija, možganske kapi- vzroki za odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/**

življenja/ Prošnjo za v dom sem vložila jaz, ko je bil v bolnišnici./113. **vložitev vloge- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** V bolnišnici so ga preselili na negovalni oddelek za čas, ko bi čakali na sobo v domu. Hitro smo dobili sobo za njega. Doma ni takšnih pogojev kot tukaj v domu. /Tukaj ima 24- urno pomoč, vedno je nekdo tukaj, v primeru, da se mu kaj zgodi./114. **24- urna pomoč- vzrok za odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Ko je šel v bolnišnico, ni vedel kako bo z njim, ni vedel, kako bo naprej. /V dom ga je pripeljal rešilec iz bolnišnice./115. **pripeljal rešilec- odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Njegovo psihično stanje je padlo že leta 2011. Njegova žalost se je začela po operaciji kolka, saj se stanje ni izboljšalo in tudi bolečine niso popustile. Leta 2013 je bil spet operiran na mehur in moda. To ga je dodatno prizadelo. Čisto se je zaprl vase. Na zadnje, ko je v bolnišnici opazil, da ne more več hoditi sam, ga je to čisto potrla. /Ima tudi veliko spoštovanje do belih plaščev – zdravnikov, medicinskih sester. Bel plašč mu da vedeti, da je to zdravnik./116. **veliko spoštovanje zdravnikov in medicinskih sester- življenje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Ampak tu v domu, medicinske sestre niso oblečene v bele ali modre plašče. Imajo majice različnih barv. Za njega je to težje, saj jih ne prepozna kot medicinske sestre in pomoč. Ne zaupa jim in to ravno zaradi tega, ker nimajo oblečenih belih ali modrih plaščev. /Ko smo moža vselili iz bolnišnice v dom, mu nismo povedali, da gre v dom./117. **nismo mu povedali za odhod v dom- odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** On se ni zavedal, kam gre./118. **ni se zavedal odhoda- odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Nismo mu upali povedati, kam gre, saj nismo vedeli, kako bo odreagiral./119. **nismo vedeli, kako bo odreagiral- odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Nismo ga hoteli še dodatno vznemirjati. /120. **nismo ga hoteli vznemirjati- odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Povedali smo mu, da gre v Lendavo in, da imajo v domu tudi tak oddelek kot v bolnišnici./121. **povedali smo mu, da gre v Lendavo- odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Njemu je važno to, da je v Lendavi. /122. **njemu je važno, da je v Lendavi- odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Tudi, ko vsak dan odhajam od njega domov, mu ne smem povedati, da grem domov, saj bi ga to vznemirilo in razžalostilo. /Povem mu samo, da grem zdaj. Ne smem omeniti ne doma in ne otrok, saj bo potem jokal./123. **ne smem omeniti doma in otrok- življenje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Opažam, da on čuti, da sem jaz tu, na obisku. In tudi pričakuje moj obisk vsak dan.

2. Sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki

/Moža obiščem vsak dan in z njim preživim tri do štiri ure./124. **vsakodnevni obiski- obiski sorodnika v domu- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Opažim, da je bolj miren ta čas, ko sem jaz na obisku./125. **bolj je miren- obiski sorodnika v domu- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Med obiskom se pogovarjava, tudi hranim ga med kosilom./126. **pogovarjanje in hranjenje- način druženja- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Včeraj so ga posedali in je sedel ter tudi telovadil. /Upam, da bo to izboljšalo njegovo zdravstveno stanje in počutje, da bova lahko hodila tudi na sprehode. To si želim./127. **želja po sprehodu- način druženja- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Otroci ga obiskujejo bolj poredko, saj so vsi zaposleni./128. **redki obiski otrok zaradi služb- obiski sorodnika v domu- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Mogoče bi bilo še hujše, če bi hodili veliko na obisk. To bi ga vznemirilo in razdražilo./129. **vznemirjanje in razdražljivost ob obisku otrok- obiski sorodnika v domu- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Obiskujejo ga tudi moj brat in njegova žena, vendar ne vem, če jih prepozna. /130. **težave pri prepoznavanju- obiski sorodnika v domu- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Problem je komunikacija, saj težje govori./131. **težave s komunikacijo- način druženja- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** En čas sem mu od doma nosila tudi knjige za brati. Na začetku jih je bral, vendar je potem prenehal. Ni imel potrpljenja za branje.

3. Spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki

/Težko mi je bilo ob moževem odhodu v dom./132. **težko mi je bilo- čustva ob odhodu sorodnika v dom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/** Doma je vedno najlepše. Jaz sama sem rekla, da če se kateremu od naju kaj zgodi, da greva oba v dom. Jaz sem zdaj ostala doma, on je še sam v domu./ Pozneje sem se s tem sprijaznila./133. **sprijaznjenje z odhodom- spoprijemanje z odhodom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/** Bila je možnost, da bi tudi sama šla v dom, vendar jaz še nisem zrela za v dom. Mislim, da moraš biti zelo nepokreten in bolan, da greš v dom. /Zdaj, ko obiskujem vsak dan moža, opazujem te stare ljudi, ki živijo tu v domu, kako so osamljeni. /134. **osamljenost v domu- mnenje o domu- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/** Dom je res neka čakalnica za smrt./135. **čakalnica na smrt- mnenje o domu- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/** Ne poznam nikogar, ki bi se iz dom vrnil domov. Ni bilo drugega izhoda, kot odhod v dom. To je bila edina rešitev. /Vidim pa na moževem obrazu, da je žalosten, ko mu povem, da grem./136. **žalost, ko grem- počutje v domu- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/** Nikoli mu ne rečem, da grem domov, saj bi bil potem še bolj žalosten./137. **ne povem, da grem domov- počutje v domu- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/**

4. Novo zgrajeno socialno omrežje v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki

/Večinoma ima odnose z zaposlenimi./138. **odnosi z zaposlenimi- ustvarjanje nove socialne mreže- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** Zelo upošteva avtoriteto zdravnikov in medicinskih sester./139. **upoštevanje avtoritete zdravnikov in medicinskih sester- odnos z zaposlenimi- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** Zelo upošteva negovalca Simona. Simon ima tak močan moški glas in mislim, da ga mož zaradi tega tudi upošteva./ V istem nadstropju biva tudi njegova bivša sodelavka. Ona ga pride veliko krat obiskat. Z njo se družita./140. **druženje z bivšo sodelavko- ustvarjanje nove socialne mreže- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** Z njo se pozdravljata. Imata tako navado, da če gre ona mimo njegove sobe, da si mahata./141. **pozdravljanje in mahanje- način druženja- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** Ima tudi sestanovaleca, s katerim imata poseben način druženja./142. **druženje s sstanovalcem- ustvarjanje nove socialne mreže- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** Njegov sstanovalec slabše sliši, vendar pomembno je že to, da se vidita, da nimata občutka, da sta sama in, da se sta skupaj./143. **imata občutek, da sta skupaj- način druženja- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** Mož težko govori in to vpliva na druženje./144. **težko govorjenje- ustvarjanje nove socialne mreže- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** Sem pa jaz vsak dan tu, ni sam.

5. Pomoč in podpora socialne delavke v domu pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki

/Nekako njene pomoči ob odločitvi in odhodu nismo potrebovali./145. **ni bilo potrebe po pomoči- potreba po pomoči socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/** Vse se je zgodilo zelo hitro. Sami smo se odločili za odhod v dom. Mož je bil v bolnišnici. To je bila najboljša rešitev. /Če pa kdaj kaj rabim, pa se ob mojem odhodu lahko ustavim v njeni pisarni in jo vprašam./146. **se ustavim v njeni pisarni- potreba po pomoči socialne delavki- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/** Vedno je na razpolago./147. **razpoložljivost- naloga socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/**

INTERVJU D (Ž, 65 let, hčerka)

1. Odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja

/Pri odločitvi za odhod mame v dom nas je sodelovalo več./148. **več sodelujočih v odločitvi- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Sodelovala sta v glavnem mama in oče, obe hčerki in vsi nečaki./149. **mama in oče, obe hčerki in vnuki- udeleženi pri odločitvi- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Vsi smo se strinjali./150. **strinjanje glede odločitve- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** V domu bo bolj varno za očeta in mamo./151. **dom bolj varen- vzrok za odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Najprej smo v dom preselili očeta, ker je bil zelo bolan. Čez nekaj časa smo preselili tudi mamo, ker jima je bilo skupaj lažje. Mami je bilo precej težko, ker je bila doma brez očeta. /Obema je bilo na začetku težko./152. **težko je bilo- asimilacija na življenje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Čez čas sta se na življenje v domu navadila in se vživela./153. **sta se vživela in navadila- asimilacija na življenje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/**

2. Sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki

Načinov druženja je več. /So skupna druženja, dnevi odprtih vrat, kakšen piknik./154. **skupna druženja, dnevi odprtih vrat, piknik- način druženja s sorodnikom v domu- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Mi, ki smo v bližini doma, prihajamo k mami na obisk vsak teden, včasih tudi večkrat na teden./155. **tedenski obiski- obiski sorodnika v domu- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Ostali, ki so krajevno bolj oddaljeni, prihajajo mesečno na obisk./156. **mesečni obiski oddaljenih sorodnikov- obiski sorodnika v domu- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Nekateri, bolj oddaljeni sorodniki pridejo ob praznikih ali večjih pomembnih dnevih.

3. Spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki

/V začetku so se pri meni pojavljali občutki krivde./157. **občutki krivde- čustva ob odhodu sorodnika v dom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/** Z mamo sva se veliko pogovarjali in se dogovorili glede vsega./158. **veliko pogovarjanja in dogovarjanja- spoprijemanje s čustvi- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/** Na koncu sva našli skupni jezik./159. **skupni jezik- spoprijemanje s čustvi- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/** Mislim, da med nami ni prišlo do zamer./160. **ni zamer- čustva ob odhodu sorodnika v dom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/** Vsi smo se v glavnem prilagodili in navadili na to, da mama sedaj živi v domu./161. **prilagoditev na**

mamimo življenje v domu- spoprijemanje z odhodom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/

4. Novo zgrajeno socialno omrežje v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki

/Opažam, da nova poznanstva v domu pozitivno vplivajo na mamo./**162. pozitivni vpliv- vpliv nove socialne mreže na odnos s sorodnikom- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** Mama se veliko družijo z ostalimi stanovalci./**163. druženje s stanovalci- ustvarjanje nove socialne mreže- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** Skupaj pijejo kavo vsak dan, pečejo pogače./**164. skupno pitje kave- način druženja v domu- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/**Mamino druženje vpliva pozitivno tudi na nas, sorodnike. /**165. pozitivni vpliv na nas- vpliv nove socialne mreže na odnos s sorodnikom- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** Pri njej vidimo neko zadovoljstvo./ **166. zadovoljstvo mame v domu- vpliv nove socialne mreže na odnos s sorodnikom- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** To nas pomirja. /**167. nas pomirja- vpliv nove socialne mreže na odnos s sorodnikom- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/**

5. Pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki.

/Na začetku, pred odhodom v dom, smo sodelovali s socialno delavko./ **168. sodelovanje s socialno delavko pred odhodom v dom- naloga socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki** /Pomagala nam je pri odločitvi glede prihoda v dom./**169. pomoč glede odločitve za odhod- naloga socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/** Zdaj, kasneje pa ne sodelujemo več toliko./**170. ne sodelujemo s socialno delavko- sodelovanje s socialno delavko- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki** / Sicer pa ne pogrešam in ne potrebujem nekega sodelovanja s socialno delavko. Če bo pa potrebno, pa ga lahko tudi poiščem tu v domu./**171. ne potrebujem pomoči socialne delavke- naloga socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki** / So na razpolago./**172. razpoložljivost- naloga socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/**

INTERVJU E (M, 66 let, sin)

1. Odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja

/Starša sta se sama odločila za odhod v dom./**173. samostojna odločitev- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Za dom sta se odločila zaradi vse slabše sposobnosti opravljanja vseh del doma in v okolici doma./**174. vse slabša sposobnost opravljanja del doma in v okolici doma- vzrok za odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Takrat se je v domu odprl novi del, gospodinjstva skupnost./**175. odprtje novega dela doma- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Vedela sta, da se odpravljata v novi dom in, da sta prva stanovalca v sobi, ki sta si jo izbrala sama ob predhodnem ogledu doma ob odprtju./**176. prva stanovalca v novih sobah- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Posebnih problemov ob selitvi v dom nista imela./**177. ni bilo problemov ob selitvi- odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/**Zaradi svoje službe sta se morala v življenju velikokrat seliti iz kraja v kraj in vseskozi sodelovati z ljudmi. /**178. navajenost na selitev zaradi službe- odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/**Zaradi tega tudi nista imela problemov pri prilaganju na življenje v domu./**179. ni bilo problemov pri prilagajanju- asimilacija na življenje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Znata se prilagajati in se vklopiti v družbo.

2. Sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki

/Ker sem oddaljen od doma maminega bivanja, se z mamo srečujem enkrat tedensko./**180. tedensko srečanje- obiski sorodnika v domu- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Takrat ji tudi nakupim stvari, ki mi jih naroča./**181. nakup potrebnih stvari za mamo- način druženja- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodnikom/** Ko se srečava in sva skupaj, se zelo veliko pogovarjava./**182. veliko se pogovarjava- način druženja- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodnikom/** Pogovarjava se o različnih stvareh in o preteklosti. Sploh o tem, kako smo živeli, se selili, o njeni službi./**183. pogovor o različnih stvareh, preteklosti, o našem življenju, selitvi, njeni službi- način druženja- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodnikom/** Veliko mi govori o dejavnostih v domu, nekatere tudi sama vodi./**184. pogovor o dejavnostih v domu- način druženja- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Po poklicu je bila učiteljica in to ji je še vedno ostalo, da uči in vodi. /Kaže mi stvari, ki jih šiva in govori o knjigah, ki jih prebere./**185. pogovor o knjigah- način druženja- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Najin odnos se ni spremenil. /**186. ni sprememb- odnos s sorodnikom po odhodu- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodnikom/**

3. Spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki

/Vsi smo se zavedali problema, da mama in oče ne moreta več sama opravljati vsakodnevnih opravil v hiši. In ker smo se vsi tudi zavedali problemov, ki bi nastali, če bi ostala doma, ni bilo glede odhoda nobenih problemov in zamer./187. **ni bilo problemov in zamer- čustva ob odhodu sorodnika v dom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/** Tudi sedaj je v redu, saj opažamo, da se je mama zelo dobro vživela v bivanje v domu. /Ni občutkov krivde./188. **ni občutkov krivde- čustva ob odhodu sorodnika v dom- - spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/** Ker imamo tedenske stike, ne opažam, da bi nas mama pogrešala./189. **mama nas ne pogreša- čustva po odhodu sorodnika v dom- - spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/** Ima polno dejavnosti tu v domu, in verjetno niti ne bi imela kaj več časa za nas.

4. Novo zgrajeno socialno omrežje v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki

/Mama je nekaj stanovalcev že prej poznala na videz./190. **stanovalec poznala na videz- ustvarjanje nove socialne mreže- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** Druži se kar precej. /Je vključena v kar nekaj dejavnosti v domu in nekatere tudi sama vodi./191. **vključenost in vodenje dejavnosti- način druženja v domu- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** Pravi, da vsak dan njihova skupina skupaj pije kavo./192. **skupno pitje kave- način druženja v domu- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** Edino velikokrat se potoži, da ji manjka nekdo, da bi se lahko z njim pogovarjala o bolj intelektualnih temah./193. **pomanjkanje osebe za intelektualne pogovore- ustvarjanje nove socialne mreže- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** Njeni odnosu v domu ne vplivajo na najin odnos./194. **ne vpliva- vpliv nove socialne mreže na odnos s sorodnikom- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** Odnos je ostal enak kot prej, mati- sin./195. **enak odnos mati-sin- vpliv nove socialne mreže na odnos s sorodnikom- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** Mama se je zelo dobro vživela v bivanje v domu./196. **dobro vživela na bivanje v domu- asimilacija na življenje v domu- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** Sama vodi telesno vadbo, pevski zbor, piše , veliko šiva in bere. /197. **vodi telesno vadbo, pevski zbor, piše, šiva in bere- način druženja v domu- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/**

5. Pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki.

/Takrat, ko smo se odločali za odhod v dom, nismo potrebovali nobene pomoči/198. **nismo potrebovali pomoči ob odločitvi- potreba po pomoči socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/** Otroci smo ju podprli ob njuni odločitvi, da gresta v dom. /Tudi zdaj, med maminim bivanjem v domu, ni nobene potrebe po pomoči socialne delavke./199. **ni potrebe po pomoči med bivanjem- potreba po pomoči socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/** Mama si stvari, ki so v domu, še vedno ureja sama in se večino stvari tudi sama zмени z zaposlenimi./200. **mama si sama ureja stvari- potreba po pomoči socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v domu in morebitni spremembi odnosa s sorodniki/**

SOCIALNA DELAVKA (Ž, 45 let)

1. Odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja

/Po navadi se večina starih ljudi odloča/či za sprejem v dom iz naslednjih razlogov: bolezen, poškodbe in zaradi zdravstvene rehabilitacije, osamljenosti, nerazumevanja v družini (spori, mladi in stari ljudje živijo pod eno streho), deložacija in zaradi občutka varnosti in celotne oskrbe v domu./ 1. **bolezen, poškodbe in zdravstvene rehabilitacije, osamljenosti, nerazumevanja v družini, deložacija zaradi občutka varnosti in celotne oskrbe v domu- vzroki za odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Odločitev sprejmejo stari ljudje po navadi skupaj s sorodniki./2. **sprejetje odločitve skupaj s sorodniki- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Nema lokrat pa se odločijo sami in pridejo najprej po osnovne informacije./3. **samostojna odločitev- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Šele ob sprejemu v dom povejo sorodnikom, da odhajajo v dom. /4. **seznanitev sorodnikov glede odhoda šele ob odhodu- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Vsi stari ljudje, ki si želijo predhodno ogledati sobico in spoznati sstanovalec, so vljudno vabljeni./5. **predhodni ogled sobe in spoznavanje sstanovalecev- odločitev za odhod- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Na dan sprejema se še posebej pripravimo./6. **priprava na sprejem stanovalca- odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Novega stanovalca sprejmemo na recepciji in ga nato povabimo v prostore in na razgovor skupaj s sorodniki k glavni sestri in socialni delavki./7. **sprejem na recepciji, nato pri glavni sestri in socialni delavki- odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Prav tako spozna vodjo kuhinje in vodjo pralnice, zaposlene na oddelkih in stanovalce./8. **spoznavanje vodje kuhinje, vodje pralnice, zaposlenih na oddelkih in stanovalce- odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/**

/Novo sprejeti stanovanjci se različno dolgo in vsak po svoje soočijo s spremembo načina življenja in hišnega reda v domu./9. **edinstveno soočanje s spremembo in različno dolgo- asimilacija na življenje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Ob sprejemu je večino stanovalcev zadržanih in žalostnih, ker so morali od doma./10. **zadržanost in žalost- odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Skoraj noben od sprejetih stanovalcev ni bil posebej navdušen ali vesel, ko je prišel v dom./11. **ni veselja in navdušenja- odhod v dom- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Po nekaj mesecih se stanovanjci med seboj spoznajo, spoznajo zaposlene, oskrbovalce. 12. **spoznavanje stanovalcev, zaposlenih, oskrbovalcev- asimilacija na življenje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Takrat jim je lažje. /Pogosto povedo, da jih je bilo strah, tega, da ne bodo sprejeti in, da bodo še naprej osamljeni./13. **strah pred nesprejetostjo in osamljenostjo- asimilacija na življenje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Če jih vprašajo po nekaj časa življenja v domu ali bi si želeli iti za kakšen teden ali mesec domov, ne najdeš nikogar več, ki bi si želel domov./14. **po enem času noben ne želi več domov- asimilacija na življenje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Stanovanjci se navadijo na novi način življenja, ritma in ritualov, ki jih imajo v domu./15. **navajenost na novi način življenja, ritma, ritualov- asimilacija na življenje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Počutijo se sprejeti, varni, zaželeni in dobrodošli. / 16. **občutek sprejetosti, varnosti, zaželenosti- asimilacija na življenje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** Veliko jim pomeni samostojnost, da lahko sami odločajo o svojem življenju in si oblikujejo dan, kot si ga sami želijo./17. **pomemben občutek samostojnosti in odločanja o svojem življenju- asimilacija na življenje v domu- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/** V domu se zaposleni trudimo zadovoljiti individualne potrebe stanovalcev./ 18. **zadovoljevanje individualnih potreb stanovalcev- težnja doma- odločitev za odhod v dom in spoprijemanje s spremembo načina življenja/**

2. Sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki

/Večina stanovalcev ohrani dobre odnose s sorodniki, prijatelji in znanci./19. **ohranjanje dobrih odnosov s sorodniki, prijatelji, znanci- odnosi z družino- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Še naprej jih obiskujejo. /20. **še naprej obiskujejo- obiski sorodnikov- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Največ obiskov je v popoldanskem času in v času praznikov ter sobote in nedelje./21. **obiski v popoldanskem času, med vikendi in prazniki- obiski sorodnikov- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** V nekaterih primerih se je odnos izboljšal./22. **izboljšanje odnosa- odnos z družino- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Opažam predvsem manj obiskov pri stanovalcih, ki so pri na že 15-20 let, s strani sosedov in drugih sorodnikov./23. **manj obiskov pri stanovalcih, ki so 15-20 let v domu- obiski sorodnikov- sprememba v kvaliteti in kvantiteti odnosa s sorodniki/** Ljudje, ki pridejo na obisk iz oddaljenih krajev pogosteje ostajajo dalj časa pri sorodniku na obisku.

3. Spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki

/Z občutki krivde se predvsem soočajo sorodniki ob prihodu v dom, ob sprejemu./ 24. **občutki krivde ob odhodu- čustva ob prihodu v dom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/** Občutek imajo, da ne zmorejo ustrezno poskrbeti za svojega starša ali partnerja./25. **občutek, da ne zmorejo poskrbeti za sorodnika- čustva ob prihodu v dom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/** Na začetku so tudi zelo kritični do vseh stvari, ki so povezane s skrbjo za njihove bližnje./26. **kritični glede skrbi za sorodnika- čustva ob prihodu v dom- spoprijemanje z različnimi občutki krivde, občutki prizadetosti in z različnimi čustvi, ki so se pojavila po odhodu v dom v odnosu s sorodniki/** Iščejo po navadi, kot pravimo, dlako v jajcu.

4. Novo zgrajeno socialno omrežje v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki

/Stanovanjci si različno hitro zgradijo novo socialno mrežo, spoznajo nove ljudi, zaposlene, obiskovalce./27. **različno hitro spoznavanje ljudi, zaposlenih, obiskovalcev- ustvarjanje nove socialne mreže- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** Menim, da nova poznanstva pozitivno vplivajo na stanovanjce, ki bivajo v domu./28. **pozitiven vpliv novih poznanstev- vpliv nove socialne mreže na stanovalca- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/** Tudi na njihov odnos s sorodniki imajo kvečjemu pozitivni vpliv./29. **pozitiven vpliv- vpliv nove socialne mreže na odnos s sorodniki- novo zgrajene socialne mreže v domu za stare ljudi in njihov vpliv na odnos s sorodniki/**

5. Pomoč in podpora socialne delavke doma pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki

/Kot socialna delavka nimam moči vplivati na odločitev starega človeka za odhod v dom./30. **ni moči vpliva na odločitev za odhod- naloga socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/** Velikokrat sorodniki pričakujejo potrditev socialne delavke, da so se odločili pravilno glede odhoda starega sorodnika v dom./31. **pričakovanje potrditve sorodnikov glede njihove odločitve- naloga socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/** Kot socialna delavka imam največ vpliva na doživljanje doma in na sprejemanje doma kot domačega, takrat, ko je stanovalec že v domu./32. **vpliv socialne delavke na doživljanje in sprejemanje doma- naloga socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/** Včasih na novo gradimo odnose s sorodniki, ki so bili dolga leta zamrznjeni./33. **na novo graditev zamrznjenih odnosov med sorodniki- naloga socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke pri odločitvi**

za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/ Kot socialna delavka se trudim, da imam čim bolj kvaliteten odnos s stanovalci in njihovimi sorodniki./**34. kvaliteten odnos s stanovalci in sorodniki- naloga socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/** Bi pa dodala, da je za socialno delavko v domu glede na obseg dela in normativ, vsak dan težje opraviti kvalitetno in strokovno delo, ki ga pričakujejo stanovalci, zaposleni in sorodniki./**35. velik obseg dela in normativ, težje opraviti kvalitetno in strokovno delo- mnenje o socialnem delu v domu- pomoč in podpora socialne delavke pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/** Vsako leto se poveča obseg dela glede na povečano število prispelih prošelj in obravnav. /**36. večanje obsega dela- mnenje o socialnem delu v domu- pomoč in podpora socialne delavke pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/**

/Prav tako je vse več stanovalcev, ki jim je potrebno urejati različne Pravice na ZZZS, ZPiZ, CSD, na področju elektrike, komunale itd./**37. vedno več stanovalcev, ki rabijo pomoč pri urejanju pravic na ZZZS, ZPiZ, CSD- naloga socialne delavke- pomoč in podpora socialne delavke pri odločitvi za odhod, ob samem prihodu v dom in v morebitni spremembi odnosa s sorodniki/**

10. POVZETEK

Človeško življenje spremljajo spremembe v različnih obdobjih življenja. Stari ljudje se s spremembami v svojem življenju soočajo težje. Odločitev in odhod v dom za stare ljudi je ena izmed težjih odločitev v življenju starega človeka. Odhod v dom za stare ljudi pa za sabo poleg spremembe prebivališča prinese tudi druge spremembe, kot so sprememba načina življenja in prilagoditev rutine, spremembe v socialni mreži, spoznavanje novih ljudi, spremembe v odnosu s sorodniki.

V svojem magistrskem delu sem raziskovala, na kakšen način stari ljudje sprejmejo odločitev za odhod v dom za stare ljudi in kaj so ključni vzroki za odločitev. Zanimalo me je, kako so se moji sogovorniki prilagodili na življenje v domu, s kakšnimi čustvi so se srečali ob in po odhodu v dom ter kako so se s temi čustvi spoprijeli. S sogovorniki sem se pogovarjala tudi o tem, ali so si v domu ustvarili novo socialno mrežo in če le ta vpliva na njihov odnos s sorodniki. V raziskovanje sem vključila tudi sorodnike stanovalcev in socialno delavko Doma starejših občanov Lendava, saj me je zanimalo tudi njihovo mnenje. V raziskovanje sem vključila tudi vlogo socialnega dela, saj me je zanimalo, na kakšen način in koliko, če sploh, potrebujejo moji sogovorniki pomoč socialne delavke pri vzpostavljanju in ohranjanju medsebojnega odnosa znotraj družine.

Rezultati so pokazali, da se stari ljudje za odhod v dom odločijo sami ali skupaj s svojimi otroci. Večina je kot razlog za odhod v dom navedla bolezen ali nezmožnost skrbi za sebe in dom. Na življenje v domu se prilagodijo, vendar je večini ob prihodu v dom bilo težko. Odnosi med starim človekom in njegovo družino se ne spremenijo. Sorodniki tedensko obiskujejo družinskega člana v domu. Sogovorniki so povedali, da potrebe po pomoči socialne delavke nimajo, tudi ne pomoči pri ohranjanju medsebojnega odnosa.

S svojim magistrskim delom sem želela poudariti pomen zbiranja osebnih zgodb uporabnikov v socialnem delu. Zdi se mi pomembno, da se socialni delavci odpravimo na teren in pristopimo do ljudi. Le na podlagi osebnih zgodb in izkušenj lahko izboljšamo socialno delo, ki je po svoji naravi tako specifično. Za vsakega našega uporabnika moramo uporabiti edinstven in enkraten odnos. Osebno se mi zdi, da je tema mojega magistrskega dela tako občutljiva. Vsi se nekako zavedamo, da je odhod v dom težak, tako za starega človeka kot tudi za njegove sorodnike. Predlagam, da se organizirajo skupine za samopomoč za stare ljudi, ki se odločajo za odhod v dom in njihove sorodnike in predavanja ter delavnice na temo odločitve in odhoda v dom za stare ljudi. Rezultate raziskave ne moremo posplošiti, saj sem se pogovarjala le s stanovalci in njihovimi sorodniki ter socialno delavko Doma starejših občanov Lendava.